

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

О. П. БОЙКО
В. В. РОГАЛЬСЬКА

ВЗАЄМОДІЯ СЛІДЧИХ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ
З ПІДРОЗДІЛАМИ КАРНОГО РОЗШУКУ
НА ДОСУДОВОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Монографія

Дніпро
Видавець Біла К. О.
2018

УДК 343.13
Б 77

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
(протокол № 10 від 27 червня 2018 р.)*

Рецензенти:

Лобойко Л. М. – д-р юрид. наук, професор, Суддя Великої Палати Верховного Суду, вчений секретар Науково-консультативної ради при Верховному Суді;

Статіва І. І. – канд. юрид. наук, детектив Національного бюро Третього відділу детективів Третього підрозділу детективів Головного підрозділу детективів Національного антикорупційного бюро України.

Бойко О. П.

Б 77 Взаємодія слідчих Національної поліції України з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні : монографія / О. П. Бойко, В. В. Рогальська. – Дніпро : Видавець Біла К. О., 2018. – 180 с.

ISBN 978-617-645-302-4

Монографію присвячено дослідженню питань взаємодії слідчих Національної поліції України з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні, зокрема визначено сутність, форми, повноваження та напрями вдосконалення взаємодії слідчих Національної поліції України з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні. Проаналізовано кримінально-процесуальне законодавство зарубіжних держав щодо правового регулювання взаємодії слідчих з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні. Викладено відповідні пропозиції спрямовані на вдосконалення взаємодії слідчих Національної поліції України з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні.

Видання розраховано на науковців, викладачів, аспірантів (ад'юнктів), студентів (курсантів) юридичних факультетів, юридичних навчальних закладів, співробітників МВС, СБУ, прокуратури та суддів, а також правозахисників і усіх, хто цікавиться зазначеною проблематикою.

УДК 343.13

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	5
ВСТУП	6

РОЗДІЛ 1. СУТНІСТЬ ТА ФОРМИ ВЗАЄМОДІЇ СЛІДЧИХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ З ПІДРОЗДІЛАМИ КАРНОГО РОЗШУКУ НА ДОСУДОВОМУ ПРОВАДЖЕННІ

1.1. Розвиток законодавства та теоретичних поглядів щодо взаємодії слідчих Національної поліції України з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні	8
1.2. Поняття та сутність взаємодії слідчих Національної поліції України з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні.....	27
1.3. Форми взаємодії слідчих Національної поліції України з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні	44

РОЗДІЛ 2. ПОВНОВАЖЕННЯ СЛІДЧИХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ТА ПІДРОЗДІЛІВ КАРНОГО РОЗШУКУ ПІД ЧАС ЇХ ВЗАЄМОДІЇ НА ДОСУДОВОМУ ПРОВАДЖЕННІ

2.1. Повноваження слідчих Національної поліції України та підрозділів карного розшуку під час їх взаємодії до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань.....	62
2.2. Повноваження слідчих Національної поліції України та підрозділів карного розшуку під час їх взаємодії на стадії досудового розслідування.....	91

**РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ СЛІДЧИХ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ
З ПІДРОЗДІЛАМИ КАРНОГО РОЗШУКУ
НА ДОСУДОВОМУ ПРОВАДЖЕННІ**

3.1. Зарубіжний досвід правового регулювання взаємодії слідчих з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні	123
3.2. Напрями вдосконалення взаємодії слідчих Національної поліції України з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні	140
ВИСНОВКИ	152
ЛІТЕРАТУРА	156

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ЄРДР – Єдиний реєстр досудових розслідувань

ГУНП – Головне управління Національної поліції

ЗО – злочинна організація

ЗУ «Про Національну поліцію» – Закон України «Про Національну поліцію»

ЗУ «Про ОРД» – Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність»

КНС – контрольна-наглядова справа

КП – кримінальна поліція

КПК України – Кримінальний процесуальний кодекс України 2012 року

КПК УРСР 1922 року – Кримінально-процесуальний кодекс Української Радянської Соціалістичної Республіки 1922 року

КПК УРСР 1927 року – Кримінально-процесуальний кодекс Української Радянської Соціалістичної Республіки 1927 року

КПК УРСР 1960 року – Кримінально-процесуальний кодекс Української Радянської Соціалістичної Республіки 1960 року

МВС – Міністерство внутрішніх справ

НАБУ – Національне антикорупційне бюро України

НП – Національна поліція України

НПА – нормативно-правовий акт

НСРД – негласні слідчі (розшукові) дії

ОГ – організована група

ОРД – оперативно-розшукова діяльність

ОРЗ – оперативно-розшуковий захід

ОРС – оперативно-розшукова справа

Основи – Основи кримінального судочинства Союзу РСР і союзних республік від 25 грудня 1958 року

п. – пункт

СОГ – слідчо-оперативна група

СРД – слідчі (розшукові) дії

СКС – Статут кримінального судочинства

ч. – частина

ВСТУП

Однією з найгостріших проблем сьогодення є стрімке погіршення криміногенної ситуації в Україні. Так, відповідно до статистичних даних Державної служби статистики та Генеральної прокуратури України, у 2014 році було виявлено 529139 злочинів, у 2015 році їхня кількість збільшилася до 565182, а у 2016 році – до 592604.

Боротьба зі злочинністю є одним з пріоритетних напрямів діяльності правоохоронних органів. Ефективність протидії злочинності безпосередньо залежить від налагодженої взаємодії оперативних підрозділів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, та органів, що здійснюють досудове розслідування.

Серед усіх органів досудового розслідування саме слідчі підрозділи Національної поліції України розслідують переважну більшість кримінальних правопорушень. Водночас серед оперативних підрозділів саме підрозділи карного розшуку виконують більшу частину роботи щодо виявлення та запобігання злочинам. Означене обумовлює необхідність комплексного наукового дослідження проблем взаємодії слідчих з підрозділами карного розшуку.

Додатковим чинником, що свідчить про вчасність дослідження проблем взаємодії слідчих з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні, є реформування кримінального процесуального законодавства України та прийняття нових нормативно-правових актів, що регламентують взаємодію слідчих з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні.

У науковій юридичній літературі питанням, пов'язаним з дослідженням окремих проблемних питань взаємодії слідчих з різними правоохоронними органами, в тому числі і підрозділів карного розшуку, приділялась увага вченими у галузях кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності, до яких слід віднести К.В. Антонова, Л.І. Аркушу, В.П. Бахіна, В.Д. Берназа, Р.С. Белкіна, В.О. Біляєва, В.І. Галагана, В.Г. Гончаренка, Г.Ф. Горського, В.Я. Горбачевського, А.В. Дунаєву, В.П. Захарова, В.В. Іванова, А.В. Іщенко, Н.С. Карпова, О.В. Кириченка, Н.І. Клименко, І.І. Когутича, І.П. Козаченка, В.О. Коновалову, І.І. Котюка,

В.С. Кузьмічову, Л.М. Лобойка, В.Г. Лукашевича, Є.Д. Лук'янчикова, С.В. Обшалова, Ю.Ю. Орлова, М.А. Погорецького, О.Р. Ратінова, В.В. Рогальську, І.І. Статіву, С.М. Стахівського, О.Ю. Татарова, В.М. Тertiшника, Л.Д. Удалову, В.М. Федченка, В.Г. Хахановського, К.О. Чаплинського, С.С. Чернявського, Ю.М. Черноус, М.Я. Швеця, В.Ю. Шепітька, І.Р. Шинкаренка та ін.

Проте слід констатувати, що дослідження зазначених авторів здебільшого здійснювалися до прийняття Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) у 2012 році.

На монографічному рівні після 2012 року дослідженню проблемних питань взаємодії слідчих та оперативних підрозділів присвячено такі роботи: В.В. Топчій «Теоретичні та практичні засади взаємодії органів досудового розслідування з оперативними підрозділами у розкритті та розслідуванні злочинів (за матеріалами МВС України)» (м. Київ, 2013), І.М. Єфіменко «Взаємодія слідчих і оперативних підрозділів при реалізації таємної інформації» (м. Київ, 2014), Т.О. Часова «Особливості взаємодії слідчих та оперативних підрозділів ОВС під час розслідування злочинів у сфері державних закупівель» (м. Дніпропетровськ, 2014), В.М. Малюга «Взаємодія слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами в системі методики розслідування злочинів» (м. Львів, 2016) та ін.

Значне зростання злочинності в Україні, недостатня теоретична розробленість проблем взаємодії слідчих Національної поліції України з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні а також незважаючи на значну кількість наукових досліджень, слід зауважити, що сьогодні загалом бракує комплексного монографічного дослідження, присвяченого вирішенню вказаної проблематиці. В основу покладено дисертаційне дослідження на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за темою: «Взаємодія слідчих з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні».

Розділ 1

СУТНІСТЬ ТА ФОРМИ ВЗАЄМОДІЇ СЛІДЧИХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ З ПІДРОЗДІЛАМИ КАРНОГО РОЗШУКУ НА ДОСУДОВОМУ ПРОВАДЖЕННІ

1.1. Розвиток законодавства та теоретичних поглядів щодо взаємодії слідчих Національної поліції України з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні

У юридичній науці взаємодія полягає перш за все у рівні нормативно-правового врегулювання взаємодії між її суб'єктами та чіткому визначенні їх прав та обов'язків.

Дослідження розвитку законодавства та теоретичних поглядів на взаємодію слідчих Національної поліції України з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні передбачає вивчення історії виникнення, розвитку та вдосконалення взаємодії із зазначеними суб'єктами.

Поза історико-правовим аналізом, що пов'язує явища і процеси сьогодення, неможливо зрозуміти правову природу сучасності. І це цілком природно, як зазначає Д.А. Керімов, оскільки в суспільстві завжди є залишки минулого, основи теперішнього і зачатки майбутнього. Будь-яке сучасне явище або процес має свої корені в минулому і через відображення в сьогоденні спрямоване в майбутнє. Отже, досліджувати правові явища і процеси не можна без обмеження себе розглядом їх стану в даний час «наявного» існування, оскільки, таким чином, можна втратити причинно-наслідкові зв'язки у розвитку історії права [1, с.62].

На нашу думку, досліджуючи генезу законодавства щодо взаємодії слідчих Національної поліції України з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні, необхідно враховувати позитивний історичний досвід в різні періоди розвитку.

Розвиток взаємодії слідчих Національної поліції України з підрозділами карного розшуку в різні історичні періоди пов'язаний з генезою законодавства, на

яке в свою чергу прямо впливали зміни в суспільних відносинах. В монографічному дослідженні нами вивчалось кримінально-процесуальне законодавство, що регламентувало повноваження слідчих Національної поліції України та підрозділів карного розшуку, враховуючи періоди їх розвитку.

Безумовно, питання, присвячені історії розвитку законодавства та наукових поглядів щодо взаємодії слідчих з різними підрозділами, досліджувалися багатьма науковцями.

Так, В.В. Пивоваров та Л.І. Щербина в монографії «Взаємодія органів досудового слідства та дізнання при розслідуванні кримінальних справ», здійснюючи науково-історичний огляд взаємодії органів досудового слідства з органами дізнання, взявши за критерій визначення становлення і розвиток інституту досудового слідства, історію взаємодії слідчого з органами дізнання поділяють на три періоди: 1) ранній період, який охоплює час становлення самого інституту досудового слідства у державі у другій половині XIX на початку XX століття; 2) другий період (20-і – початок 90-х рр. XX ст.), що характеризується наділенням низки правоохоронних органів правом провадження досудового слідства; 3) останній, третій період, характерний тим, що взаємодія слідчих з органами дізнання розвивається в правовому полі незалежної держави Україна [2, с. 7-8].

У своєму дисертаційному дослідженні «Діяльність слідчого щодо розшуку підозрюваного» А.В. Дунаєва, виділяє чотири етапи розвитку інституту діяльності слідчого щодо розшуку підозрюваного, що в основному пов'язані зі становленням української державності: I) XV–XVII ст.; II) XVII–XIX ст.; III) XIX–XX ст.; IV) з 1990 р. – до сьогодні [3].

А.А. Патик у дисертації «Взаємодія слідчих та оперативно-розшукових підрозділів при розкритті та розслідуванні майнових злочинів» розглядає історичні аспекти виникнення взаємодії між слідчими та оперативно-розшуковими підрозділами при розкритті та розслідуванні майнових злочинів, які розпочинаються зі створення світу та появи перших людей на Землі по 6 квітня 1963 року, коли було запроваджено посаду слідчого [4].

О.В. Старченко в монографічному дослідженні «Місце та роль зовнішньої взаємодії у слідчій діяльності» на основі аналізу форм та методів взаємодії слідчого у правовій системі України виділяє дорадянський, радянський та сучасний періоди розвитку такої взаємодії, які пов'язує зі становленням слідчих підрозділів у цих періодах [5].

Проте поза увагою зазначених науковців залишилися дослідження стосовно історичних аспектів взаємодії слідчих Національної поліції України з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні з урахуванням розвитку кримінально-процесуального законодавства.

Виходячи з особливостей розвитку України на різних історичних періодах та перебування її тривалий час в інших державних утвореннях, простежити розвиток взаємодії слідчих Національної поліції України з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні досить складно, адже історія розвитку такої взаємодії науковцями фактично не досліджувалася та не була предметом регламентації в нормативно-правових актах (далі – НПА). Що ж стосується окремих аспектів з цієї проблематики, то вони розпорошені в літературі, присвяченій історії державотворення, створенню правоохоронних структур, становленню досудового слідства тощо.

Отже, предметом розвитку законодавства та теоретичних поглядів на взаємодію слідчих Національної поліції України з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні можна вважати дослідження періодів організаційного становлення і розвитку інституту досудового слідства в державі, еволюції самої взаємодії, а також різних її форм залежно від конкретної історичної обстановки.

Дослідження генези кримінально-процесуального законодавства, яким регламентувалася взаємодія слідчих Національної поліції України з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні з урахуванням регламентації в кримінально-процесуальному законодавстві повноважень слідчих Національної поліції України та підрозділів карного розшуку (або суб'єктів, які виконували в різні історичні періоди схожі з ними функції), дозволило виділити п'ять основних історичних періодів а саме: 1) з 1864 до 1922 р.; 2) з 1922 до 1927 р.; 3) з 1927 до 1960 р.; 4) з 1960 до 2012 р.; 5) з 2012 р. до теперішнього часу.

Такий поділ пов'язаний з прийняттям кримінально-процесуальних законів, в яких законодавець, порівняно з попередніми НПА, суттєво змінював повноваження слідчих Національної поліції України та підрозділів карного розшуку, у тому числі й форми взаємодії між ними [6, с. 71-72].¹

Перший період (з 1864 до 1922 р.). Про взаємодію слідчих з підрозділами карного розшуку до 1864 р. взагалі недоцільно вести мову, оскільки лише з прийняттям 20 листопада 1864 р. Статуту кримінального судочинства (далі – СКС), дія якого поширювалася на територію всієї колишньої Російської імперії, до складу якої входила й Україна, було відокремлено судову владу від виконавчої, а судові слідчі були прирівняні за посадою до членів Окружного суду. Аналіз СКС дозволив зробити висновок, що повноваження поліції (жандармів) та судових слідчих були певним чином схожі з повноваженнями сучасних слідчих Національної поліції України та підрозділів карного розшуку. Так, на поліцію, звільнену від слідчих функцій, покладался обов'язок провадження дізнання, порядок якого регламентувався зазначеним СКС.

Поряд із загальною поліцією, дізнання в дореволюційному кримінальному процесі провадив також Окремий корпус жандармів, який входив до складу департаменту поліції Міністерства внутрішніх справ [7, с. 164]. До цього часу розподілу повноважень між слідчими та поліцією не існувало [8, с. 44].

Різницю між дізнанням та слідством ще тоді дуже вдало у своїй праці визначив О.О. Попов, який вважав, що дізнання відрізняється від досудового слідства тим, що: а) дізнання передуює досудовому слідству; б) у процесі дізнання отримується інформація стосовно тієї чи іншої події та причетних до неї осіб, тоді як слідство проводить перевірку отриманих в ході дізнання даних і збирає нові докази, надаючи їм встановленої форми; в) дізнання стосовно злочину отримує лише дані, які породжують припущення, здогади та підозру, а слідство має на меті відшукати такі докази, які, зруйнувавши сумніви, посіяні даними дізнання, довели б

---

¹Оскільки непроцесуальні форми взаємодії не регламентовані в законах, а закріплені відомчими НПА та вироблені наукою і практикою без правового закріплення, в нашому дослідженні здебільшого приділено увагу історичному розвитку процесуальних форм взаємодії слідчих з підрозділами карного розшуку, які регламентовані в кримінально-процесуальному законодавстві.

їх до стану істини; г) дізнання вимагає оперативності, щоб виявити сліди злочину і докази вини підозрюваного, і зазвичай провадиться таємно, а діяльність слідчого, навпаки, вимагає уваги та виваженості, адже його розпорядження повинні ґрунтуватися на беззаперечних доказах і тому не можуть прийматися поспішно; г) діяльність дізнання полягає в таємному спостереженні, опитуванні й охороні слідів злочину. Чим менше обрядності та більше простоти, то швидше ці дії досягають своєї мети. Слідчі ж дії, навпаки, вимагають формальностей і супроводжуються дотриманням чітко визначених правил; д) дізнання, зазвичай, провадиться працівниками поліції та, взагалі, особами, що не належать до судового відомства, тоді як досудове слідство провадиться слідчим [9, с. 104].

М.М. Калайдович, також позитивно оцінюючи розмежування розслідування злочинів на дізнання та слідство, зазначав, що це «... надзвичайно важливо, оскільки злиття одного та другого, що інколи буває на практиці, завжди призводить до найнегативніших наслідків [10, с. 3].

Вивчення СКС надає підстави стверджувати, що законодавець у ньому розмежував компетенцію, але позначив спільність завдань поліції і судових слідчих у розкритті та розслідуванні злочинів, визначив принципи і форми їх взаємодії [11].

Так, процесуальні відносини між судовим слідчим і поліцією були закріплені в ст.ст. 269-271 СКС, відповідно до яких, слідчий мав право перевіряти, доповнювати та анулювати всі без винятку дії поліції, як ті, що пов'язані з дізнанням, проведеним відповідно до ст.ст. 252-254 СКС, так і невідкладні слідчі дії згідно зі ст.ст. 258-259 СКС. Крім того, слідчий міг доручати поліції провадження дізнання, збирання довідок, а також вимагати надання допомоги при провадженні досудового слідства у справі. Всі законні вимоги слідчого у кримінальних справах, які перебували в його провадженні, були обов'язковими для виконання чинами поліції [12, с. 275-276; 11, с. 145-147].

У 1871 р. імператором Олександром II затверджується проект «Про порядок дії корпусу жандармів з дослідження злочинів», де уряд наказував чинам жандармерії проводити дізнання про державні злочини під безпосереднім керівництвом прокурора, керуючись правилами, зазначеними в СКС для

провадження попереднього слідства. «Правила щодо порядку дій корпусу жандармів з дослідження злочинів», затверджені 19 травня 1871 р., та внесені до СКС (ст. 261¹²-261¹³) значно розширили процесуальні права жандармерії під час провадження дізнання у справах про державні злочини порівняно з поліцією [13, с. 138].

Професор А.М. Селіванов вбачав у цьому «великий недогляд, що абсолютно перекручує всю постановку питання про попереднє слідство» [14].

О.О. Попов, В.П. Мордухай-Болтовський та інші науковці зазначали, що дізнання у справах про державні злочини суттєво відрізнялося від дізнання за іншими категоріями справ. Під час його провадження жандарми керувалися вимогами ст. 254-257 СКС, а також мали право проводити слідчі дії, перелічені в ст. 258 (огляди, обшуки, виїмки та попередні допити). Крім того, в установленому порядку вони могли проводити огляд та виїмку поштової і телеграфної кореспонденції та брати під варту обвинувачених [13, с. 146]. Усе це сприяло тому, як зазначав І.Я. Фойницький, що акти дізнання, проведеного жандармами за «політичними злочинами», часто заміняли акти досудового слідства [15, с. 374].

З плином часу та загостренням політичної ситуації у державі об'єднання розшукової та слідчої роботи було більш очевидним.

Описаний порядок провадження досудового слідства у кримінальних справах зберігався без суттєвих змін до 1917 року. Не був він змінений і після Лютневої революції того ж року та при правлінні в Росії Тимчасового уряду.

Після повалення Тимчасового уряду восени 1917 р. створюється Російська Радянська Федеративна Соціалістична Республіка (РРФСР), яка існувала деякий час як унітарна багатонаціональна держава на території всієї колишньої Російської імперії, до складу якої також входила Україна. Ситуація в країні почала кардинально змінюватися, що спричинило руйнацію як колишньої системи досудового слідства, так і всього судочинства, що негативно позначилося і на взаємодії слідчих з поліцією.

Отже, проаналізувавши законодавство та теоретичні погляди науковців зазначеного періоду, ми дійшли висновку, що реформа 1864 року в цілому мала

прогресивний характер та полягала в такому: 1) вперше на законодавчому рівні були сформовані самостійні форми взаємодії слідчого і поліції при попередньому розслідуванні (ст. ст. 249, 252 СКС)²; 2) при створенні інституту слідчих законодавчо закріплювалося право слідчого на організацію взаємодії з органами дізнання при розслідуванні кримінальних справ (ст. ст. 253, 255, 256 СКС); 3) взаємодія між слідчими та поліцією здійснювалася у таких процесуальних формах: а) оцінка слідчим достатності та якості матеріалів поліцейського дізнання для початку кримінального провадження (надання та прийняття, перевірка і, можливо, неприйняття матеріалів поліцейського дізнання); б) виконання окремих невідкладних слідчих дій; в) виконання окремих доручень слідчого, в тому числі щодо проведення розшукових дій [6, с. 72].

Також основним досягненням зазначеного періоду є поділ розслідування злочинів на дізнання та слідство, становлення інституту слідчих та закладення основ взаємодії органів слідства та дізнання, що мало неабияке значення для їхнього подальшого розвитку та вдосконалення.

Другий період (з 1922 до 1927 р.). У 1922 р. в Українській РСР було прийнято перший Кримінально-процесуальний кодекс (далі – КПК УРСР 1922 р.), де вперше на законодавчому рівні з'явився новий суб'єкт – карний розшук та запроваджено термін «слідчий», під яким розумілося: народні слідчі, за якими закріплювалися відповідні судові дільниці (дільничні народні слідчі); слідчі, які функціонували при радах народних суддів або революційних трибуналах; військові слідчі; слідчі з найважливіших справ при наркоматі юстиції. Дільничні народні слідчі й слідчі при радах народних суддів розглядали справи за участю шести народних засідателів (п. 5 ст. 23). Слідчі при революційних трибуналах і військові слідчі провадили розслідування у справах, що входили до юрисдикції ревтрибуналів різних найменувань (ст. 418) [16, с. 67.].

Згідно з КПК УРСР 1922 р. слідчий апарат зосереджувався в органах юстиції, а в підрозділах карного розшуку скасовувався, але одночасно із цим були розширені повноваження органів дізнання, які вперше поділилися на два види: 1) у справах, у яких досудове слідство є необов'язковим, та 2) у справах, в яких провадження

---

²Попереднє розслідування за СКС – сучасний аналог досудового провадження.

досудового слідства було обов'язковим. Причому завдання дізнання другого виду збігалися із завданнями досудового слідства. Водночас відбувався чіткий процесуальний розподіл досудового слідства й дізнання. Як відомо, у цьому напрямі основним є питання про те, який з органів досудового розслідування має встановлювати особу, що вчинила злочин. У ст. 101 КПК УРСР 1922 р. зазначалося, що за наявності приводів, передбачених ст. 96, та в разі виявлення ознак складу злочину органи дізнання вправі приступити до провадження дізнання. В якості органів дізнання виступали органи міліції та карного розшуку, що здійснювали провадження майже в усіх справах. Проте, якщо розслідування було розпочато народним слідчим, органи міліції та карного розшуку позбавлялися самостійності й діяли лише за дорученням слідчого. З метою врегулювання взаємовідносин слідчих з органами міліції та карного розшуку з питань провадження у кримінальних справах, у 1923 р. Радою народних комісарів УРСР було видано Циркуляр, відповідно до якого органи міліції та карного розшуку мали право за будь-яким фактом злочину розпочати проведення дізнання, проте у справах, для яких обов'язковим є проведення досудового слідства, вони були зобов'язані протягом доби повідомити про це слідчого [17, с. 544].

У КПК УРСР 1922 р. було збережено дві форми досудового розслідування – дізнання та досудове слідство, і встановлено, що досудове слідство є обов'язковим у справах про найнебезпечніші злочини та у справах, підсудних революційним трибуналам. За рештою справ передбачалося розслідування у формі дізнання.

КПК УРСР 1922 р. не обмежився закріпленням за слідчим усіх традиційних для нього владних повноважень, успадкованих радянським кримінально-процесуальним правом від дореволюційного законодавства, але й додатково надав інші. Так, у ст. 111 КПК УРСР 1922 р. передбачалося, що слідчий, визнавши матеріали дізнання, що надійшли до нього, досить повними і справу достатньо розслідуваною, мав право не проводити досудове слідство або ж обмежитися проведенням окремих слідчих дій. Це правило надавало можливість звужити коло справ, за якими досудове слідство було обов'язковим, і розширити межі повноважень органів дізнання [18].

Означений законодавчий акт містив систему процесуальних норм, що зобов'язували органи дізнання не лише представляти матеріали слідчому, але і визначали діяльність органів дізнання як суворо регламентовану процесуальну діяльність. Законодавчо закріплювалося, що акти дізнання можуть слугувати підставою для передачі справ до суду, що не вимагає попереднього слідства (ст. 98), а «дізнання провадиться за загальними правилами, встановленими для попереднього слідства» (ст. 101). Таким чином, встановлювалося, що акти органів дізнання є процесуальними доказами поряд з доказами, що сформовані слідчими; режим дізнання було наближено до режиму слідства [19].

Відповідно до КПК УРСР 1922 р. новою процесуальною формою взаємодії слідчих з органами карного розшуку на досудовому провадженні³, порівняно із СКС, стало інформування органами карного розшуку слідчих про здійснення окремих процесуальних дій у справах, щодо яких було обов'язковим проведення попереднього слідства, а саме: 1) про здійснення затримання (ст. 106 КПК УРСР 1922 р.); 2) про здобуття даних, які викривають кого-небудь у вчиненні злочину (ст. 108 КПК УРСР 1922 р.); 3) про початок провадження (ч. 1 ст. 101 КПК УРСР 1922 р.). Також до форм взаємодії слідчих з органами карного розшуку на досудовому провадженні, згідно зі ст. 136 КПК УРСР 1922 р., можна віднести вжиття заходів щодо розшуку обвинуваченого у разі, коли невідомо його місце перебування або втечі [6, с. 72].

Здійснивши аналіз норм КПК УРСР 1922 р., можна зробити такі висновки: 1) у зазначеному НПА вперше на законодавчому рівні було регламентовано статус та повноваження органів карного розшуку як органу дізнання; 2) на відміну від СКС у КПК УРСР 1922 р. було розширено повноваження органів карного розшуку щодо розслідування кримінальних справ та посилено керівну роль слідчого під час взаємодії з органами карного розшуку на досудовому провадженні; 3) процесуальними формами взаємодії слідчого та органів карного розшуку були: а) виконання доручень слідчого; б) здійснення розшукових заходів щодо встановлення місця перебування обвинуваченого; в) інформування органами

---

³Попереднє слідство за КПК УРСР 1922, 1927 року – сучасний аналог досудового провадження.

карного розшуку слідчого про здійснення окремих процесуальних дій у справах, щодо яких обов'язковим було проведення попереднього слідства (нова процесуальна форма взаємодії) [6, с.73].

Третій період (з 1927 до 1960 р.). 20 липня 1927 р. Всеукраїнський центральний виконавчий комітет прийняв новий Кримінально-процесуальний кодекс УРСР (далі – КПК УРСР 1927 р.), який містив низку нових і важливих для досудового розслідування положень та враховував основні принципи кримінального законодавства Союзу РСР та союзних республік 1924 р. [20].

Згідно з нормами КПК УРСР 1927 р. до органів слідства належали народні слідчі, старші слідчі, слідчі з особливо важливих справ і військові слідчі. Також Кодекс закріпив чітку систему органів дізнання, до яких належали органи карного розшуку. КПК УРСР 1927 р. значно розширив права слідчих і прокурорів у частині закриття кримінальних справ у зв'язку з відсутністю складу злочину. За матеріалами досудового слідства кримінальна справа закривалася або обвинувачений представлявся до суду прокурором (ст.ст. 223, 224 КПК УРСР 1927 р.), а у справах, у яких проводилося дізнання, ці питання вирішував слідчий (ст.ст. 213, 216 КПК УРСР 1927 р.), до повноважень якого було віднесено нагляд за проведенням дізнання в органах карного розшуку. Зокрема, у ст. 104 КПК УРСР 1927 р. зазначалося: «За проведенням дізнання з кожної окремої справи наглядає слідчий, у відділку якого знаходиться даний орган дізнання». Слідчий мав право будь-коли знайомитися з усіма матеріалами дізнання за кожною справою та давати вказівки органам карного розшуку і пропонувати провести ту чи іншу процесуальну дію, й такі вказівки були обов'язковими для виконання. Слідчий також розглядав і вирішував скарги, які надходили до органів карного розшуку, хоча загальний нагляд за діями органів карного розшуку здійснював прокурор [21, с. 45].

У КПК УРСР 1922 і 1927 р. прямої вказівки на проведення оперативно-розшукових заходів органами дізнання не було, проте із змісту окремих статей вбачається, що такі функції органи дізнання, зокрема, органи карного розшуку, виконували. Так, у ст. 90 КПК УРСР 1927 р. зазначалося, що анонімні заяви можуть бути приводом до порушення кримінальної справи лише після попередньої

негласної їх перевірки органами дізнання. Така норма негативно вплинула на взаємовідносини органів слідства та карного розшуку, оскільки слідчі, отримавши від органів карного розшуку матеріали, в одних випадках визнавали їх доказами, а в інших проводили ті ж самі дії повторно, але вже самостійно [21, с. 45].

Це послаблювало відповідальність органів карного розшуку за якість роботи, оскільки їм було відомо, що розслідування, проведене ними у справах, для яких досудове слідство є обов'язковим, буде перевірятися і доповнюватися слідчим. Водночас здебільшого непотрібне дублювання слідчих дій призводило до затягування строків провадження у кримінальних справах, що не могло не позначитись на ефективності боротьби зі злочинністю. Ситуація, що тоді склалася, вимагала напрацювання чіткої лінії у взаємовідносинах слідчих та органів карного розшуку, проте дане питання ще довго залишалося невирішеним [21, с. 46].

Порівняно з КПК УРСР 1922 р., в КПК УРСР 1927 р. залишилася без змін така форма взаємодії слідчих з органами карного розшуку, як інформування органами карного розшуку слідчого про здійснення ними окремих процесуальних дій у справах про злочини, для яких провадження попереднього слідства було обов'язковим, а саме: 1) про початок дізнання (ст. 93 КПК УРСР 1927 р.); 2) про вжиття заходів для забезпечення цивільного позову або заходів забезпечення неприховування майна обвинуваченого (ст. 95 КПК УРСР 1927 р.); 3) про обрання запобіжного заходу у вигляді взяття під варту (ст. 99 КПК УРСР 1927 р.) [6, с. 73].

До процесуальних форм взаємодії слідчих та органів карного розшуку також належали: 1) направлення органами карного розшуку слідчому кримінальних справ щодо злочинів, за які передбачалося позбавлення волі більше одного року, та здійснення процесуальних дій у подальшому в таких справах лише за дорученням слідчого (ст. 102, ч. 2 ст. 108 КПК УРСР 1927 р.); 2) здійснення слідчим виклику обвинуваченого через органи карного розшуку в особливо важливих кримінальних справах (ст. 128 КПК УРСР 1927 р.); 3) здійснення органами карного розшуку за постановою слідчого розшуку з метою встановлення місця перебування розшукуваного (ст. 131 КПК УРСР 1927 р.).

Проаналізувавши КПК УРСР 1927 р., ми дійшли висновків про те, що:

- 1) порівняно з КПК УРСР 1922 р., КПК УРСР 1927 р. було доповнено низкою норм, які стосувалися взаємодії слідчих з органами карного розшуку;
- 2) суттєва зміна повноважень слідчого та органів карного розшуку вплинула і на кількість нових форм взаємодії між ними, що мало велике значення для їх подальшого розвитку та вдосконалення;
- 3) взаємодія слідчих з органами карного розшуку при розслідуванні кримінальних справ здійснювалася у формах:
  - а) нагляд слідчим за здійсненням дізнання органами карного розшуку;
  - б) виконання органами карного розшуку вказівок і пропозицій слідчого за кожною справою при проведенні дізнання;
  - в) виконання органами карного розшуку окремих доручень слідчого;
  - г) надання органами карного розшуку допомоги слідчому в особливо важливих кримінальних справах щодо виклику обвинуваченого;
  - д) надання органами карного розшуку допомоги слідчому при розшуку обвинуваченого;
  - ж) направлення органами карного розшуку слідчому справи у разі встановлення, що справа підлягає закриттю;
- з) інформування органами карного розшуку слідчого про проведення окремих процесуальних дій у справах, у яких обов'язковим є проведення попереднього слідства [6, с. 73].

Четвертий період (з 1960 до 2012 р.) характерний тим, що 25 грудня 1958 р. було прийнято «Основи кримінального судочинства Союзу РСР і союзних республік» (далі – Основи), на основі яких приймалися кримінально-процесуальні кодекси союзних республік.

В Основах законодавець вперше зробив спробу правового регулювання оперативно-розшукової діяльності підрозділами карного розшуку, визначивши в ст. 29, що «на органи дізнання покладається проведення необхідних оперативно-розшукових заходів з метою виявлення ознак злочину та осіб, які його вчинили». За наявності ознак злочину, за якими провадження досудового слідства було обов'язковим, орган дізнання повинен був порушити кримінальну справу і проводити невідкладні слідчі дії зі встановлення й закріплення слідів злочину: огляд, обшук, виїмка, затримання й допит підозрюваних, допит потерпілих та свідків. Органи, що здійснювали досудове слідство, мали перевіряти матеріали

дівання й встановлювати обставини, які не були встановлені органами дівання. А стаття 30 Основ, визначаючи положення слідчого в ч.4, вказувала, що слідчий за розслідуваними ним справам вправі був давати органам карного розшуку доручення і вказівки про провадження розшукових та слідчих дій і вимагати від органів дівання допомоги при провадженні окремих слідчих дій [22].

Звичайно, наділення слідчого деякою процесуальною самостійністю й незалежністю мало переважно декларативний, ніж практичний характер. Проте слід зазначити, що вже на той час почали висловлюватися думки про повне процесуальне виокремлення слідчого від прокурора й надання їх відносинам характеру взаємодії судді та голови суду. Контраргументом цієї пропозиції слугувала вказівка про те, що прокурор мав великий досвід і, крім того, був організатором боротьби зі злочинністю [23, с. 321].

На думку О.Ю. Татарова, через невизначеність меж дівання й досудового слідства, положення Основ спонукали процесуалістів до пошуку певних критеріїв для цього розмежування, виходячи з важливості покарання за злочин, складності кримінальної справи, проблем обвинувачення та суспільної небезпечності діяння. Він вважає, що Основи передбачали дві форми дівання: у справах, де досудове слідство є обов'язковим, та у справах, за якими воно не є таким [21, с. 52].

Прийнятий 28 грудня 1960 р. Кримінально-процесуальний кодекс Української РСР (далі – КПК УРСР 1960 р.) чітко розмежував дівання й досудове слідство та вирішив питання про місце слідчого апарату і процесуальне положення слідчого, а також визначив систему органів дівання.

До органів дівання за КПК УРСР 1960 року було віднесено також міліцію, до складу якої входили й підрозділи карного розшуку. Підрозділи карного розшуку як органи дівання за своїм правовим положенням, характером і методами діяльності та поставленими перед ними завданнями були самостійними структурними одиницями, які діяли в межах своєї компетенції [6, с. 73].

Таким чином, органи досудового слідства та підрозділи карного розшуку становили два самостійно діючих, як адміністративно так і по службі один одному не підпорядковані органи, які поєднували процесуальну та непроцесуальну

(оперативно-розшукову) діяльність. Це означало, що слідчі не могли втручатися в роботу підрозділів карного розшуку, як і останні не мали права втручатися в діяльність органів досудового слідства.

Водночас новим кодексом було розмежовано підслідність кримінальних справ між органами слідства і дізнання. Зокрема, ст. 111 КПК УРСР 1960 р. було встановлено співвідношення дізнання та досудового слідства й визначено перелік злочинів, за якими проведення досудового слідства було обов'язковим.

Затвердження Положення про організацію й діяльність слідчого апарату в органах Міністерства охорони громадського порядку надало можливість більш конкретно врегулювати відносини між міліцією як органом дізнання та слідчими органів охорони громадського порядку, зокрема вперше за слідчим було закріплено право давати в письмовій формі органам дізнання різні доручення щодо проведення розшукових чи слідчих дій. Так, на думку Б.К. Слободянюка, до компетенції слідчих Міністерства охорони громадського порядку було віднесено розслідування за певними складами злочинів, що позитивно позначилось і на дізнанні, а їх завдання стали більш деталізованими та конкретними. Чітке розмежування функцій дізнання і слідства стало запорукою успішної взаємодії цих органів у процесуальному контексті закріплення відомостей, отриманих оперативним шляхом чи фіксування їх результатів [24, с. 124].

Водночас аналіз наукової літератури дозволив нам зробити висновок про існування певних проблемних питань стосовно взаємодії слідчих Національної поліції України з підрозділами карного розшуку, зокрема регламентації діяльності вищезазначених суб'єктів у складі СОГ і співвідношення слідчої та оперативно-розшукової діяльності.

Так, наприклад, В.М. Федченко зазначає, що з еволюцією діяльності правоохоронних органів щодо розслідування складних і великих за обсягом кримінальних справ виникали питання про необхідність спільної дії слідчого апарату та працівників органів дізнання під час розслідування особливо важливих справ під керівництвом слідчого. Це знаходить своє відображення в монографічних і періодичних виданнях, хоча створення й діяльність слідчих та слідчо-оперативних

груп на той час і не було врегульовано законодавчими та відомчими актами [25, с. 15].

Згодом учені, переконавшись в ефективності такої форми взаємодії слідчих з органами дізнання, вказували на необхідність здійснення з нормативним закріпленням розслідування слідчо-оперативною групою (далі – СОГ) [26].

Зазначені питання були вирішені лише наказом МВС СРСР від 20.02.1979 № 64, яким було затверджено «Інструкцію про взаємодію слідчих, оперативних співробітників карного розшуку, відділень боротьби з розкраданням соціалістичної власності та чергових частин ОВС при порушенні кримінальної справи та розслідуванні злочинів», розділом 5 якої вперше було закріплено взаємодію між зазначеними суб'єктами щодо організації та діяльності у складі СОГ [27].

На той час такий наказ вважався досить прогресивним, оскільки було визначено поняття комплексного використання сил та засобів органів досудового слідства та оперативних служб, вперше було закріплено за слідчим роль «організатора» під час огляду місця злочину, на стадії порушення кримінальної справи, під час проведення процесу розслідування, встановлювався обов'язок оперативним службам надавати слідчому отримані ними оперативні матеріали (без зазначення джерел і способу їх одержання), у тому числі на стадії реалізації матеріалів оперативної перевірки. Наказ визначив поняття та організаційну форму взаємодії слідства органів внутрішніх справ з оперативними працівниками – слідчо-оперативна група, яка очолюється слідчим, за погодженням з яким плануються і проводяться слідчі чи оперативно-розшукові заходи [24, с. 124-125].

Щодо співвідношення слідчої та оперативно-розшукової діяльності, то слід зазначити, що деякі вчені того часу висловлювали з цього питання кардинально протилежні судження. Наприклад: «там, де починається оперативно-розшукова діяльність, закінчується сфера законності» [28]; оперативно-розшукова діяльність перебуває за рамками кримінального процесу та до процесу розслідування ніякого відношення не має [29]; це «паралельна процесу діяльність», а отже, «оперативна інформація, як будь-які фактичні дані, які не мають процесуальної форми та необхідні і притаманні певним видам доказів, що не можуть її замінити» [30]. Проте

з'являються і роботи процесуалістів, в яких були запропоновані законні можливості поєднання цих двох видів діяльності під час взаємодії слідчих Національної поліції України із підрозділами карного розшуку у розкритті та розслідуванні злочинів [31].

Такий плюралізм наукових поглядів, звичайно ж, багато в чому був обумовлений нечіткістю законодавчих приписів, а звідси, і наявністю недоліків у практичній діяльності слідчих Національної поліції України та підрозділів карного розшуку під час їхньої взаємодії на досудовому провадженні.

У 1991 р. Україна здобула незалежність і розпочала розбудову системи власних правоохоронних органів. Шляхи реформування досудового слідства у незалежній державі були схвалені Концепцією судово-правової реформи в Україні, прийнятою Верховною Радою України 28 квітня 1992 р., та закріплені Конституцією України 1996 р., положення якої стали поштовхом для законодавчого забезпечення кримінально-процесуальної діяльності. Відповідно до Закону України від 30 червня 1993 року «Про внесення в деякі законодавчі акти України змін і доповнень по удосконаленню досудового слідства», дізнання в Україні стало первинною формою досудового розслідування, що означало обов'язковість проведення досудового слідства у всіх кримінальних справах, за винятком справ про злочини приватного обвинувачення та справ, порушених за протокольною формою досудової підготовки матеріалів про злочин. Лише слідчі мали право притягувати осіб як обвинувачених і завершувати досудове розслідування складанням обвинувальних висновків або прийняттям інших рішень, що передбачають подальше провадження в суді [32, с. 196].

Також зазнала змін система органів досудового слідства (ст. 102 Кримінально-процесуального кодексу України 1960 р. (далі – КПК України 1960 р.)), органів дізнання (ст. 101 КПК України 1960 р.) та нормативно-правова база, що регулювала взаємодію слідчого Національної поліції України з підрозділами карного розшуку. Так, можливість здійснювати взаємодію між слідчими та підрозділами карного розшуку при розслідуванні кримінальних справ було закріплено у ст. ст. 66, 104, 114 і 118 КПК України 1960 р., ст. 7 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» (далі – ЗУ «Про ОРД»), інших законах, а також у низці відомчих НПА,

прийнятих в органах внутрішніх справ [6, с. 74]. Основним НПА, що регламентував діяльність слідчих з підрозділами карного розшуку щодо взаємодії між ними під час документування злочинних дій, реалізації оперативних матеріалів, розслідування кримінальної справи, був наказ МВС України «Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового слідства з оперативними підрозділами органів внутрішніх справ України на стадіях документування злочинних дій, реалізації оперативних матеріалів, розслідування кримінальної справи та її розгляді в суді» від 07.09.2005 № 777.

Зазначена реорганізація та зміни в законодавстві позитивно вплинули як на саме існування взаємодії слідчого з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні,⁴ так і на подальший її розвиток та вдосконалення в сучасних умовах.

Проаналізувавши КПК України 1960 р., можемо зробити висновок, що правовою підставою для організації взаємодії між слідчими і підрозділами карного розшуку стали ст. ст. 104, 114 і 118 КПК УРСР 1960 р. [28, с. 92] та зазначені вже накази МВС СРСР, де були регламентовані основні положення, що визначали порядок процесуальних взаємин між цими органами. Відповідно до цих НПА, процесуальні відносини між слідчим і підрозділами карного розшуку виникали лише у кримінальній справі, яка знаходилась у провадженні слідчого. Процесуальними формами взаємодії слідчих із підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні були: 1) надання слідчими вказівок про виконання підрозділами карного розшуку оперативно-розшукових заходів і слідчих дій (ст.ст. 97, 114 КПК України 1960 р.); 2) надання слідчими доручень підрозділам карного розшуку щодо проведення оперативно-розшукових заходів або використання засобів для отримання фактичних даних, які можуть бути доказами у кримінальній справі, або про виконання слідчих дій (ст.ст. 66, 104, 114 КПК України 1960 р.); 3) вимога слідчого щодо надання підрозділами карного розшуку допомоги при провадженні окремих слідчих дій (ч. 3 ст. 114 КПК України 1960 р.); 4) надання окремих доручень слідчого підрозділам карного розшуку щодо провадження слідчих дій в інших слідчих районах (ст. 118 КПК України 1960 р.); 5) повідомлення

---

⁴Досудове слідство за КПК України 1960 року – сучасний аналог досудового провадження.

слідчого підрозділами карного розшуку про результати оперативно-розшукових заходів у кримінальній справі, переданій слідчому, коли не встановлено особу, яка вчинила злочин (ст. 104 КПК України 1960 р.). Основними формами взаємодії на той час були: доручення і вказівки слідчого підрозділу карного розшуку про провадження слідчих та розшукових дій; допомога (сприяння) підрозділами карного розшуку слідчому при провадженні окремих слідчих дій [6, с. 73-74].

П'ятий період (з 2012 р. до теперішнього часу). З прийняттям 13 квітня 2012 року нового Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) Верховна Рада України одночасно прийняла Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям КПК України», яким серед інших нормативно-правових актів було внесено зміни й до ЗУ «Про ОРД». У тому ж році було видано наказ МВС України № 700 від 14.08.2012 «Про організацію взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами внутрішніх справ у попередженні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень» [33] (далі – наказ МВС № 700) – основний відомчий НПА, який до 2017 р. регулював питання взаємодії слідчих Національної поліції України з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні.

Із набуттям чинності 7 листопада 2015 р. ЗУ «Про Національну поліцію» суттєво було змінено систему органів Національної поліції взагалі та структуру кримінальної поліції, зокрема. Так, були ліквідовані сектори карного розшуку при районних відділах, а функції ліквідованих підрозділів почали виконувати новостворений Департамент карного розшуку та підпорядковані йому управління карного розшуку в областях.

У липні 2017 р. було прийнято новий відомчий НПА, яким на сьогодні регулюється взаємодія слідчих Національної поліції України із підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні, а саме наказ МВС України від 07.07.2017 № 575 «Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні» (далі – наказ МВС № 575) [34].

Окрім вищезазначеного наказу, взаємодія слідчих Національної поліції України з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні на сьогодні регламентується також іншими нормативно-правовими актами, такими як: 1) спільний наказ МВС України, Міністерства охорони здоров'я України та Генеральної прокуратури України від 29.09.2017 № 807/1193/279 «Про затвердження Порядку взаємодії між органами та підрозділами Національної поліції, закладами охорони здоров'я та органами прокуратури України при встановленні факту смерті людини»; 2) наказ МВС України від 06.07.2017 № 570 «Про організацію діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України»; 3) наказ МВС України від 24.07.2017 № 621 «Про затвердження Порядку спільних дій Національної поліції України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України під час проведення огляду місця пожежі, виявлення, припинення, попередження та розслідування кримінальних правопорушень та інших подій, пов'язаних з пожежами»; 4) наказ МВС України від 08.06.2017 № 480 «Про затвердження Порядку застосування електронних засобів контролю»; 5) наказ МВС України від 13.07.2016 № 654 «Про затвердження Інструкції про порядок виконання органами Національної поліції ухвал слідчого судді, суду про обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту та про зміну раніше обраного запобіжного заходу на запобіжний захід у вигляді домашнього арешту»; 6) спільний наказ Генеральної прокуратури України, МВС України, Служби безпеки України, Міністерства фінансів України, Адміністрації державної прикордонної служби України, Міністерства юстиції України від 16.11.2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5/ «Про затвердження Інструкції «Про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні»» тощо.

Взагалі, з прийняттям КПК України та перелічених відомчих НПА було змінено підхід до здійснення взаємодії між слідчими Національної поліції України та підрозділами карного розшуку, що полягає у появі абсолютно нових повноважень слідчого. Зокрема, відповідно до п. 2 ч. 2 ст. 40 КПК України, на відміну від КПК

1960 р., слідчий уповноважений проводити не лише СРД, а й НСРД. Також слідчий набув можливості знайомитися з результатами ОРД оперативних підрозділів та слідкувати за процесом її проведення [35, с. 148-149].

Також у КПК України вперше запроваджено норму, яка прямо визначає кримінально-процесуальний статус уповноважених оперативних підрозділів. Зокрема, відповідно до ст. 41 КПК України, відповідні підрозділи мають право під час виконання доручень слідчого (які є для них обов'язковими до виконання) про проведення СРД та НСРД користуватися повноваженнями слідчого. При цьому працівники підрозділів карного розшуку не мають права здійснювати процесуальні дії у кримінальному провадженні за власною ініціативою або звертатися з клопотаннями до слідчого судді чи прокурора [36]. Таким чином, КПК України закріпив основну форму взаємодії слідчих Національної поліції України із підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні – виконання СРД та НСРД за дорученням слідчого.

Шляхом проведення системного аналізу норм КПК України можна також зробити висновок, що, окрім вищезазначеної форми взаємодії між слідчими Національної поліції України та підрозділами карного розшуку, під час досудового провадження слідчі Національної поліції України та підрозділи карного розшуку взаємодіють під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження та при оголошенні підозрюваного в розшук.

1.2. Поняття та сутність взаємодії слідчих Національної поліції України з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні

Діяльність із захисту прав, свобод і законних інтересів людини та громадянина є одним із пріоритетів у роботі правоохоронних органів.

Проте трапляються випадки, коли сил і засобів таких органів недостатньо для ефективного виконання своїх повноважень наодинці. Тобто потрібна акумуляція ресурсів кількох уповноважених на те органів задля забезпечення ефективного провадження досудового розслідування кримінальних правопорушень [37, с. 11].

Об'єднання зусиль кількох органів, у тому числі слідчих Національної поліції України та підрозділів карного розшуку на досудовому провадженні і є взаємодією зазначених суб'єктів.

Схожа позиція підтримується також іншими науковцями: В.О. Маляровою [38], В.Е. Чугуновим [39], В.Ф. Статкусом [40], М.М. Гапановичем, І.І. Мартинович [41] та М.П. Поляковим [42].

Для того щоб дослідити причини такого стану речей, вважаємо за доцільне з'ясувати спочатку, що розуміється під взаємодією та її сутністю.

Згідно із законами логіки та наукового пошуку з'ясування сутності будь-якого явища, процесу чи предмета неможливе без попереднього звернення до етимології чи семантики цього об'єкта. У зв'язку з цим ми розпочнемо висвітлення окресленої проблематики зі з'ясування змісту термінів «сутність» та «взаємодія».

Під «сутністю» розуміють: найголовніше, основне, істотне в кому-, чому-небудь; суть, сенс, зміст; головне, визначальне в предметі, що зумовлене глибинними зв'язками й тенденціями розвитку і пізнається на рівні теоретичного мислення [43, с. 1417]. Отже, «сутність» трактується за допомогою термінів «сенс», «зміст», «значення».

Сенс – це сутність чого-небудь; значення; зміст; те, що відіграє особливу роль, має виняткове значення; сила; розумна підстава, рація; доцільність, корисність чого-небудь; мета, основне призначення чого-небудь; почуття, замисел [43, с. 1306].

Зміст – те, про що йдеться, розповідається де-небудь, те, що описується, зображується; сутність, внутрішня особливість чого-небудь; певні властивості, характерні риси, які відрізняють явище, предмет від подібних явищ, предметів і т. ін.; розумна основа, мета, призначення чого-небудь; перелік розділів, частин, оповідань книги, збірки, рукопису тощо [43, с. 467].

Значення – громадська, політична, історична вага, роль кого-, чого-небудь; важливість; сутність чого-небудь; зміст; абстрактна величина з однією характеристикою, згідно з якою вона може порівнюватися з іншими абстрактними величинами [43, с. 470].

Філософи під сутністю розуміють:

- внутрішню, глибинну основу речей та явищ світу, їх найбільш сталу складову (будову, механізм та спосіб функціонування, призначення). За Гегелем, сутність не є частиною субстрату речі, а постає тим типом зв'язку, який охоплює всі її прояви та характеристики, тому в науці сутність виражається законом. Пізнання сутності здійснюється теоретичним мисленням і є важливою метою пізнання. Сутність співвідноситься з явищем [44, с. 202];

- те, що становить суть речі, сукупність її істотних властивостей, субстанційне ядро самостійно існуючого істотного [45, с. 444];

- внутрішній зміст предмета, що виражається в єдності всіх багатообразних і суперечливих форм його буття [46, с. 638].

У філософській енциклопедичній літературі зміст визначають як сукупність (або систему) певним чином пов'язаних між собою елементів, частин, процесів, властивостей певного явища. Він співвідноситься з формою та матерією: наприклад, згідно з міркуванням Гегеля, зміст виникає в результаті поєднання форми із матерією. Через таке поєднання матерія набуває характеру визначеності, а подальші взаємодії форми та змісту забезпечують упорядкованість певного явища як саме такого, з певною якістю та процесуальністю [44, с. 89-90]. Зміст – це те, що наповнює форму й із чого вона реалізується. Зміст поняття, на відміну від його обсягу, є сукупністю його ознак; всезагальна характеристика цінності, значення якої-небудь речі, в тому числі в естетиці, вживається як позначення цінного та значимого змісту естетичного предмета [45, с. 422].

Значення є одним із вихідних понять лінгвістичної філософії, яке покликано виявити сутність знаку: знак лише тоді може виконати свою функцію, коли він є носієм значення. В наш час існують доволі складні та розгалужені концепції значення: прихильними одних вважають, що значення передбачає реальне існування того, на що вказує знак, інші – що для значення важливою є референція, оскільки існують знаки, яким немає реального відповідника; ще інші наполягають на тому, що значення завжди є умовним і залежить від згоди людей та контексту використання знаків, та ін. Важливим є те, що спроби певних напрямів сучасної

філософії знайти саме в знаковій діяльності відмичку до найважливіших проблем людини, культури, пізнання наштовхнулись на принципову неможливість зафіксувати однозначні зв'язки знаків із їх значенням [44, с. 91]. Іншими словами, значення – це: важливість, значимість, роль предмета, явище, дія в людській діяльності [45, с. 166]; смисловий зміст слова; предмет чи клас предметів, який позначається цим виразом; мисленнєвий зміст, тобто та інформацію, що закладена у виразі, завдяки якій відбувається віднесення виразу до того чи іншого предмета (предметів) [46, с. 200].

Отже, під сутністю чого-небудь слід розуміти те, що визначає його зміст і значення.

Сутність взаємодії слідчих Національної поліції України із підрозділами карного розшуку в науковій літературі не розглядалася, але вчений А.О. Ляш досліджуючи, сутність взаємодії слідчого та оперативного працівника, вважав, що вона полягає в тому, що це: а) передусім активна цілеспрямована діяльність суб'єктів – слідчих та працівників оперативних підрозділів, до якої можуть залучатися негласні співробітники, представники громадськості, фахівці різних галузей знань тощо; б) кожен суб'єкт цієї діяльності вживає конкретних заходів (слідчі дії, оперативно-розшукові заходи) у межах, встановлених законом повноважень; в) це узгоджені за місцем, часом і метою спільні дії двох чи більше суб'єктів, спрямовані на впровадження одержаних результатів оперативно-розшукових заходів, відомостей у кримінальне судочинство; г) у спільних планах необхідно передбачати комплекс оперативно-розшукових та інших заходів і слідчих дій у такому порядку, щоб їх проведення було несподіване для осіб, дії яких перевіряються, їхніх співучасників і мало якнайбільший ефект у закріпленні процесуальним шляхом обставин, що підлягають доказуванню; д) у процесі проведення конкретних оперативно-розшукових заходів та слідчих дій потрібно суворо дотримуватися вимог Конституції України, чинного законодавства, принципів оперативно-розшукового законодавства та кримінального судочинства – шляхом впровадження відповідних слідчих дій та процесуальних рішень [47, с. 126].

Ми погоджуємося з вищезазначеним автором. Проте, визначаючи сутність взаємодії з підрозділами карного розшуку вважаємо, що обов'язково повинна бути

відображена керівна роль слідчого, який є основним суб'єктом розглядуваної взаємодії, а здебільшого – безпосереднім ініціатором й організатором спільної діяльності з підрозділами карного розшуку у процесі розслідування кримінального правопорушення. Як слушно зазначає С.С. Алексєєв, частиною правоохоронної системи є слідчий корпус, призначений виявляти та розслідувати злочини, здійснювати роботу щодо запобігання їм [48, с. 4].

Отже, сутність взаємодії слідчих Національної поліції України з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні, на нашу думку, полягає в узгодженій консолідації сил і засобів взаємодіючих суб'єктів задля досягнення єдиної мети, за пріоритетної керівної ролі слідчого.

З'ясування поняття та сутності взаємодії слідчих Національної поліції України з підрозділами карного розшуку неможливе без з'ясування ознак та принципів взаємодії.

Однією з ознак взаємодії, на нашу думку, є об'єднання можливостей слідчого Національної поліції України і працівника підрозділу карного розшуку, однак і цього недостатньо для успішного вирішення поставлених перед цими суб'єктами завдань. Про взаємодію можна говорити тоді, коли діяльність суб'єктів узгоджується. Не можна вважати взаємодією діяльність слідчого Національної поліції України і працівника підрозділу карного розшуку, нехай навіть і здійснювану шляхом об'єднання можливостей обох суб'єктів, якщо між ними відсутня узгодженість. Узгодженість рішень і дій є однією з істотних ознак взаємодії слідчого Національної поліції України і працівника підрозділу карного розшуку. Вона може досягатися різними способами, але в основі кожного з них лежить взаємне інформування. Спільна або узгоджена діяльність в певній мірі може мати процесуальний, оперативно-розшуковий, адміністративний та організаційно-управлінський характер. Отже, погодженість дій (заходів) при розслідуванні злочинів є елементом сутнісної характеристики взаємодії слідчого Національної поліції України та підрозділів карного розшуку. Вона забезпечується єдністю нормативно-правових вимог з ініціативними рішеннями конкретних суб'єктів взаємодії. Поряд із узгодженістю не викликає заперечення включення до

сутнісних ознак взаємодії, які повинні знайти відображення у її визначенні, керівної ролі слідчого, що обумовлено його процесуальним положенням, зокрема обов'язком визначати напрями розслідування та відповідальністю за його результати [49, с. 373].

Також до найбільш важливих і необхідних ознак взаємодії слідчих Національної поліції України з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні можна віднести: єдність об'єкта впливу (злочинності); єдність мети і спільність завдань; правову регламентацію взаємодії; розмежування компетенції при взаємодії; взаємну зацікавленість у досягненні цілей; практичну потребу у взаємодії; самостійність суб'єктів у виборі сил і засобів; надання взаємної допомоги та сприяння у взаємодії; взаємне інформування про хід і результати взаємодії; спільну відповідальність за встановлені правила і результати взаємодії.

Окремі науковці до ознак взаємодії також відносять спільний інтерес. Так, на думку М.В. Калатура, відсутність в однієї із сторін інтересу з приводу предмета спільної діяльності, наявність у неї іншого (протилежного чи неузгодженого) інтересу, неприйняття однією із сторін поставлених перед нею завдань, невідповідність до процедур взаємодії, відсутність довіри до іншої сторони виключає можливість встановлення реального співробітництва чи робить його значною мірою неефективним [50, с. 154].

Щодо принципів взаємодії, то вважаємо за необхідне розглянути спочатку, що розуміється під принципами. Отже, в теорії права правові принципи розглядаються як основоположні ідеї, які виражають сутність права та слугують орієнтиром у правотворчій діяльності, забезпечують нормативне регулювання і розвиток правової системи, а також правозастосовчої діяльності [51].

На сьогодні основними НПА, що регулюють діяльність взаємодії слідчих Національної поліції України з підрозділами карного розшуку, є КПК України, ЗУ «Про ОРД» та наказ МВС України від 07.07.2017 № 575 «Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні».

КПК України та ЗУ «Про ОРД», попри те що не регламентують принципи взаємодії слідчих Національної поліції України та підрозділів карного розшуку, встановлюють основоположні засади, яких повинні дотримуватися вищезначені суб'єкти у своїй діяльності, в тому числі під час взаємодії між собою, зокрема:

- 1) загальні засади кримінального провадження (ст. 7 КПК України): а) верховенство права, б) законність, в) рівність перед законом і судом, г) повага до людської гідності, д) забезпечення права на свободу та особисту недоторканність, е) недоторканність житла чи іншого володіння особи, є) таємниця спілкування, ж) невтручання у приватне життя, з) недоторканність права власності, и) презумпція невинуватості та забезпечення доведеності вини, і) свобода від самовикриття та право не свідчити проти близьких родичів та членів сім'ї, ї) заборона двічі притягати до кримінальної відповідальності за одне і те саме правопорушення, й) забезпечення права на захист; к) доступ до правосуддя та обов'язковість судових рішень, л) змагальність сторін та свобода в поданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості, м) безпосередність дослідження показань, речей і документів, н) забезпечення права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності, о) публічність, п) диспозитивність, р) гласність і відкритість судового провадження та його повне фіксування технічними засобами, с) розумність строків, т) мова, якою здійснюється кримінальне провадження [36];
- 2) принципи оперативно-розшукової діяльності (ст. 4 ЗУ «Про ОРД»): а) верховенства права, б) законності, в) дотримання прав і свобод людини [52].

Принципи взаємодії регламентуються лише в наказі МВС України від 07.07.2017 № 575, але вони стосуються взаємодії органів досудового розслідування не лише з підрозділами карного розшуку, а й з іншими органами та підрозділами НП. До таких принципів віднесено: 1) швидке, повне та неупереджене розслідування кримінальних правопорушень; 2) самостійність слідчого в процесуальній діяльності, втручання в яку осіб, що не мають на те законних повноважень, забороняється; 3) оптимальне використання наявних можливостей органів досудового розслідування та оперативних підрозділів Національної поліції України у запобіганні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень; 4) дотримання загальних засад

кримінального провадження; 5) забезпечення нерозголошення даних досудового розслідування [34].

Ми погоджуємося із позицією окремих науковців про те, що принципи розробляються не законодавцем, оскільки законодавець отримує їх у готовому вигляді після того, як будуть розроблені науковцями. Після їх регламентації принципи стають однаково обов'язковими як для учасника кримінального процесу, так і для законодавця, оскільки їх обов'язковість лише в їх правильності [53]. Звідси вважаємо, що система принципів взаємодії слідчих Національної поліції України з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні може бути представлена в такому вигляді: законності; організації; розмежування компетенції; керівної ролі слідчого; планування; комплексного використання сил і засобів; нерозголошення даних досудового розслідування; обміну інформацією; підтримка атмосфери довіри, співпраці та взаємної допомоги (принцип взаємності) тощо.

З'ясування поняття взаємодії слідчих Національної поліції України із підрозділами карного розшуку не може бути ефективним без опису, аналізу й уточнення самого поняття «взаємодія».

Поняття взаємодії знаходиться в тісному зв'язку з поняттям структури і виступає як інтегруючий фактор, за допомогою якого відбувається об'єднання частин у певний тип цілісності. Таким чином, у результаті поєднання зусиль кількох, раніше розрізнено діючих суб'єктів або якісної зміни відносин усередині деякої групи осіб знову створена чи певним чином реорганізована структура за своїми потенційними можливостями, здатністю вирішувати поставленні перед нею завдання істотно перевершує аналогічне за призначенням утворення, що функціонує без урахування правил взаємодії. На думку М.В. Калатура, у кожній діяльності, яка здійснюється групою людей, одне із ключових місць для вирішення питання про шляхи її поліпшення посідає проблема взаємодії [50, с. 154].

Інші науковці, такі як Л.П. Плєсньова, А.А. Мухітдінов, досліджували питання щодо сутності, правових та організаційних проблем взаємодії слідчих з органами дізнання, але не надавали у своїх роботах конкретного визначення терміна «взаємодія» [54-56].

Сам термін «взаємодія» має універсальний характер, тобто він застосовується певним чином до будь-яких соціальних явищ і за уявної простоти має неоднозначність визначень поняття, специфічність суті, багатоаспектність та різноманітність внутрішніх і зовнішніх зв'язків та відносин. Явище подібного роду точно охарактеризував Гегель: «Чим багатший предмет, який підлягає визначенню, тобто чим більше різних сторін він представляє до розгляду, тим більше різні надаються йому визначення» [57, с. 180]. Поняття «взаємодія» з точки зору різних галузей знань має різне тлумачення.

У філософії взаємодія розуміється як особлива категорія, що відображає процеси впливу об'єктів один на одного, їх взаємну обумовленість. Взаємодія як універсальна форма руху розвитку визначає існування та структурну організацію будь-якої матеріальної системи [58, с. 199].

Так, у соціології взаємодія розглядається як форма соціальної комунікації або спілкування, принаймні, двох осіб або спільнот, в якій систематично здійснюється їх взаємний вплив [59, с. 8].

У науці соціального управління – взаємодія виступає як один із елементів організації управління, як самостійна функція спрямованого впливу, здійснюваного для досягнення конкретної мети [60, с. 76; 61, с. 40].

Наведені поняття подібні в тому, що в основі своїй спираються на фундаментальну філософську сутність.

Повертаючись до поняття взаємодії у філософії, звернемо увагу, що взаємодія передбачає вплив об'єктів один на одного, їх взаємну обумовленість і що ця форма розвитку визначає існування і структурну організацію будь-якої матеріальної системи.

Для нас це важливо, оскільки в даний час слідчі Національної поліції України та підрозділи карного розшуку за всіма притаманними їм ознаками є органами самостійних систем, хоча і мають загальну мету, що є об'єктивною передумовою розгляду їх взаємовідносин у єдиній системі. Таким чином, практично всі міркування з усіх питань, включаючи поняття «взаємодія», повинні якомога мати системний підхід до їх аналізу. Системний підхід орієнтує на розкриття цілісності об'єкта, на виявлення його закономірних зв'язків [62, с. 9-12]. Спираючись на

системний підхід, проводиться системний аналіз, основною процедурою якого є побудова узагальненої моделі, що відображає взаємозв'язки реальної ситуації. [58, с. 1102].

З урахуванням теми нашого дослідження слід мати на увазі, що кожна із систем, що нас зацікавить, складається з елементів, які також взаємодіють один з одним, пов'язаних певним чином між собою з урахуванням їх завдань та функцій. Взаємодія цих специфічних систем обумовлена спрямованістю їх до єдиної мети і в той же час об'єктивною необхідністю здійснення діяльності методами, властивими кожній із взаємодіючих сторін, що мають особливе призначення, зумовлене завданнями суб'єктів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність та досудове розслідування, і у свою чергу утворює самостійну систему.

У будь-яких соціально діючих системах взаємодія мимоволі не існує, вона організовується та за необхідності нормативно регулюється [63, с. 82]. Це стосується і діяльності слідчих Національної поліції України та підрозділів карного розшуку, які діють не самі по собі і виконують свої завдання не ізольовано, а у взаємодії один з одним, використовуючи наявні можливості [64, с. 140].

Для того щоб сформулювати поняття взаємодії, що найбільш точно виражає сутність цього явища, проаналізуємо низку вже наявних визначень.

У тлумачному словнику „взаємодія» визначається як взаємний зв'язок явищ, взаємна підтримка [65, с.85]. Поняття „взаємодія» в сучасній українській мові означає взаємний зв'язок між предметами у дії, а також погоджену дію між ким-небудь (чим-небудь) [66, с. 68].

Незважаючи на це, широке застосування зазначений термін знайшов у наукових поглядах як вчених, так і практиків, що зумовлено тим обсягом спеціальної юридичної літератури, яка була нами вивчена.

Слово «взаємодія» складається з двох простих «взаємо» і «дія». С.І. Ожегов надає тлумачення цих слів. «Взаємо...» – «перша частина складних слів у значенні «взаємний». Взаємний – спільний, який стосується обох сторін. Дія – прояв будь-якої енергії, діяльності, а також сама сила, діяльність, функціонування чого-небудь; результат прояву діяльності чого-небудь, вплив; вчинки, поведінка. Взаємодія,

зазначає він, – взаємний зв'язок двох явищ, взаємна підтримка, взаємодія означає перебувати у взаємодії [67, с. 71, 140].

Ґрунтуючись на цьому, можна дійти висновку, що слово «взаємодія» у необхідному нам значенні означає спільну взаємну діяльність обох сторін, яка здійснюється за допомогою взаємної підтримки.

Одним із перших поняття «взаємодія» між учасниками процесу сформулював О.Р. Ратінов, який зазначав: «У процесуальному сенсі під взаємодією слідчих прокуратури та органів міліції розуміється заснована на законі, узгоджена діяльність незалежних один від одного в адміністративному відношенні органів слідства і дізнання, спрямована на розкриття і розслідування конкретного злочину шляхом найбільш доцільного поєднання методів і засобів, властивих цим органам» [68, с. 443].

Хоча О.Р. Ратінов досліджував взаємодію таких суб'єктів, як слідчі прокуратури і органів міліції, ми підтримуємо саме те, що взаємодія будь-яких суб'єктів, в тому числі слідчих та підрозділів карного розшуку, повинна бути узгоджена та обов'язково поєднувати притаманні їм методи і засоби.

Окремі фахівці в галузі ОРД під взаємодією розуміють «...обґрунтовану законом та підзаконними нормативно-правовими актами, узгоджену за місцем і часом у певних межах діяльність оперативних апаратів органів внутрішніх справ, яка здійснюється відповідно до їх компетенції та спрямована на попередження, виявлення й розкриття злочинів, виявлення та ліквідацію причин правопорушень і умов, що сприяють їх скоєнню». Як спосіб інтеграції «... всіх сил і засобів правоохоронних органів, форму, координацію їх зусиль, концентрацію сил і засобів у єдиному центрі...» [69, с. 143].

Заслуговує на увагу й думка Н.В. Жогіна та Ф.Н. Фаткуліна, які під взаємодією між органами дізнання і досудового слідства розуміють засновану на законі, узгоджену діяльність посадових осіб, спрямовану на розкриття злочину і викриття винних, припинення і попередження будь-якої злочинної діяльності та відшкодування заподіяного матеріального збитку шляхом найбільш раціонального поєднання методів, застосованих цими органами [70, с. 187].

На думку В. Шамрая та І. Олійника, взаємодія – це взаємозалежна, узгоджена за місцем і часом діяльність кількох суб'єктів, спрямована на виконання загального завдання зміцнення законності й правопорядку і боротьбу зі злочинністю. Такий взаємозв'язок чи взаємні дії можливі за наявності певних умов. Як вважає Л.В. Півненко, взаємодія передбачає чітке розмежування прав і обов'язків слідчого і працівника органу дізнання. Кожний із них діє в рамках своєї компетенції специфічними засобами і методами, прагнучи до єдиної цілі – досягнення найбільш ефективних результатів при вирішенні завдань кримінального судочинства [71, с. 170].

Досліджуючи дане питання, А.М. Ларін зазначав, що це найбільш ефективний спосіб спільних дій, що сприяє швидкому і повному розкриттю та розслідуванню злочинів, а також виявлення винних, що їх скоїли [72, с. 14]. Тобто, він спрямований на ефективне вирішення завдань кримінального судочинства, поставлених перед слідчими і оперативно-розшуковими підрозділами. З цього приводу Ф.Ю. Бердичевський підкреслював, що така співпраця є процесуальним інститутом, оскільки взаємовідносини, які виникають між даними суб'єктами кримінального провадження, регулюються саме нормами процесуального права [73, с. 106]. Підтримуючи його думку, Л.М. Карнеєва зазначала, що ця діяльність спрямована на співпрацю слідчих з працівниками міліції й повинна бути узгодженою за метою, місцем і часом [74, с. 50]. Її визначення, на нашу думку є не зовсім повним, оскільки взаємодія слідчих Національної поліції України з підрозділами карного розшуку спрямована на вирішення кінцевої мети, тобто виконання завдань кримінального провадження.

Більш повне висвітлення дане поняття знайшло у працях С.О. Невського і Є.О. Сичова, які під ним розуміли співпрацю, засновану не лише нормами кримінального процесуального законодавства, а й іншими нормативно-правовими актами, положення яких спрямовані на розкриття, розслідування та попередження кримінальних правопорушень [75, с. 8]. Схожої думки дотримувався й Р.С. Белкін, при цьому вдало конкретизуючи це визначення, яке полягає у тому, що це одна із форм організації розслідування кримінальних правопорушень, що врегульована законодавчими та підзаконними нормативно-правовими актами, узгоджена за

метою, місцем і часом та здійснювана в межах їхньої компетенції з метою швидкого і повного розкриття кримінальних правопорушень, всебічного й об'єктивного розслідування кримінального провадження та розшуку злочинців, які переховуються від слідства і суду, а також викраденого майна й інших об'єктів, суттєвих для вирішення завдань кримінального судочинства [76, с. 30].

Так, Г.А. Матусовський розглядає взаємодію як узгоджену діяльність правоохоронних, контролюючих та інших державних органів, спрямовану на досягнення спільної мети з мінімальною витратою сил, засобів і часу [77, с.226–229].

Інші науковці, зокрема В.В. Іванов, під взаємодією оперативних підрозділів зі слідчим розуміє організований згідно з чинним законодавством і відомчими нормативними актами процес ділового співробітництва (узгоджених або спільних заходів), спрямований на вирішення завдань кримінального провадження і забезпечення безпеки його учасників [78, с. 288].

В.В. Топчій у широкому розумінні під взаємодією слідчих та оперативно-розшукових підрозділів розуміє процес спільної діяльності слідчих та оперативно-розшукових підрозділів, які здійснюють вплив один на одного шляхом координаційних дій слідчого й забезпечення його оперативною інформацією оперативно-розшуковими підрозділами, що підвищує ефективність виконання ними своїх функціональних обов'язків та загальних завдань кримінального судочинства з охорони майнових прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб [79, с. 54].

Враховуючи погляди більшості вчених щодо визначення взаємодії, С.В. Слінько, доповнив цей термін, під яким розуміє як необхідний, що ґрунтується на законі і відомчих нормативних актах, координований за проміжною метою напрям діяльності незалежних один від одного щодо адміністративності органів, та спрямовується слідчим і здійснюється за комплексного поєднання та ефективного використання повноважень, методів і форм, властивих кожному з них, для розкриття злочинів, припинення злочинного діяння і встановлення обставин, які входять до предмета доказування у кримінальній справі [78, с. 288-289].

О.М. Суворов під взаємодією як узгодженої діяльності розуміє відносно безперервний процес, котрий як і будь-яке спілкування, можна умовно поділити на етапи [80, с. 101].

Проаналізувавши визначення науковців, можна зробити висновок, що на сьогодні у науковій юридичній літературі немає єдино визначеного погляду щодо тлумачення поняття «взаємодія слідчих Національної поліції України з підрозділами карного розшуку». Наведені нами визначення авторів відрізняються між собою і за значенням, і за змістом, але їх аналіз дозволив виділити ознаки взаємодії, притаманні більшості з них:

- взаємодія здійснюється відповідно до законодавства;
- взаємодія здійснюється з метою запобігання, розкриття і розслідування злочинів;
- взаємодія здійснюється на основі однакової, взаємної довіри;
- взаємодія здійснюється узгоджено за метою, місцем та часом;
- взаємодія здійснюється шляхом найбільш доцільного і раціонального поєднання методів і засобів, властивих взаємодіючим суб'єктам;
- взаємодія здійснюється для вирішення завдань кримінального провадження.

На нашу думку, всі зазначені ознаки не суперечать одна одній, вони лише доповнюють та розкривають сутність взаємодії.

Як у чинному, так і в попередньому кримінальному процесуальному законодавстві України не міститься визначення терміна «взаємодія», але цей термін має місце в окремих нормах. Так, у ст. 571 КПК України «Створення і діяльність спільних слідчих груп» регламентується, що для проведення досудового розслідування обставин кримінальних правопорушень, вчинених на територіях кількох держав, або у разі порушення інтересів кількох держав можуть створюватися спільні слідчі групи, а у ч.3 цієї статті зазначено, що члени спільної слідчої групи безпосередньо взаємодіють між собою, узгоджують основні напрями досудового розслідування, проведення процесуальних дій, обмінюються отриманою інформацією. Координацію їх діяльності здійснює ініціатор створення спільної слідчої групи або один із її членів [36].

Натомість вищезазначений термін використовується й у нормах ЗУ «Про ОРД», згідно з якими одним із обов'язків оперативно-розшукових підрозділів є здійснення взаємодії між собою та іншими правоохоронними органами, у тому числі й відповідними органами іноземних держав та міжнародних антитерористичних організацій, з метою швидкого й повного попередження та припинення кримінальних правопорушень (п. 5 ч. 1 ст. 7) [52], і в ЗУ «Про Національну поліцію», але регламентації взаємодії поліції увага приділяється лише в таких аспектах: 1) взаємодія поліції з органами державної влади та органами місцевого самоврядування (ст. 5); 2) взаємодія з населенням на засадах партнерства (ст. 11); 3) інформаційна взаємодія поліції з іншими органами державної влади України, органами правопорядку іноземних держав та міжнародними організаціями (ст. 25); 4) взаємодія між керівниками територіальних органів поліції та представниками органів місцевого самоврядування (ст. 88); 5) взаємодія в рамках спільних проектів з громадськістю (ст. 89) [81]; і в ЗУ «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», який визначає взаємодію спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю з іншими державними органами нашої країни (розділ V) [82].

У наказі МВС України від 06.07.2017 № 570 «Про організацію діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України» та наказі МВС України від 07.07.2017 № 575 «Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні» [83; 34], які регламентують взаємодію слідчих Національної поліції України з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні, також не надається визначення «взаємодія», а лише визначаються її форми, напрямки та види.

Будь-яка діяльність має свою мету. Аналіз наукової літератури та НПА дозволив зробити висновок, що взаємодія між слідчими Національної поліції України та підрозділами карного розшуку спрямована на розкриття та розслідування злочинів, але така мета взаємодії, на нашу думку, не зовсім узгоджується з чинним

КПК України і поставленими законодавцем завданнями. Ми вважаємо, що мета спільної діяльності слідчих Національної поліції України і підрозділів карного розшуку полягає в першу чергу у виконанні на досудовому провадженні завдань кримінального провадження, якими, відповідно до ст. 2 КПК України, є: захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень; охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, а жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура [36].

Однак зазначенні завдання різняться з тими, які ставляться перед слідчими Національної поліції України та підрозділами кримінального розшуку, що визначені в НПА, які регламентують їх діяльність.

Так, на органи досудового розслідування, згідно з п. 1 розділу 2 наказу МВС України № 570, покладаються такі завдання:

- захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень;
- охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження;
- забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності слідчих органів Національної поліції;
- забезпечення відшкодування фізичним і юридичним особам шкоди, заподіяної кримінальними правопорушеннями;
- виявлення причин і умов, які сприяють учиненню кримінальних правопорушень, і вжиття через відповідні органи заходів щодо їх усунення [83].

Завданнями підрозділів карного розшуку, відповідно до наказу Національної поліції України від 14.11.2015 № 90 «Про затвердження Положення про Департамент карного розшуку Національної поліції України» є:

- виявлення і розкриття злочинів, у тому числі на транспорті;

- розшук осіб, які їх учинили;
- документування протиправної діяльності учасників та членів ОГ і ЗО [84].

При цьому, розкритим, згідно з п. 7.1. наказу Генеральної прокуратури України № 139 від 06.04.2016 року «Про затвердження Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань», вважається кримінальне правопорушення, за результатами досудового розслідування якого прийнято одне з таких рішень: 1) прокурором затверджено або складено обвинувальний акт та передано його до суду відповідно до ст. 291 КПК України; 2) прокурором затверджено або складено клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру та передано його до суду відповідно до ст. 292 КПК України; 3) прокурором складено клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності та направлено його до суду відповідно до ст. 287 КПК України; 4) прокурором прийнято рішення про закриття кримінального провадження на підставі п. 5 частини першої ст. 284 КПК України; 5) прокурором прийнято рішення про закриття кримінального провадження щодо підозрюваного на підставі пунктів 7, 9 частини першої ст. 284 КПК України [85].

Отже, зі змісту положень вищерозглянутих НПА можна зробити висновок, що завдання слідчих підрозділів є відмінними від завдань підрозділів карного розшуку під час взаємодії між ними на досудовому провадженні, оскільки слідчий під час такої діяльності здійснює розслідування кримінального провадження, а підрозділи карного розшуку – розкриття кримінального правопорушення, але, попри це, відповідні органи мають спільний інтерес у прагненні до єдиної, по суті, мети – виконання завдань кримінального провадження, що передбачені ст. 2 КПК України. Відмінність лише у тому, що вони діють за допомогою різних засобів (процесуальних та непроцесуальних), що обумовлено різним призначенням суб'єктів у системі боротьби зі злочинністю [86, с. 201].

Грунтуючись на дефініціях поняття «взаємодія», сформульованих ученими-процесуалістами, а також норм чинного кримінального процесуального законодавства та відомчих НПА, ми дійшли висновку, що під взаємодією слідчих Національної поліції України з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні слід

розуміти як засновану на законах і підзаконних актах взаємну, узгоджену діяльність слідчих Національної поліції України та підрозділів карного розшуку із використанням особливих повноважень, методів і форм, притаманних кожній із взаємодіючих сторін, що передбачені в кримінальному процесуальному законодавстві та відомчих нормативно-правових актах МВС України, які регламентують діяльність означених суб'єктів з метою виконання на досудовому провадженні завдань кримінального провадження при керівній ролі слідчого.

Отже, проаналізувавши дефініції поняття «взаємодія», сформульовані вченими, нормативно-правові акти, які її регламентують, вважаємо, що під взаємодією слідчих Національної поліції України із підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні слід розуміти засновану на законах і підзаконних актах взаємну, узгоджену діяльність слідчих Національної поліції України та підрозділів карного розшуку із використанням особливих повноважень, методів і форм, притаманних кожній із взаємодіючих сторін, що передбачені в кримінальному процесуальному законодавстві та відомчих нормативно-правових актах МВС України, які регламентують діяльність означених суб'єктів, з метою виконання на досудовому провадженні завдань кримінального провадження при керівній ролі слідчого.

1.3. Форми взаємодії слідчих Національної поліції України з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні

Перед тим як досліджувати форми взаємодії слідчих Національної поліції України із підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні, вважаємо за доцільне дослідити, що саме розуміється під поняттям «форма».

В.І. Даль указує на іноземне походження слова «форма», яке в перекладі з латинської мов означає «фігура», «зовнішній вигляд», «обрис» або «постать». Водночас пропонуються такі варіанти цього слова: зразок речі, приклад; встановлений порядок [87, с. 823].

У великому тлумачному словнику сучасної української мови форму пропонують розуміти як:

- 1) обриси, контури, зовнішні межі предмета, що визначають його зовнішній вигляд;
- 2) пристрій, шаблон, за допомогою якого чому-небудь надають певних обрисів, якогось вигляду;
- 3) поверхня з рельєфним зображенням для друкування; друкарський набір, уміщений в раму;
- 4) тип, будова, спосіб організації чого-небудь; зовнішній вияв якого-небудь явища, пов'язаний з його сутністю, змістом;
- 5) спосіб існування змісту, його внутрішня структура, організація і зовнішній вираз;
- 6) видимість, зовнішній бік чого-небудь, що не відображає суті справи;
- 7) певна система художніх засобів як спосіб вираження змісту творів літератури й мистецтва;
- 8) спосіб здійснення, виявлення будь-якої дії;
- 9) суворо встановлений порядок у будь-якій справі;
- 10) спеціальний, однаковий за кольором, кроєм та іншими ознаками одяг для осіб певної категорії;
- 11) назва різновиду рослинного чи тваринного організму, зокрема одиниць, менших від роду, за невиразного систематичного їх положення, а також умовна назва видів і підвидів при їх вивченні та порівнянні;
- 12) видозміна того самого слова, яка надає йому додаткового відтінку значення або виражає відношення даного предмета думки до інших предметів думки того самого речення;
- 13) стан людини, який дозволяє повністю виявити її сили, уміння, здібності [88].

Форми взаємодії неодноразово були предметом досліджень багатьох науковців різних галузей юридичної науки. У результаті таких досліджень були розроблені вагомі в науковому сенсі напрацювання в цій царині.

Так, І. Зубач, досліджуючи взаємодію слідчих та оперативних працівників під час розкриття злочинів, під формою розуміє спосіб, завдяки якому слідчі та працівники кримінальної міліції співпрацюють у процесі їх діяльності щодо розкриття і розслідування злочинів [89, с. 284].

І. Озерський визначає форми взаємодії слідчих й органів дізнання як спосіб співробітництва, що регламентується законом і забезпечують погодження методів і засобів їх діяльності [90, с. 539].

В. Колпаков, досліджуючи взаємодію міліції і громадськості, зазначає, що вона відбувається при відповідних формах, які необхідно розуміти як спосіб їх наочного вираження, у котрих проявляється сутність взаємодії [91, с. 30].

О. Поліщук у контексті взаємодії міліції та добровільної народної дружини при охороні громадського порядку під формою розуміє узгоджену діяльність працівників міліції і народної дружини, що передбачена нормами адміністративного права, для забезпечення оптимальних умов щодо забезпечення громадського порядку [92, с. 61].

Характер правовідносин слідчого та оперативних підрозділів, на думку М. Погорецького, визначається конкретною формою їхньої співпраці [93, с. 60]. Її поняття у науковій юридичній літературі розглядається здебільшого через категорію способів, які тлумачаться як способи взаємодії слідчого і працівників оперативних підрозділів, основною метою яких є взаємне інформування взаємодіючих суб'єктів, під час проведення досудового розслідування кримінального провадження [94, с. 88].

В. Тертишник та С. Слінько під формою взаємодії розуміють способи організації, які включають відповідні способи та прийоми взаємодії, а також систему правовідносини та зв'язків суб'єктів, які здійснюють взаємодію [95, с. 6].

Одне з найбільш повних визначень форм взаємодії навів Л. Гордін, який під формами взаємодії слідчого та оперативно-розшукових підрозділів розуміє способи й порядок зв'язку між ними, що забезпечують узгодженість їх діяльності та правильне поєднання властивих кожному з цих органів повноважень, методів та засобів роботи [96, с. 86]. Однак, на нашу думку, з цього визначення не вбачається,

яким чином встановлюються способи та порядок зв'язку між учасниками взаємодії, і на що спрямована їх узгоджена діяльність.

Більш довершене визначення форм взаємодії, як ми вважаємо, надав А. Кругліков, який під цим визначенням розуміє встановлені правовими актами (законами та підзаконними нормативно-правовими актами) умови, способи й порядок спільної узгодженої діяльності слідчого та оперативно-розшукових підрозділів у кримінальному провадженні, які використовуються з метою вирішення завдань кримінального судочинства [97, с. 57].

Спираючись на вищевикладене, вважаємо, що для формулювання визначення форм взаємодії слідчих Національної поліції України із підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні необхідно врахувати такі їх ознаки:

- обумовлені її предметом та відображають закономірності й особливості взаємодії;
- обумовлені способом організації та узгодженістю дій;
- врегульовані нормами кримінального процесуального законодавства та відомчими НПА;
- виконуються суб'єктами взаємодії на досудовому провадженні, що складаються із конкретно визначених, узгоджених за низкою факторів дій;
- спрямовані на виконання завдань кримінального провадження.

Проаналізувавши погляди науковців щодо визначення форм взаємодії та враховуючи ознаки, що нами виділено, вважаємо, що форми взаємодії слідчих Національної поліції України з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні – це спосіб організації узгоджених за низкою суттєвих аспектів, урегульованих нормами кримінального процесуального законодавства та відомчими НПА і обумовлених функціональним призначенням суб'єктів взаємодії, спрямованих на виконання завдань кримінального провадження.

У науковій літературі дослідження форм взаємодії слідчих Національної поліції України із підрозділами карного розшуку не здійснювалося, але досліджувалися форми взаємодії слідчих з оперативними підрозділами.

У науковій юридичній літературі форми взаємодії між зазначеними вище суб'єктами поділяють за різними критеріями. Деякими вченими та практиками класифікація останніх здійснюється залежно від обов'язкового процесуального закріплення результатів спільної діяльності з урахуванням тих підстав, які впливають на факультативність чи обов'язковість даної співпраці, або за галуззю використання потенціалу зазначеної взаємодії та за складом взаємодіючих суб'єктів [98, с. 33-34].

Окремими науковцями також виділяються епізодичні та довготривалі взаємодії, таким чином відрізняючи одну від одної залежно від визначеного проміжку часу, відповідно до якого здійснюється остання [99, с. 8].

В.В. Пивоваров та Л.І. Щербина, розглядаючи форми взаємодії, поділяють їх на чотири блоки: обмін інформацією; спільна розробка управлінських рішень; реалізація розроблених управлінських рішень; проведення інших погоджених заходів, які не були передбачені письмовими управлінськими рішеннями [100, с. 90].

Аналізуючи погляди науковців щодо форм взаємодії О.М. Суворов робить висновок щодо їх об'єднання в три групи [80]. До першої групи він відносить таких учених, як В.В. Дедюхін, Ф.Г. Канцарін та ін. [101, с. 27], які у своїх дослідженнях зазначають, що взаємодія здійснюється за допомогою двох форм: спільна розробка і виконання намічених заходів; узгоджене планування заходів [102, с. 23]. До другої групи О.М. Суворов відносить інших науковців, які доповнили існуючі форми взаємодії, зокрема Г.Г. Іваншвілі, який виділяє такі форми взаємодії, як: налагодження особистих контактів з керівництвом та організаціями; спільний обмін інформацією та планування тощо [103, с. 14]. До цієї групи науковців Суворов О.М. відносить і інших науковців (М.К. Потоцький), проте вони не класифікують форми, а лише їх перелічують [104, с. 182–183.]. Науковці третьої групи виділяють лише організаційні форми взаємодії. Так, В.А. Лукашев класифікує організаційні форми залежно від рівня їх завдань [105, с. 18].

Досліджуючи окремі форми взаємодії, Г.А. Матусовський за кількістю вирішуваних питань поділяє їх на дві групи. Так, до першої автор відносить: передачу слідчому матеріалів при виявленні шляхом оперативно-розшукових

заходів ознак злочину для вирішення питання про порушення кримінальної справи; проведення слідчим процесуальних дій одночасно зі здійсненням органом дізнання погоджених оперативних заходів; проведення оперативно-розшукових заходів щодо справи, щодо якої не встановлено особа, яка вчинила злочин після передачі цієї справи слідчому; виконання доручень слідчого стосовно проведення розшукових дій; здійснення заходів для встановлення особи після зупинення досудового слідства; отримання інформації й документів з розслідуваного злочину. До другої форми він відносить такі: спільна розробка версій і планування слідчих дій та оперативно-розшукових заходів; організація СОГ, до складу якої входять слідчі та працівники оперативно-розшукових підрозділів [106, с. 174].

П.С. Яні виокремлює такі форми взаємодії, поклавши в основу класифікації стадії провадження у кримінальній справі: на стадії порушення кримінальної справи (спільний розгляд оперативних матеріалів); на стадії розслідування (виконання органом дізнання доручень і вказівок слідчого; надання допомоги органом дізнання слідчому при провадженні слідчих дій; виконання завдань слідчого з проведення оперативно-розшукових заходів (далі – ОРЗ); створення оперативно-слідчої групи для комплексного вирішення завдань, пов'язаних із розслідуванням кримінальної справи [107, с. 66-67].

На нашу думку, найбільш комплексним є поділ форм взаємодії залежно від правової регламентації та погоджуємося з науковцями Е.С. Безруким та О.А. Ритьковим щодо поділу форм взаємодії на процесуальні та непроцесуальні [108, с. 8], вважаючи за доцільне використовувати саме такий поділ при визначенні форм взаємодії між слідчими Національної поліції України та працівниками карного розшуку [109, с. 136].

На сьогодні існують кілька визначень процесуальної форми взаємодії. Одні дослідники процесуальну форму взаємодії визначають як закріплені кримінально-процесуальним законом способи співпраці суб'єктів взаємодії у процесі розслідування злочинів [110, с. 70; 111, с. 24], інші до процесуальних форм взаємодії відносять не лише способи, передбачені в кримінально-процесуальному

законодавстві, а й ті, що передбачені іншими НПА(у тому числі й підзаконними), які регулюють діяльність правоохоронних органів [112, с. 248; 113-115].

Підтримуючи позицію науковців першої групи, вважаємо, що процесуальні форми взаємодії повинні регламентуватися саме кримінально-процесуальним законодавством, яке, згідно зі ст. 1 КПК України, складається з положень Конституції України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, КПК України та інших законів України.

Виходячи з цього та здійснивши системний аналіз наукової літератури, ми дійшли висновку, що під процесуальними формами взаємодії слідчих Національної поліції України із підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні є передбачена кримінальним процесуальним законодавством України спільна узгоджена діяльність слідчих Національної поліції України та підрозділів карного розшуку на досудовому провадженні, що спрямована на вирішення завдань кримінального провадження.

До прийняття КПК України велика кількість науковців досліджувала форми процесуальні взаємодії. Так, А.М. Ларін, аналізуючи КПК України, зазначав, що, незважаючи на спільні завдання, які постають перед працівниками слідчих та оперативних підрозділів (підрозділів карного розшуку), методи, якими вони користуються, не є однаковими, аргументуючи свою позицію тим, що діяльність слідчого регулюється виключно кримінальним процесуальним законодавством, тоді як діяльність працівників оперативних підрозділів – поряд з цим й іншими законодавчими та підзаконними нормативно-правовими актами. При цьому, виділяючи такі процесуальні форми взаємодії, як, по-перше, доручення слідчого про проведення ОРЗ за відкритим кримінальним провадженням, і, по-друге, передача слідчому матеріалів справи, у якій особу, яка скоїла злочин, не встановлено [72, с. 14].

Схожої за змістом позиції притримувалась і Л.М. Карнеєва, доповнюючи свою думку такими формами співпраці між оперативними підрозділами та слідчими, як: надання слідчому допомоги при проведенні слідчих дій; виконання оперативними підрозділами постанови про привід осіб, які не з'явилися без поважних на те причин за викликом до слідчого органу, ухиляючись при цьому від слідства і суду [74, с. 50-51].

Крім того, деякі вчені та практики на підставі ст. 104 КПК України 1960 р. [116] до процесуальних форм взаємодії вищезазначених підрозділів окремо відносили й повідомлення про наслідки проведення ОРЗ, якщо у справі, що передана слідчому, не встановлено особу, яка скоїла кримінальне правопорушення, та у справах, у яких щодо особи, яка скоїла злочин, були встановлені нові епізоди її злочинної діяльності [117, с. 132].

На думку М.А. Погорецького, вибір слідчим конкретної процесуальної форми взаємодії є його процесуальним рішенням. Процес його прийняття, як зазначає вчений, включає в себе: оцінку ситуації, що склалася у кримінальному провадженні; доцільність вибору конкретної форми взаємодії; процес оформлення цього рішення; контроль за його реалізацією та виконанням. При цьому він наголошує, що вираження таких форм співпраці між вищезазначеними суб'єктами кримінального провадження здійснюється шляхом надання слідчому права доручати оперативним підрозділам іншого району проведення як слідчих (розшукових) дій, так і залучення до їх проведення працівників поліції, наприклад, щодо проведення обшуку чи особистого обшуку під час розслідування кримінального провадження [118, с. 60].

На нашу думку, вибір форми взаємодії слідчим – це перш за все організаційне рішення слідчого. Його самостійний вибір форми спільної діяльності для досягнення більшої ефективності взаємодії слідчих Національної поліції України з підрозділами карного розшуку.

З прийняттям в Україні у 2012 р. нового кримінального процесуального законодавства науково-практичні дискусії навколо визначення переліку процесуальних форм взаємодії набули значно іншого підґрунтя.

Деякі науковці дотримуються інших поглядів та відносять до процесуальних форм взаємодії спільну діяльність слідчих та оперативних підрозділів, передбачену не лише кримінально-процесуальним законодавством, а й іншими НПА, у тому числі відомчими.

Так, М. Багрій до процесуальних форм взаємодії слідчого з працівниками підрозділів, які здійснюють ОРД, відносить :

1) передача слідчому матеріалів про виявлені шляхом ОРЗ ознаки кримінального правопорушення;

2) проведення слідчим процесуальних дій одночасно зі здійсненням оперативним підрозділом оперативних заходів;

3) проведення ОРЗ у провадженні, в якому не встановлено особу, яка вчинила кримінальне правопорушення;

4) виконання доручень слідчого щодо проведення СРД та НСРД;

5) здійснення заходів щодо встановлення особи підозрюваного (розшуку) після зупинення досудового розслідування;

6) привід підозрюваного, обвинуваченого, свідка [115, с. 318].

В.В. Топчій, аналізуючи не лише норми КПК України, а й відомчі НПА МВС України, виокремлює такі процесуальні форми взаємодії слідчих з працівниками оперативних підрозділів та інших служб ОВС:

1) взаємодія при надходженні до ОВС заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та реагуванні на них;

2) створення СОГ для розслідування кримінальних правопорушень;

3) виконання працівниками оперативного підрозділу письмових доручень про проведення СРД та НСРД під час досудового розслідування;

4) взаємодія при зупиненні досудового розслідування;

5) взаємодія при направленні оперативним підрозділом матеріалів за результатами ОРД до органу досудового розслідування [114, с. 303–304].

С.О. Сорока та Г.С. Римарчук, досліджуючи взаємодію слідчого із працівниками інших підрозділів під час досудового розслідування до процесуальних форм відносять:

1) організація взаємодії при надходженні до органу НП і повідомлень про кримінальні правопорушення та реагуванні на них;

2) організація взаємодії у разі направлення оперативним підрозділом матеріалів за результатами ОРД до слідчого підрозділу;

3) створення та організація роботи СОГ під час досудового розслідування кримінальних правопорушень;

4) виконання працівниками оперативного підрозділу письмових доручень про проведення СРД та НСРД під час досудового розслідування;

5) забезпечення взаємодії у разі зупинення досудового розслідування [119, с. 349].

О.В. Грибовський, досліджуючи взаємодію під час проведення НСРД, виділяє такі процесуальні форми взаємодії під час проведення НСРД:

1) надання допомоги слідчому під час провадження НСРД (ст. 40 КПК України);

2) доручення і вказівки слідчого щодо проведення НСРД (ст. ст. 40, 246 КПК України);

3) фіксація та надання слідчому (прокурору) результатів проведення негласних слідчих (розшукових) дій (ст. 252 КПК України) [120, с. 248].

Ми підтримуємо позицію таких науковців, як А.Ф. Волобуєва, І.М. Осик, Р.Л. Степанюка тощо, які вважають, що способи співпраці суб'єктів взаємодії повинні закріплюватись лише у кримінальному процесуальному законодавстві. Отже, на нашу думку, за чинним КПК України до процесуальних форм взаємодії слідчих Національної поліції України з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні належать:

1) взаємодія при проведенні підрозділами карного розшуку СРД та НСРД за дорученням слідчого;

2) взаємодія під час застосування окремих заходів забезпечення кримінального провадження [109, с. 137];

3) взаємодія при оголошенні в розшук підозрюваного.

Такий висновок повністю узгоджується і з результатами вивчення матеріалів кримінального провадження.

Проте дослідження наукової літератури, опитування практичних працівників та наш власний досвід роботи на посаді оперуповноваженого підрозділу карного розшуку ОВС дозволив зробити висновок, що виділені нами процесуальні форми взаємодії слідчих Національної поліції України із підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні, які можна визначити відповідно до чинного КПК України,

не можуть повністю забезпечити ефективну взаємодію слідчих Національної поліції України із підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні та не сприяють досягненню завдань, поставлених перед зазначеними суб'єктами, та вважаємо, що система процесуальних форм взаємодії слідчих Національної поліції України із підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні з урахуванням їх повноважень повинна бути такою:

- 1) під час проведення підрозділами карного розшуку процесуальних дій за дорученням слідчого;
- 2) під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження;
- 3) при оголошенні особи в розшук;
- 4) під час здійснення досудового розслідування у складі слідчо-оперативної групи;
- 5) під час процесуального сприяння працівниками підрозділів карного розшуку при провадженні слідчим процесуальних дій;
- 6) при виявленні ознак злочину та направленні підрозділами карного розшуку зібраних матеріалів за результатами оперативно-розшукової діяльності до слідчих для початку досудового розслідування.

Системний аналіз наукової літератури та чинного законодавства надав нам змогу визначити непроцесуальні форми взаємодії слідчих Національної поліції України з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні як передбачену відомчими НПА, а також положеннями, що не мають нормативного закріплення, які вироблені наукою і практикою, спільну узгоджену діяльність слідчих Національної поліції України та підрозділів карного розшуку на досудовому провадженні, що спрямована на вирішення завдань кримінального провадження.

Вважаємо за необхідне дослідити думки вчених щодо системи непроцесуальних форм взаємодії слідчих Національної поліції України із підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні.

Аналіз наукової літератури дозволив нам дійти висновку, що найчастіше науковці до непроцесуальних форм взаємодії відносять:

- 1) спільний аналіз даних, отриманих у результаті проведення ОРЗ;

- 2) взаємний обмін інформацією;
- 3) створення СОГ [110, с. 70].

Окремі науковці, доповнюють цей перелік. Так, Л.І. Щербина виділяє такі непроцесуальні форми взаємодії слідчих із оперативними підрозділами, як: спільне планування роботи з розкриття й розслідування кримінальних правопорушень; використання слідчим результатів ОРД для побудови версій у кримінальному провадженні; інструктаж оперативних працівників, безпосередньо задіяних у проведенні СРД і НСРД; взаємний обмін інформацією між слідчими та оперативно-розшуковими підрозділами; консультації, надання методичних рекомендацій щодо документування протиправних дій тощо [121, с. 115].

О.М. Суворов у дисертаційному дослідженні «Взаємодія підрозділів "К" Служби безпеки України із слідчими під час виявлення й досудового розслідування корупційних злочинів» до основних непроцесуальних (організаційних) форм взаємодії слідчих та оперативних підрозділів відносить:

- ознайомлення слідчого з оперативними матеріалами в межах, передбачених відомчими нормативними актами;
- спільне обговорення й оцінювання даних, одержаних у результаті проведення ОРЗ, щодо їх достатності для початку кримінального провадження;
- спільне планування слідчих дій і тактичних операцій, спрямованих на виявлення доказової інформації;
- спільна діяльність слідчих та оперативно-розшукових підрозділів під час внесення даних до ЄРДР та початку кримінального провадження та на наступних етапах розслідування;
- створення СОГ за конкретним кримінальним провадженням;
- взаємний обмін усною та письмовою інформацією оперативних працівників і слідчих з питань стосовно їхньої діяльності;
- спільні виїзди слідчого й оперативних працівників для проведення СРД та НСРД [80, с. 115-116].

М. Багрій у своїй роботі виділяє такі непроцесуальні форми взаємодії:

- 1) створення СОГ, до складу яких входять слідчі й оперативні працівники;

2) використання слідчим результатів ОРД у процесі побудови версій у кримінальному провадженні;

3) спільне планування роботи з розкриття та розслідування кримінальних правопорушень;

4) інструктаж оперативних працівників, безпосередньо задіяних у СРД і тактичних комбінаціях, криміналістичних операціях;

5) взаємний обмін інформацією між слідчим та оперативно-розшуковим апаратом та ін. [115, с. 320].

О.В. Яцюк до непроцесуальних форм взаємодії слідчих та оперативно-розшукових підрозділів під час розкриття і розслідування злочинів, скоєних організованими групами, відносить:

а) створення СОГ, до складу яких входять слідчі й оперативні працівники;

б) використання слідчим результатів ОРД у процесі побудови версій у кримінальній справі;

в) спільне планування роботи з розкриття та розслідування злочинів;

г) інструктаж оперативних працівників, безпосередньо задіяних у слідчих діях і тактичних комбінаціях, криміналістичних операціях;

д) проведення криміналістичних операцій щодо затримання організаторів, керівників ОГ, її членів;

е) взаємний обмін інформацією між слідчим та оперативно-розшуковим апаратом та ін. [122, с. 135].

Найбільш повний перелік непроцесуальних форм взаємодії між слідчими та оперативними підрозділами надав І.М.Єфіменко :

– спільне планування та координація (організація) діяльності слідчих дій і ОРЗ;

– спільна робота при заведенні оперативно-розшукових справ (далі – ОРС);

– спільне проведення занять;

– спільне проведення оперативних нарад;

– спільний аналіз оперативної ситуації у регіон, та напрацювання стратегії взаємодії у боротьбі зі злочинністю, у тому числі певної категорії кримінальних правопорушень;

- складання та виконання слідчих планів;
- консультації та спільний аналіз причин і умов, що сприяли вчиненню кримінальних правопорушень;
- консультації щодо спільних зусиль на викриття корумпованих посадових осіб в певному регіоні чи відомстві;
- усний або письмовий обмін інформацією з повідомленнями про вчинені або підготовлені кримінальні правопорушення, а також з інших питань слідчої практики й ОРД;
- своєчасна передача слідчому усіх даних про ознаки кримінального правопорушення, виявлених під час ОРД, здійснюваних самостійно або за дорученням слідчого, з метою одержання певної інформації для кращої орієнтації в суті подій;
- проведення міжвідомчих оперативних нарад і профілактичних заходів;
- вжиття працівниками оперативних підрозділів необхідних заходів для охорони місця події, установлення свідків, потерпілих, а також затримання підозрюваних;
- оперативно-розшукове спрямування слідчого при проведенні процесуальних дій та криміналістичних експертиз;
- спільне використання техніки, засобів зв'язку і транспорту, що мають у своєму розпорядженні оперативні підрозділи;
- оперативне супроводження кримінальних проваджень;
- спільна діяльність у складі СОГ тощо [94, с. 91-92].

Проаналізувавши погляди науковців[123, с. 15-16; 124, с. 90; 117, с. 133] та практичних працівників, ми дійшли висновку, що в науковій літературі не міститься вичерпного переліку непроцесуальних форм взаємодії між зазначеними вище суб'єктами. При цьому майже усіма авторами наголошується на тому, що останні повинні бути врегульовані відомчими НПА (наказами, інструкціями, вказівками) та нормами службової етики, виробленими практикою. На нашу думку, відповідно до відомчих НПА, а також положень, що вироблені наукою і практикою, перелік спільних дій слідчих Національної поліції України з підрозділами карного розшуку, які належать до непроцесуальних форм, є значно ширшим та включає в себе:

- 1) взаємне інформування;

- 2) надання інформації при отриманні необхідних відомостей;
- 3) спільний аналіз при отриманні інформації;
- 4) спільне планування ОРЗ, а також СРД;
- 5) консультації;
- 6) взаємодія у разі направлення матеріалів за результатами ОРД;
- 7) спільний аналіз причин та умов, які сприяють вчиненню кримінального правопорушення, та обговорювання оперативно-профілактичних заходів;
- 8) досудове розслідування у складі СОГ;
- 9) проведення оперативних нарад щодо проблемних питань взаємодії;
- 10) аналіз за результатами проведення спільних дій за конкретними кримінальними провадженнями;
- 11) надання допомоги наявними силами й засобами;
- 12) підбиття підсумків спільної діяльності з метою усунення недоліків та підвищення ефективності здійснення взаємодії у майбутньому тощо [109, с. 137-138].

Наведений перелік не є вичерпним і може бути доповнений з урахуванням конкретних цілей та завдань слідчих Національної поліції України і підрозділів карного розшуку при їх взаємодії на досудовому провадженні.

Безперечно, від етапів досудового провадження, виду злочину та особливостей розслідування кожного кримінального провадження та інших обставин залежить вибір конкретних форм взаємодії слідчого Національної поліції України з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні.

Крім того, будь-яка з обраних форм взаємодії повинна відповідати таким умовам:

- 1) дотримання законності у своїй діяльності всіма учасниками взаємодії;
- 2) розподіл компетенції між слідчим та правоохоронними органами, яка визначена чинним законодавством і специфікою їх діяльності;
- 3) використання засобів та сил, якими повинні володіти слідчий та правоохоронні органи;
- 4) керівна роль слідчого та його процесуальна незалежність при здійсненні взаємодії до внесення відомостей до ЄРДР та під час здійснення досудового розслідування [125, с. 10-12].

Ми вважаємо, що при будь-якій формі взаємодії узгоджена діяльність слідчих Національної поліції України з підрозділами карного розшуку має передбачати чіткий розподіл їх повноважень, а кожна із форм взаємодії та механізми реалізації обов'язково повинні відповідати вимогам кримінального процесуального законодавства [109, с.138].

Досліджуючи форми взаємодії слідчих з оперативними підрозділами, деякі вчені згадують про види їх взаємодії.

Так, наприклад, О.О. Ексархопуло та І.М. Єфіменко форми (види) розглядають як синоніми [126, с. 174].

Так, у своєму дослідженні І.М. Єфіменко, здійснивши системний аналіз законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів щодо видів взаємодії слідчих і оперативних підрозділів, класифікує останні за такими критеріями:

1) залежно від етапу кримінального провадження – на взаємодію:

– на етапі надходження заяви і повідомлення про кримінальне правопорушення;

– на початковому етапі кримінального провадження;

– під час оперативного супроводження досудового розслідування;

– у зупиненому кримінальному провадженні;

2) залежно від виду вчиненого кримінального правопорушення – на взаємодію під час розслідування кримінальних правопорушень:

– проти життя, здоров'я, статевої свободи та статевої недоторканності;

– щодо дорожньо-транспортних пригод;

– пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів;

– у сфері господарської та службової діяльності;

3) залежно від суб'єкта вчинення кримінального правопорушення – на взаємодію при розслідуванні кримінальних правопорушень, учинених членами:

– організованих груп;

– злочинних організацій;

4) залежно від стадії кримінального процесу – на взаємодію на стадії:

- досудового розслідування кримінального провадження;
- судового розгляду справи;

5) залежно від рівня слідчої групи та СОГ – на взаємодію під час створення:

- СОГ при надходженні до ОВС України заяв або повідомлень про вчинене кримінальне правопорушення;
- СОГ для розслідування тяжких, особливо тяжких злочинів, а також кримінальних правопорушень, які викликали значний суспільний резонанс;
- спеціалізованої постійно діючої СОГ для розслідування тяжких та особливо тяжких злочинів, учинених у минулі роки;
- СОГ ГУМВС, УМВС України для досудового розслідування кримінальних правопорушень, учинених на території кількох районів регіону;
- СОГ для досудового розслідування кримінальних проваджень, учинених на території кількох областей [94, с. 89-91].

Інші науковці розмежовують ці поняття. Наприклад, М.Г. Шурухнов розрізняє такі види взаємодії:

- 1) зовнішнє, внутрішнє (стосовно системи);
- 2) постійне, тимчасове, одноразове (за часом);
- 3) органів, підрозділів, осіб (за суб'єктами);
- 4) первісне, наступне, завершальне (за етапами розслідування);
- 5) процесуальне, непроцесуальне (за формами діяльності) [127, с. 437].

На нашу думку, питання про види взаємодії слідчих Національної поліції України з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні тісно пов'язані з формами, в яких вони можуть проявлятися, адже для кожного різновиду взаємодії характерна наявність конкретних форм їх здійснення.

Оскільки керівну роль при здійсненні взаємодії між слідчим Національної поліції України та підрозділами карного розшуку відіграє саме слідчий, то він має право самостійно здійснювати вибір будь-якої форми взаємодії з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні. Перед тим як обрати форму взаємодії, слідчий повинен оцінити ситуацію на досудовому провадженні. Вибір слідчим

Національної поліції України форми взаємодії з підрозділами карного розшуку обумовлюється ситуацією, що склалася. Обрання форми слідчим має бути мотивовано та обґрунтовано щодо її доцільності. Без мотивації може ускладнитися сприйняття оперативним працівником підрозділу карного розшуку мети та завдань взаємодії, що може негативно вплинути на ефективність. При здійсненні взаємодії слідчих Національної поліції України із підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні, незалежно від форми взаємодії, повинні враховуватися основні умови: розмежування функцій діяльності зазначених суб'єктів залежно від їх повноважень. Поєднання цих умов надає можливість більш ефективно взаємодіяти слідчим Національної поліції України з підрозділами карного розшуку для вирішення завдань кримінального провадження.

Розділ 2

ПОВНОВАЖЕННЯ СЛІДЧИХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ТА ПІДРОЗДІЛІВ КАРНОГО РОЗШУКУ ПІД ЧАС ЇХ ВЗАЄМОДІЇ НА ДОСУДОВОМУ ПРОВАДЖЕННІ

2.1. Повноваження слідчих Національної поліції України та підрозділів карного розшуку під час їх взаємодії до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань

Процес реформування кримінального процесуального законодавства сприяв появі діаметрально протилежних поглядів щодо нового змісту інститутів повноважень слідчих Національної поліції України та підрозділів карного розшуку, їх компетенції під час розслідування злочинів.

Нормативна неврегульованість окремих питань, що пов'язані з визначенням обсягу повноважень та їх реалізацією слідчими Національної поліції України з підрозділами карного розшуку при їх взаємодії до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР) та під час досудового розслідування потребує негайного вирішення.

Процесуальні повноваження органів досудового розслідування були предметом дослідження в юридичній літературі та розглянуті в роботах О.М. Ларіна, М.С. Городецької, О.П. Гуляєва, С.М. Стахівського, О.В. Бауліна, М.А. Погорецького та інших учених [128, с. 17; 129, с. 56; 130, с. 21; 131].

Окремі питання нормативно-правового регулювання діяльності підрозділів карного розшуку розглядали в галузях ОРД, криміналістики та кримінального процесу такі фахівці, як К.В. Антонов, А.В. Баб'як, Б.І. Бараненко, Г.М. Бірюков, С.В. Богданов, О.А. Гапон, Е.О. Дідоренко, О.Ф. Долженков, С.В. Діденко, В.П. Захаров, А.Г. Лісовий, О.О. Мороз, В.А. Некрасов, Д.Й. Никифорчук, В.Л. Ортинський, В.Г. Сапальов, І.В. Сервецький, В.О. Сілюков, В.Г. Телійчук, І.Р. Шинкаренко, В.В. Шендрик, М.Є. Шумило, О.О. Юхно та інші вчені.

Межі здійснення взаємодії слідчих з оперативними підрозділами були предметом вивчення у працях І.М. Єфіменка, В.М. Малюги, О.М. Суворова та ін. Усі вони дотримуються позиції, що взаємодія між слідчими та оперативними підрозділами здійснюється до внесення відомостей до ЄРДР.

Як зазначає Л.М. Лобойко, чинний КПК України дозволяє до внесення до ЄРДР здійснювати не лише огляд місця події, а й інші процесуальні дії. Так, ст. ст. 207 і 208 КПК України передбачають законне затримання особи і затримання уповноваженою особою при вчиненні або замаху на вчинення кримінального правопорушення, а також безпосередньо після його вчинення. Слідчий, прокурор або інша уповноважена особа вправі здійснити обшук затриманої особи з дотриманням правил, передбачених ч. 7 ст. 223 і ст. 236 КПК України. Проведення усіх цих дій, як правило, передує внесенню до ЄРДР відомостей про кримінальне правопорушення, у зв'язку з яким затримано особу. В особи, затриманої в порядку ст. 208 КПК України, слідчий, прокурор вправі тимчасово вилучити документи, які посвідчують користування спеціальним правом. Про можливість тимчасового обмеження особи у користуванні спеціальним правом до внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР свідчить мета вилучення відповідних документів, якою згідно з ч. 1 ст. 148 КПК України є припинення кримінального правопорушення чи запобігання вчиненню іншого [132, с. 139-140].

Ми погоджуємося з вищезазначеною позицією науковців та на підставі аналізу НПА, що регламентують взаємодію слідчих Національної поліції України з підрозділами карного розшуку, вивчених матеріалів кримінального провадження та результатів опитування практичних працівників дійшли до висновку, що взаємодія між слідчими та підрозділами кримінального розшуку здійснюється не лише на стадії досудового розслідування, а і до внесення відомостей до ЄРДР під час: надходження заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події; затримання особи; тимчасового вилучення майна; направлення підрозділами карного розшуку матеріалів за результатами ОРД до слідчих підрозділів.

У кримінально-процесуальній науці існують різні думки щодо надання визначення етапу кримінального процесу, що охоплює його частину, під час якої

суб'єкти кримінального процесу здійснюють певні процесуальні дії та вступають у певні процесуальні відносини до моменту внесення відомостей до ЄРДР та стадію досудового розслідування. Найчастіше цей етап науковці визначають як підготовче провадження або досудове провадження.

Так, І.І. Статіва під підготовчим провадженням у кримінальному процесі розуміє різновид діяльності з вироблення рішення, що поділяється на: (а) початковий етап – вирішення питання про початок розслідування; (б) основний етап – розслідування; (в) кінцевий етап – прийняття кінцевого процесуального рішення [133, с. 14].

Досудове провадження, на думку О.Ю. Татарова, – це частина кримінального процесу, що розпочинається з моменту одержання заяв та повідомлень про злочини і полягає у здійснюваній в установленому законом порядку діяльності слідчого, органу дізнання, прокурора стосовно розслідування злочинів, а також правовідносини, що виникають у результаті цієї діяльності як між зазначеними посадовими особами, так і з іншими учасниками кримінального судочинства [21, с. 80].

Інші вчені під досудовим провадженням розуміють систему процесуальних дій, спрямованих на прийняття і реєстрацію інформації про вчинене кримінальне правопорушення, здійснення його досудового розслідування з метою підготовки кримінального провадження досудового розгляду, вирішення скарг на рішення, дії чи бездіяльність під час досудового розслідування [134, с. 332].

Ми також є прихильниками позиції, що зазначений етап кримінального процесу слід визначати як «досудове провадження». До того ж і сам законодавець використовує цей термін у ст. ст. 232, 303, 311, 313 КПК України [36], однак у ст. 3 його визначення не надає. Так, наприклад, у ч. 1 ст. 303 КПК України зазначено, що на досудовому провадженні можуть бути оскаржені такі рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора: бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР після отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення. Отже, можна зробити висновок, що законодавець під досудовим провадженням розуміє саме кримінально-процесуальну діяльність, яка здійснюється і до внесення відомостей до ЄРДР.

Хоча, у п. 10 ч. 1 ст. 3 КПК України визначаючи, що розуміється під кримінальним провадженням, законодавець не згадує про досудове провадження, а зазначає лише досудове розслідування і судове провадження, процесуальні дії у зв'язку із вчиненням діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність. У цій же статті наводиться дефініція поняття «досудове розслідування» як стадія кримінального провадження, яка розпочинається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань і закінчується закриттям кримінального провадження або направленням до суду обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності (п. 5 ч. 1 ст. 3 КПК України).

Враховуючи думки, сформульовані вченими в теорії кримінального процесу, а також на підставі аналізу НПА, результатів опитування практичних працівників та вивчених матеріалів кримінальних проваджень, слід визначити такі межі здійснення досудового провадження з моменту: прийняття заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події або затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, або самостійного виявлення уповноваженою службовою особою з будь-якого джерела чи матеріалів оперативно-розшукової діяльності обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення до вирішення питання щодо невнесення відомостей до ЄРДР чи прийняття кінцевого рішення для стадії досудового розслідування.

Перед тим як розпочати розкривати повноваження слідчих Національної поліції України та підрозділів карного розшуку під час здійснення взаємодії між ними до внесення відомостей до ЄРДР, вважаємо за доцільне надати визначення самого терміна «повноваження» та розкрити його співвідношення з поняттям «компетенція».

На думку Б.М. Лазарєва, який досліджував діяльність органів управління та їх компетенцію, розумів її як систему повноважень. Компетенція, на його думку, повинна включати права та обов'язки відносно об'єктів виконувати відповідні

функції. Під управлінськими функціями він розуміє певні елементи компетенції, оскільки вони включають права та обов'язки, що визначені в законодавстві [135, с. 121].

Ю.А. Тихомиров під компетенцією розуміє владні повноваження, що покликані забезпечувати законні вимоги уповноваженими на те особами, а також їх дії щодо фізичних та юридичних осіб. Він виділяє кілька елементів компетенції.

Перший – наявність уповноважених органів та посадових осіб. Їх владні повноваження реалізуються через функції діяльності та механізм реалізації їх прав.

До другого елемента науковець відносить владні повноваження, які реалізуються за допомогою публічних правовідносин. На його думку, владні повноваження – це юридичний обов'язок, який заборонено порушувати, а повноваження необхідно здійснювати послідовно та сумлінно. Здійснюючи публічні правовідносини, особи, які наділені владними повноваженнями, мають право вимагати від інших осіб належної поведінки. За порушення вимог настають санкції, відповідальність, яка застосовується відповідним органом.

Третій елемент передбачає забезпечення законом владних повноважень. Те, що владні повноваження закріплюються та регламентуються в законі визначає їх зв'язок із правом. Владні повноваження регулюються в першу чергу основним законом держави – Конституцією.

Четвертий елемент передбачає те, що владні повноваження повинні гарантуватися та забезпечуватися законодавством України [136, с. 177-186].

О.М. Бандурка та А.Т. Комзюк, а також інші науковці у сфері адміністративного права у своїх роботах підтримують позицію Ю.А. Тихомирова, але повноваження оперативних підрозділів пов'язують з функціями управління. Зазначені науковці під компетенцією розуміють сукупність владних повноважень [137, с.51].

Деякі науковці, взагалі, не розмежовують поняття «компетенція» та «повноваження» та, застосовуючи їх, підміняють одне іншим [138, с. 1216].

Про це зазначає і Л.М. Лобойко, вказуючи на те, що в теорії та практиці кримінального процесу вчені оперують різними суміжними поняттями, але не визначають при цьому сутність кожного з них [139, с. 3].

М.С. Городецька, досліджуючи проблеми компетенції, також указує на те, що законодавець, використовує ці терміни, не відмежовуючи їх за обсягом та змістом. Вона доходить до висновку, що така невизначеність зумовлена разом з іншими причинами нераціональною побудовою їх системи, в тому числі й органів кримінального судочинства [140, с. 11–12].

У нашому монографічному дослідженні ці поняття ми також розглядатимемо як тотожні чи взаємозамінні, оскільки, дійсно, визначення терміна «повноваження», що надаються в літературі, є дуже близькими за своєю суттю з визначенням «компетенція», що були нами розглянуті вище. Так, термін «повноваження» тлумачиться як: а) «право, надане кому-небудь для здійснення чогось; б) права, надані особі або підприємству органами влади» [141, с. 1000]; в) сукупність прав і обов'язків державних органів і громадських організацій, а також посадових та інших осіб, закріплених за ними у встановленому законодавством порядку для здійснення покладених на них функцій. Далі в енциклопедії термін «повноваження», зазначається як близький за своїм значенням до терміна «компетенція» [142, с. 590; 143, с. 639].

Загальні повноваження слідчих Національної поліції України та працівників підрозділів карного розшуку визначені в окремих статтях КПК України (ст. ст. 40, 41), ЗУ «Про ОРД» (ст. ст. 7, 8) [36].

Повноваження слідчих Національної поліції України та підрозділів карного розшуку під час здійснення їх взаємодії окремо в жодному НПА не визначені, хоча, на нашу думку, це доцільно було б зробити у відомчих НПА, які її регламентують, насамперед у наказі МВС України від 07.07.2017 № 575 «Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні», в якому повноваження слідчих Національної поліції України та підрозділів карного розшуку чітко не визначені.

З цією метою нами було проаналізовано норми кримінального процесуального законодавства України та відомчих НПА й здійснено класифікацію повноважень

слідчих Національної поліції України та підрозділів карного розшуку під час здійснення взаємодії між ними на досудовому провадженні, залежно від етапів досудового провадження: 1) до внесення відомостей до ЄРДР; 2) на стадії досудового розслідування.

До внесення відомостей до ЄРДР виокремлено такі види повноважень слідчих Національної поліції України та підрозділів карного розшуку під час здійснення взаємодії між ними:

- при надходженні заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події;
- при затриманні в порядку ст. 208 КПК України;
- при тимчасовому вилученні майна;
- при направленні до слідчих Національної поліції України підрозділами карного розшуку матеріалів за результатами оперативно-розшукової діяльності.

У цьому підрозділі монографії ми розглядатимемо лише повноваження слідчих Національної поліції України та підрозділів карного розшуку під час здійснення взаємодії між ними до внесення відомостей до ЄРДР.

Повноваження слідчих Національної поліції України та підрозділів карного розшуку при надходженні заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події. Відповідно до ч. 4 ст. 214 КПК України слідчий, прокурор, інша службова особа, уповноважена на прийняття та реєстрацію заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, зобов'язана прийняти та зареєструвати таку заяву чи повідомлення. Відмова у прийнятті та реєстрації заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення не допускається [36].

Відповідні повноваження слідчих Національної поліції України та працівників підрозділів карного розшуку щодо своєчасного реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події закріплені також в п. 5 ч. 1 ст. 23 ЗУ «Про Національну поліцію» [81].

Відповідно до відомчих НПА джерелами інформації про вчинені кримінальні правопорушення та інші події є:

- 1) заяви і повідомлення осіб, які надходять до органу поліції, особи, уповноваженої здійснювати досудове розслідування (далі – слідчий), або службової особи, уповноваженої на прийняття та реєстрацію заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення;
- 2) самостійно виявлені слідчим або іншою посадовою особою органу поліції з будь-якого джерела обставини кримінального правопорушення;
- 3) повідомлення осіб, які затримали підозрювану особу при вчиненні або замаху на вчинення кримінального правопорушення або безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення чи під час безперервного переслідування особи, яка підозрюється у його вчиненні;
- 4) інше [144].

На нашу думку, зазначений перелік необхідно доповнити ще однією підставою – самостійним виявленням уповноваженою службовою особою з будь-якого джерела чи матеріалів оперативно-розшукової діяльності обставин кримінального правопорушення, оскільки ОРД, відповідно до ЗУ «Про ОРД» здійснюється на підставі інформації не про вчинені кримінальні правопорушення, а щодо злочинів, що готуються.

Сам порядок подання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення регламентується КПК України, ЗУ «Про звернення громадян» та відомчими актами МВС України, зокрема наказом МВС України від 10.10.2014 № 1177 «Про затвердження Положення про порядок роботи зі зверненнями громадян і організації їх особистого прийому в системі Міністерства внутрішніх справ України» [145].

Відповідно до зазначених НПА, при особистому зверненні заявника до органу поліції із заявою чи повідомленням про вчинене кримінальне правопорушення та іншу подію уповноважений працівник чергової частини або інша службова особа в кімнаті для приймання громадян цілодобово оформляють протоколи усних заяв і відразу реєструють заяви в журналі єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події (далі – ЖЄО). За наявності письмових заяв про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, що надійшли до

чергової частини органу поліції, та повідомлень, що надійшли усно, у яких наявні відомості, що вказують на вчинення кримінального правопорушення, після реєстрації в журналі ЄО уповноважений працівник чергової частини доповідає начальникові слідчого підрозділу для внесення слідчими відповідних відомостей до ЄРДР та інформує начальника органу поліції [34].

Згідно з ч. 1 ст. 214 КПК України слідчий, прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний внести відповідні відомості до ЄРДР та розпочати розслідування [36].

Про заяви і повідомлення, які надійшли до чергової частини органу поліції і в яких відсутні відомості, які вказують на вчинення кримінального правопорушення, після їх реєстрації в журналі ЄО доповідається уповноваженим працівником чергової частини начальникові органу поліції або особі, яка виконує його обов'язки, для розгляду та прийняття рішення згідно із Законом України «Про звернення громадян» або Кодексом України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) [144].

Відповідно до п. 4.3 наказу МВС України від 10.10.2014 № 1177 «Про затвердження Положення про порядок роботи зі зверненнями громадян і організації їх особистого прийому в системі Міністерства внутрішніх справ України» за результатами перевірки звернення складається мотивований висновок про результати розгляду звернення громадян, який має містити об'єктивний аналіз усіх зібраних матеріалів і повинен відповідати порядку його складання [145].

Рішення про наявність або відсутність відомостей, що вказують на вчинення кримінального правопорушення, приймається в більшості випадків за результатами зібраних СОГ матеріалів.

СОГ створюються при чергових частинах органів та підрозділів поліції. Склад цих груп формується з числа працівників поліції відповідно до графіка чергування, затвердженого керівником органу, підрозділу поліції та погодженого з керівником органу досудового розслідування. До складу СОГ включаються слідчий (старший СОГ),

працівник оперативного підрозділу, інспектор-криміналіст (технік-криміналіст), а також (за необхідності) кінолог зі службовим собакою [35].

Такий склад СОГ є мінімальним, який негайно, отримавши повідомлення від чергового про вчинене кримінальне правопорушення, має виїхати на місце події [127, с. 350]. Організацію своєчасного направлення СОГ на місце події покладено на начальника територіального органу поліції [146, с. 43].

Завданням СОГ є виявлення, фіксація, кваліфіковане вилучення та пакування слідів кримінального правопорушення, речових доказів, встановлення свідків та потерпілих, з'ясування обставин кримінального правопорушення, що мають значення для всебічного, повного і неупередженого їх дослідження та встановлення осіб, причетних до його вчинення [147, с. 267].

Відповідно до п. 7. розділу 2 наказу МВС № 575 після прибуття на місце події члени СОГ з'ясовують обставини вчинення кримінального правопорушення, установлюють свідків, прикмети осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, та ймовірні шляхи їх руху. У разі необхідності вони вживають заходів для переслідування транспортних засобів, якими заволоділи особи, що вчинили кримінальне правопорушення, або тих, що використовувалися при його вчиненні. Члени СОГ беруть участь у розшуку та затриманні осіб, які підозрюються у вчиненні цих кримінальних правопорушень [34].

Взаємодія між слідчим Національної поліції України та працівником підрозділу карного розшуку – членами СОГ здійснюється на місці події при реагуванні на заяви та повідомлення про вчинені кримінальні правопорушення і полягає у проведенні першочергових заходів, що спрямовані на встановлення всіх обставин та осіб, які причетні до вчинення злочину.

Першочергові заходи та невідкладні СРД можуть передбачати: проведення огляду місця події; переслідування і затримання правопорушників за слідами або указаними потерпілими і очевидцями напрямками переміщення правопорушника або за результатами роботи службового собаки, організація загороджувальних заходів, у тому числі в місцях можливого перебування або появи правопорушників;

проведення розшукових заходів у місцях перебування осіб, схильних до вчинення правопорушень (у тому числі збуту викраденого майна); виявлення свідків та очевидців події, опитування (у разі внесення відомостей в ЄРДР – допит) з цією метою осіб, які проживають або працюють поблизу місця вчиненого діяння, а також осіб, які могли перебувати на можливих шляхах руху правопорушника до та від місця події; установлення базових станцій операторів мобільного (рухомого) зв'язку, що обслуговують територію, на якій знаходиться місце вчинення злочину, та можливих напрямків руху особи, яка його вчинила, а також інших місць з урахуванням обставин кримінального правопорушення; проведення поквартирного чи подвірного обходу для збирання відомостей про подію, обстеження місцевості в районі вчинення кримінального правопорушення, виявлення загублених, викинутих правопорушником знарядь учиненого діяння, інших предметів, отримання додаткової інформації про подію та осіб, які вчинили кримінальне правопорушення; орієнтування особового складу органів та підрозділів поліції на території обслуговування, на якій учинено кримінальне правопорушення, та суміжних територіях, а також (за необхідності) представників громадськості про характер, час, місце і спосіб учинення кримінального правопорушення, кількість осіб, які його вчинили, їх зовнішність, прикмети викраденого та про інші відомості, що мають значення для встановлення правопорушників та їх розшуку; використання можливостей баз (банків) даних єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України та інших інформаційних ресурсів, а також засобів масової інформації; перевірку осіб за базами (банками) даних, що входять до єдиної інформаційної системи МВС України, та іншими інформаційними ресурсами, передбаченими ст. ст. 26-27 ЗУ "Про Національну поліцію"; інші передбачені законодавством заходи та дії, необхідні для встановлення події кримінального правопорушення та особи, яка його вчинила [34].

Також, відповідно до ст. 8 ЗУ «Про ОРД», підрозділами карного розшуку на цьому етапі можуть застосовуватися: опитування особи за її згодою, використання їх добровільної допомоги; отримання від юридичних чи фізичних осіб безкоштовно або за винагороду інформації про злочини, що готуються або вчинені, та про загрозу

безпеці суспільства і держави; створення і застосовування автоматизованих інформаційних систем та ін.

Перш за все необхідно мати на увазі, що при виїзді СОГ на місце події здійснюється перевірка повідомлення про кримінальне правопорушення, що може вимагати різних заходів реагування, у тому числі і вжиття заходів невідкладного характеру: щодо запобігання і припинення кримінального правопорушення; встановлення і переслідування по «гарячих слідах» осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, з метою їх затримання; проведення окремих СРД щодо вилучення слідів кримінального правопорушення; введення в дію спеціальних планів з виявлення та затримання осіб, які вчинили тяжкі або особливо тяжкі кримінальні правопорушення.

Разом з тим повинні бути чітко визначені з правової точки зору адміністративні, оперативно-розшукові та кримінально-процесуальні дії, що проводяться з дотриманням вимог відповідних НПА, а саме: КПК України, ЗУ «Про Національну поліцію, ЗУ «Про ОРД» та ін.

Підсумовуючи викладене, ми дійшли висновку, що реалізація повноважень слідчих Національної поліції України та підрозділів карного розшуку щодо їх взаємодії при надходженні заяв і повідомлень на місці події здійснюється в межах повноважень, визначених НПА для кожного суб'єкта. Тобто, виходячи із завдань СОГ, слідчі Національної поліції України та працівники підрозділів карного розшуку при їх взаємодії на місці пригоди здійснюють комплекс заходів, спрямованих на фіксацію злочину, встановлення свідків, потерпілих та осіб, які причетні до його скоєння, шляхом обміну інформацією, надання допомоги, шляхом процесуального сприяння при проведенні процесуальних дій та ін.

На нашу думку, на окрему увагу заслуговує дослідження повноважень слідчих Національної поліції України та підрозділів карного розшуку при взаємодії між ними під час огляду місця події. Ми вважаємо, що така взаємодія відбувається у формі сприяння підрозділами карного розшуку слідчому при проведенні зазначеної СРД.

Перед тим як виділити повноваження слідчих Національної поліції України та підрозділів карного розшуку при взаємодії між ними при проведенні огляду місця події вважаємо за доцільне дослідити більш детально цю СРД.

Огляд – це слідча (розшукова) дія, що полягає у безпосередньому сприйнятті зовнішніх ознак матеріальних об'єктів з метою виявлення та фіксації відомостей щодо обставин вчинення кримінального правопорушення [148].

Відповідно до ч. 3 ст. 214 КПК України огляд місця події є слідчою (розшуковою) дією, яка у невідкладних випадках може бути проведена до внесення відомостей до ЄРДР [36].

Під невідкладними слід розуміти такі випадки, коли зволікання з оглядом може призвести до негативних наслідків для кримінального провадження – зникнення слідів кримінального правопорушення, об'єктів, які можуть стати згодом речовими доказами, зміни обстановки тощо.

Взаємодія з підрозділами карного розшуку в цьому разі для слідчого є необхідною умовою якісного проведення огляду місця події та отримання потрібної інформації, яка може бути використана для висунення слідчих версій, планування подальшого розслідування тощо. Залежно від обставин під час огляду місця події оглядається місцевість, приміщення, речі та документи (ч. 1 ст. 237 КПК України), труп (ч. 1 ст. 238 КПК України), які мають відношення до кримінального провадження [2, с. 109].

Процесуальні вимоги, правила проведення огляду місця події та повноваження його учасників закріплено у ст. ст. 223, 237-239 КПК України [149, с. 144].

Аналіз зазначених норм дозволяє зробити висновок, що до повноважень слідчого під час проведення огляду місця події, відповідно до положень КПК України, можна віднести: 1) фіксування у протоколі відомостей щодо обставин учинення кримінального правопорушення; 2) вилучення речей і документів, які мають значення для кримінального провадження, та речей, вилучених з обігу, які підлягають негайному огляду і опечатуванню із завіренням підписами осіб, які брали участь у проведенні огляду; 3) заборона будь-якій особі залишити місце

огляду до його закінчення та вчинювати будь-які дії, що заважають проведенню огляду; 4) проведення вимірювання, фотографування, звуко- чи відеозапису; 5) складання планів і схем; 6) виготовлення відбитків та зліпків [37].

Слідчий також має право вимагати від працівника підрозділу карного розшуку – члена СОГ всебічного сприяння при проведенні огляду місця події.

Як уже зазначалося, відповідно до КПК України працівники підрозділів карного розшуку не мають права здійснювати процесуальні дії, в тому числі огляд місця події за власною ініціативою, а лише проводити СРД за дорученням слідчого, під час виконання яких вони користуються усіма повноваженнями слідчого, передбачених КПК України, а оскільки до внесення відомостей до ЄРДР слідчий у складі СОГ ще не уповноважений надавати такі доручення, то форму взаємодії між слідчим Національної поліції України та працівником підрозділу карного розшуку – членами СОГ при проведенні огляду місця події можна визначити як «сприяння».

Сприяння слідчому при проведенні огляду місця події може бути організовано у вигляді охорони місця події, забезпечення присутності понятих, спеціалістів, організації пошукових заходів, надання для використання транспорту, засобів зв'язку та залучення інших можливостей, що є в розпорядженні оперативних підрозділів. Виходячи зі складних умов, в яких, як правило, слідчий проводить огляд місця події, відповідні доручення та вказівки він може давати усно, по телефону та іншим зручним для нього і зрозумілим іншим способом. Зафіксувати їх, надавши письмової форми, він може і пізніше. Такої точки зору дотримуються як практичні працівники, так і значна частина вчених-процесуалістів [150, с.177; 125, с. 37; 151, с. 40].

Отже, на нашу думку, під процесуальним сприянням працівниками підрозділів карного розшуку при провадженні слідчим процесуальних дій слід розуміти сукупність дій (заходів), що здійснюються підрозділами карного розшуку і спрямовані на надання допомоги слідчому при проведенні процесуальних дій.

Повноваження слідчого під час взаємодії з членами СОГ, відповідно до наказу МВС № 575, до складу якого входять і працівники підрозділів карного розшуку,

можна поділити на три блоки. До першого належать такі повноваження слідчого: керує діями інших членів СОГ та відповідає за якість проведення огляду місця події; разом з іншими членами СОГ, залученими спеціалістами, запрошеними потерпілими, свідками та іншими учасниками кримінального провадження в установленому КПК України порядку фіксує відомості щодо обставин учинення кримінального правопорушення; вилучає речі і документи, які мають значення для кримінального провадження, та речі, вилучені з обігу, у тому числі матеріальні об'єкти, придатні для з'ясування обставин, що підлягають доказуванню, забезпечує в установленому порядку їх належне зберігання для подальшого направлення для проведення судової експертизи; має право заборонити будь-якій особі перебувати на місці огляду або залишати його до закінчення огляду та вчиняти будь-які дії, що заважають проведенню огляду. До другого блоку належать повноваження слідчого – за наявності підстав інформувати уповноваженого працівника чергової частини про залучення додаткових сил і засобів для фіксування всіх обставин учиненого кримінального правопорушення. До третього блоку можна віднести такі повноваження слідчого: за необхідності після початку кримінального провадження допитує про обставини вчиненого кримінального правопорушення заявника, потерпілого, свідків та інших учасників кримінального провадження; надає письмові доручення працівникам оперативних підрозділів про проведення СРД у кримінальному провадженні [36].

Повноваження працівників підрозділів карного розшуку, відповідно до наказу МВС № 575, під час взаємодії зі слідчим суттєво різняться від повноважень останнього і полягають у такому:

1) здійснює поквартирний чи подвірний обхід з метою виявлення свідків учиненого кримінального правопорушення, збору відомостей, що можуть бути використані як докази;

2) установлює час, місце і обставини вчинення кримінального правопорушення; кількість осіб, які його вчинили, їхні прикмети; наявність у них зброї, транспортних засобів, слідів на одязі чи тілі, які могли залишитися через опір потерпілих або при подоланні перешкод; індивідуальні ознаки викрадених речей; напрямок руху осіб,

які вчинили кримінальне правопорушення, інші відомості, необхідні для їх встановлення;

3) використовує наявні джерела оперативної інформації з метою розкриття кримінального правопорушення;

4) негайно інформує слідчого про одержані дані щодо обставин учинення кримінального правопорушення та осіб, які його вчинили, для їх подальшої фіксації шляхом проведення слідчих (розшукових) дій або негласних слідчих (розшукових) дій;

5) виконує письмові доручення слідчого про проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій. Під час їх виконання користується повноваженнями слідчого [34].

Однією з головних проблем взаємодії на початковому етапі кримінального провадження у більшості випадків залишається те, що працівник підрозділу карного розшуку і слідчий, не будучи ще пов'язані між собою якимись процесуальними обов'язками, фактично починають їх виконувати до внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР, тоді як, відповідно до ч. 2 ст. 214 КПК України, досудове розслідування розпочинається з моменту внесення відомостей до ЄРДР.

Отже, проаналізувавши НПА, до повноважень слідчих при надходженні заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події можна віднести: у разі надходження заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення прийняти та зареєструвати таку заяву чи повідомлення; здійснювати своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події; оформляти протоколи усних заяв, які відразу реєструються в журналі єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події; невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язані внести відповідні відомості до ЄРДР та розпочати розслідування; проводити огляд місця події; здійснювати першочергові заходи, спрямовані на розкриття кримінального

правопорушення; вимагати від підрозділів карного розшуку всебічного сприяння при проведенні огляду місця події; керувати діями СОГ; здійснювати затримання; здійснювати тимчасове вилучення майна та інші повноваження, передбачені чинним законодавством.

До повноважень підрозділів карного розшуку при надходженні заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події можна віднести: у разі надходження заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення прийняти та зареєструвати таку заяву чи повідомлення; здійснювати своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події; оформляти протоколи усних заяв, які відразу реєструються в ЖСО; розглядати та приймати рішення згідно із ЗУ «Про звернення громадян» або КУпАП; негайно, отримавши повідомлення від чергового про вчинене кримінальне правопорушення виїжджати на місце події; здійснювати першочергові заходи, спрямовані на розкриття кримінального правопорушення та встановлення причетних до нього осіб; встановлювати свідків та очевидців; переслідувати осіб, які вчинили кримінальне правопорушення; надавати необхідну інформацію слідчому; здійснювати затримання; опитувати осіб за їх згодою та використовувати їх добровільну допомогу; отримувати від юридичних чи фізичних осіб безкоштовно або за винагороду інформацію про злочини, що готуються або вчинені, та про загрозу безпеці суспільства і держави; створювати і застосовувати автоматизовані інформаційні систем та ін.; сприяти слідчому при проведенні огляду місця події; здійснювати тимчасове вилучення майна та інші повноваження, передбачені чинним законодавством.

До повноважень слідчих та підрозділів карного розшуку щодо їх взаємодії при надходженні заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події можна віднести: процесуальне сприяння підрозділами карного розшуку при проведенні огляду місця події слідчим; обмін інформацією між підрозділами карного розшуку та слідчим на місці події (наприклад, про результати здійснення поквартирного обходу, встановлення причетних осіб до вчинення кримінального правопорушення).

Повноваження слідчих Національної поліції України та підрозділів карного розшуку при затриманні особи в порядку ст. 208 КПК України. Статтею 208 КПК України встановлено порядок затримання уповноваженою службовою особою підозрюваного без ухвали слідчого судді, зокрема: уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину, за який передбачено покарання у виді позбавлення волі, лише у випадках:

1) якщо цю особу застали під час вчинення злочину або замаху на його вчинення;

2) якщо безпосередньо після вчинення злочину очевидець, в тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин;

3) якщо є обґрунтовані підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого корупційного злочину, віднесеного законом до підслідності Національного антикорупційного бюро України, а також учинення особою, підозрюваною у вчиненні злочину, за який передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, виключно у випадку, якщо підозрюваний не виконав обов'язки, покладені на нього при обранні запобіжного заходу, або не виконав у встановленому порядку вимог щодо внесення коштів як застави та надання документа, що це підтверджує [37].

У нормах КПК України ані слідчий, ані працівник підрозділу карного розшуку не визначені як такі, що мають право здійснювати затримання особи [152, с. 445]. Це у свою чергу призводить до виникнення певних складнощів на практиці, адже значна частина працівників судових та правоохоронних органів вважає лише слідчого уповноваженою особою на затримання.

Відповідно до ч. 3 ст. 207 КПК України уповноваженою службовою особою є особа, якій законом надано право здійснювати затримання. Отже, для визначення кола суб'єктів, уповноважених на застосування цього заходу процесуального примусу, необхідно проаналізувати норми спеціальних законів, одним з яких є і ЗУ «Про Національну поліцію».

Згідно з ч. 1 ст. 37 ЗУ «Про Національну поліцію» поліція уповноважена «затримувати особу на підставах, у порядку та на строки, визначені Конституцією України, Кримінальним процесуальним кодексом України та Кодексом України про адміністративні правопорушення, а також іншими законами України» [81].

Оскільки слідчі Національної поліції України та працівники підрозділів карного розшуку входять до системи Національної поліції, їх слід відносити до уповноважених службових осіб, яким законом надано право здійснювати затримання, навіть попри те, що у ст. 40 КПК України серед повноважень слідчого таке право відсутнє. На нашу думку, слідчому, здійснюючи такі дії, додатково слід посилатися на п. 9 ч. 2 ст. 40 КПК України, де зазначено, що слідчий уповноважений здійснювати інші повноваження, передбачені КПК України.

Також і ще одним недоліком правової регламентації взаємодії слідчих Національної поліції України з підрозділами карного розшуку до внесення відомостей до ЄРДР є відсутність регламентації в ч. 3 ст. 214 КПК України права здійснювати затримання особи уповноваженою службовою особою до внесення відомостей в ЄРДР, незважаючи на те що фактичне затримання завжди здійснюється саме до початку досудового розслідування.

Оскільки, як ми вважаємо, до уповноваженої службової особи, якій чинним законодавством надано право на затримання відповідно до ст. 208 КПК України, належать і слідчі, і працівники підрозділів карного розшуку, тому і повноваження в них при затриманні особи є однаковими, до яких слід віднести:

- повідомляти затриманій особі: підстави затримання та у вчиненні якого злочину вона підозрюється; нормативно-правові акти, на підставі яких здійснюється обмеження її пересування;

- роз'яснити: право мати захисника і побачення з ним до першого допиту; право отримувати медичну допомогу; право давати пояснення, показання або не говорити нічого з приводу підозри проти неї; право на негайне повідомлення інших осіб про її затримання і місце перебування; право вимагати перевірку обґрунтованості затримання; інші процесуальні права, передбачені КПК України, зокрема у ст. 42 КПК України;

- вручати затриманій особі (підозрюваному) пам'ятку про її процесуальні права та обов'язки відповідно до вимог ч. 8 ст. 42 та ст. 276 КПК України;
- проводити обшук особи під час кримінально-процесуального затримання та тимчасово вилучати майно;
- складати протокол затримання, в якому, крім відомостей, передбачених в ст. 104 КПК України, зазначаються додаткові відомості, передбачені в ч. 5 ст. 208 КПК України;
- повідомляти за допомогою технічних засобів відповідальних осіб у підрозділі органу досудового розслідування про затримання;
- повідомляти за допомогою телефонного, факсимільного зв'язку на єдиний телефонний номер системи безоплатної правової допомоги;
- доставляти затриману особу до найближчого підрозділу органу досудового розслідування, в якому негайно здійснюється реєстрація дати, точного часу (година і хвилина) доставлення затриманого та інші відомості, передбачені законодавством [36].

Щодо повноважень слідчих Національної поліції України та підрозділів карного розшуку під час здійснення взаємодії між ними при затриманні в порядку ст. 208 КПК України, то до них, на нашу думку, можна віднести такі:

1) згідно з ч. 2 ст. 210 КПК України про кожне затримання працівники підрозділу карного розшуку одразу повідомляє за допомогою технічних засобів слідчого, якщо він є відповідальною особою;

2) відповідно до п. 9 ч. 1 ст. 23 ЗУ «Про Національну поліцію» та ч.1 ст. 210 КПК України працівник підрозділу карного розшуку зобов'язаний доставити затриману особу до найближчого підрозділу органу досудового розслідування, в якому негайно реєструються дата, точний час (година і хвилини) доставлення затриманого та інші відомості, передбачені законодавством. По суті, таке доставлення являє собою примусове переміщення затриманої особи від місця, де, згідно із вимогами ст. 209 КПК України, відбулося затримання, до місця розташування найближчого підрозділу органу досудового розслідування. Згідно з підпунктом 2 пункту 10 наказу МВС України від 23.05.2017 № 440 «Про

затвердження Інструкції з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України» усі без винятку особи, які затримані, доставлені, викликані працівниками поліції для складання матеріалів про адміністративні правопорушення, проведення процесуальних та СРД, чи прибули з особистих або службових питань, реєструються в журналі обліку доставлених, відвідувачів та запрошених [153];

3) передача працівниками підрозділів карного розшуку затриманої особи слідчим. Після доставлення затриманої особи підрозділами карного розшуку відбувається її передача працівникам органу досудового розслідування, тобто слідчим [154, с. 117];

4) якщо при затриманні здійснювалося тимчасове вилучення майна, то працівник підрозділу карного розшуку зобов'язаний одночасно із доставленням затриманої особи до слідчого, прокурора, іншої уповноваженої службової особи передати їй тимчасово вилучене майно [36].

Отже, повноваження слідчих Національної поліції України та підрозділів карного розшуку при затриманні в порядку ст. 208 КПК України є однаковими та відрізняються лише при здійсненні взаємодії між цими суб'єктами.

Повноваження слідчих Національної поліції України та підрозділів карного розшуку при тимчасовому вилученні майна. Відповідно до ч. 1 ст. 168 та ч. 1 ст. 208 КПК України тимчасово вилучити майно може уповноважена службова особа, яка на досудовому розслідуванні законно без ухвали слідчого судді затримала особу, підозрювану у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у виді позбавлення волі, лише у випадках, встановлених КПК України.

Ми цілком погоджуємося з думкою Ю.М. Мирошніченка, який робить висновок, що з аналізу змісту ст. 168 КПК у взаємозв'язку з відповідними нормами ст. ст. 236, 237 КПК України випливає, що тимчасово вилученим може вважатися лише майно, яке одержане у результаті:

- 1) затримання особи в порядку, передбаченому ст. ст. 207, 208 КПК;
- 2) обшуку;
- 3) огляду [155, с. 311].

У цьому підрозділі монографії ми досліджуємо повноваження слідчих Національної поліції України з підрозділами карного розшуку щодо їх взаємодії лише до внесення відомостей до ЄРДР, а обшук та огляд може здійснюватися працівниками підрозділами карного розшуку лише за наданим дорученням слідчого і лише після внесення відомостей до ЄРДР. Отже, на цьому етапі ми можемо розглядати лише повноваження працівників підрозділів карного розшуку та слідчих під час затримання особи.

Як вже нами було констатовано, і слідчий Національної поліції України, і підрозділи карного розшуку є уповноваженими на затримання особи і, відповідно, на тимчасове вилучення майна під час обшуку особи. Повноваження зазначених суб'єктів різняться лише під час взаємодії між ними, коли на працівника підрозділу карного розшуку, який здійснив затримання особи, одночасно із доставленням затриманої особи до слідчого, прокурора, іншої уповноваженої службової покладається обов'язок передати тимчасово вилучене майно [36].

Тобто працівник підрозділу карного розшуку, який при затриманні здійснив тимчасове вилучення майна, зобов'язаний забезпечити схоронність такого майна в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, негайно скласти відповідний протокол та передати його слідчому. Складання окремого протоколу про здійснення тимчасового вилучення майна під час здійснення затримання в порядку ст. 208 КПК України, як того вимагає ч. 3 ст. 168 КПК України, на нашу думку, є зайвим, адже інформація в ньому дублюватиметься з протоколом затримання. Таку позицію підтримали й опитані нами респонденти.

Повноваження слідчих Національної поліції України та підрозділів карного розшуку при направленні до слідчих підрозділами карного розшуку матеріалів за результатами ОРД.

Проведення ОРЗ, як правило, обмежують або порушують права та свободи людини, тому з урахуванням норм чинного КПК України було внесено зміни й до відповідних НПА, які їх регламентують. Одним із таких НПА став ЗУ «Про ОРД», у якому зазначено, що для проведення ОРД необхідним є заведення ОРС, однією з

підстав чого є наявність інформації про злочини, що готуються, або осіб, які готують учинення злочину.

Проте новацією є не підстави заведення ОРС та формально закріплені можливості проводити за наявності такої справи ОРД, а те, що, на відміну від попереднього законодавства, у розділі Знаказу МВС № 575 регламентовано обов'язкову взаємодію оперативного працівника зі слідчим під час збирання матеріалів у межах заведеної ОРС.

Відповідно до чинного КПК України слідчим органів Національної поліції України підслідний досить значний перелік злочинів, передбачених КК України, і цілком логічним є те, що закріплення за кожною ОРС, заведеною за наявності інформації щодо особи, яка готує вчинення злочину, суттєво збільшує навантаження на слідчі підрозділи та значно розширює коло осіб, поінформованих про факт заведення ОРС, та осіб, щодо яких здійснюється оперативна розробка [156, с. 19].

Порядок організації взаємодії при направленні оперативним підрозділом матеріалів за результатами оперативно-розшукової діяльності до слідчого підрозділу визначено в розділі Знаказу МВС України № 575 і виглядає таким чином:

1) звернення керівника оперативного підрозділу до керівника слідчого підрозділу. Таке звернення відбувається у кожному разі заведення оперативним підрозділом ОРС щодо осіб, стосовно яких є дані про їх участь у підготовці до вчинення злочину, підслідного слідчим органу Національної поліції, з метою закріплення за такою ОРС слідчого;

2) визначення керівником слідчого підрозділу слідчого для закріплення його за конкретною ОРС;

3) надання керівником оперативного підрозділу слідчому матеріалів ОРС. Це відбувається з дотриманням режиму таємності для вивчення та надання у разі потреби рекомендацій щодо фіксації додаткових фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, які засвідчують наявність в їхніх діях ознак злочину;

4) розгляд матеріалів ОРС під час оперативної наради, яка відбувається за участю керівників оперативного, слідчого підрозділів та працівників, які брали участь у їх підготовці, для визначення повноти зібраних матеріалів та наявності підстав для реєстрації в ЄРДР;

5) одночасно з розглядом матеріалів на оперативній нараді розробляється план заходів з реалізації матеріалів ОРС, який затверджується керівниками слідчого та оперативного підрозділів. До такого плану можуть бути включені ОРЗ, перелік яких хоч і не визначений в окремій нормі ЗУ «Про ОРД», але ними можуть бути дії, які уповноважені здійснювати оперативні працівники відповідно до ст. 8 зазначеного Закону;

6) передача матеріалів ОРС до слідчого підрозділу для здійснення досудового розслідування. Це відбувається у разі визначення повноти зібраних матеріалів та наявності підстав для реєстрації в ЄРДР;

7) внесення слідчим відомостей до ЄРДР. Це відбувається після того, як слідчий органу досудового розслідування отримав від підрозділів карного розшуку відомості про кримінальне правопорушення [156, с. 20-22].

Відповідно до ч. 2. ст. 7 ЗУ «Про ОРД» у разі виявлення ознак злочину оперативний підрозділ, який здійснює ОРД, зобов'язаний невідкладно направити зібрані матеріали, в яких зафіксовано фактичні дані про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, до відповідного органу досудового розслідування для початку та здійснення досудового розслідування в порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України [52].

Згідно з ч. 1 ст. 10 ЗУ «Про ОРД» матеріали ОРД використовуються:

- 1) як приводи та підстави для початку досудового розслідування;
- 2) для отримання фактичних даних, які можуть бути доказами у кримінальному провадженні;
- 3) для попередження, виявлення, припинення і розслідування злочинів, розвідувально-підривних посягань проти України, розшуку злочинців та осіб, які безвісти зникли;
- 4) для забезпечення безпеки працівників суду, правоохоронних органів та осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, членів їх сімей та близьких родичів, а також працівників розвідувальних органів України та їх близьких родичів, осіб, які

конфіденційно співробітничать або співробітничали з розвідувальними органами України, та членів їх сімей;

5) для взаємного інформування підрозділів, уповноважених здійснювати ОРД, та інших правоохоронних органів;

б) для інформування державних органів відповідно до їх компетенції [52].

Аналіз думок учених, що займаються дослідженням проблемних питань здійснення ОРД [130; 157-164] дозволив зробити висновок, що під матеріалами ОРД слід розуміти матеріально фіксовані джерела, що виникають у процесі здійснення ОРД, які містять відомості (інформацію) про ознаки злочину, причетних до нього осіб, а також інші дані, що сприяють його розкриттю. Ними можуть бути:

а) документи (їхні копії), які, відповідно до мети та завдань ОРД, складені чи отримані уповноваженими на це особами у передбачений законом та відомчими НПА спосіб і зафіксовані у визначеній ними формі на будь-яких матеріальних носіях (паперових, аудіо-, фото-, відеоплівках, магнітних дисках тощо), які відображають фактичні дані про протиправні діяння окремих осіб та груп, передбачені КК України, про їх джерела та інші обставини, що сприяють викриттю цих протиправних діянь, хід отримання даних про них;

б) будь-які предмети, рідини, гази (їх копії, макети, зразки), властивості, якості й стан яких об'єктивно пов'язані зі злочинною діяльністю, які були знаряддям злочину й зберегли на собі його сліди чи були об'єктом злочинних дій розроблюваних осіб, гроші й цінності, здобуті злочинним шляхом, та всі інші матеріальні об'єкти, що можуть бути засобами виявлення злочину, встановлення фактичних обставин злочинної діяльності й виявлення осіб, які до неї причетні; які можуть бути використані як підстави для початку здійснення кримінального провадження [130, с. 275-276].

Водночас законодавство надає можливість не відразу передавати зібрані матеріали.

Так, згідно з ч. 3. ст. 7 ЗУ «Про ОРД» у разі, якщо ознаки злочину виявлено під час проведення ОРД, що тривають, і припинення яких може негативно вплинути на результати кримінального провадження, підрозділ, який здійснює ОРД,

повідомляє відповідний орган досудового розслідування та прокурора про виявлення ознак злочину, закінчує проведення ОРЗ, після чого направляє зібрані матеріали, в яких зафіксовано фактичні дані про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачено Кримінальним кодексом України, до відповідного органу досудового розслідування [52].

Також, відповідно до п. 4. розділу 3 наказу МВС № 575, у разі виявлення під час проведення ОРЗ ознак злочину керівник оперативного підрозділу невідкладно направляє зібрані матеріали, в яких зафіксовано фактичні дані про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена КК України, до відповідного органу досудового розслідування для початку та здійснення досудового розслідування в порядку, передбаченому КПК України [34].

Проаналізувавши норми кримінального процесуального законодавства України, можна зробити висновок, що на сьогодні не міститься жодної норми, яка б визначала конкретний порядок надання таких матеріалів до слідчих Національної поліції України підрозділами карного розшуку.

Дослідження слідчої практики показує, що слідчі з повним схваленням ставляться і до систематизації оперативних відомостей зі складанням узагальненого документа – довідки-меморандуму і графічної схеми, яка наочно демонструє механізм скоєння злочину, в яких відображаються відомості, які не ввійшли в оригінали оперативно-службових документів, та вказуються час, місце, спосіб діяння, злочинні епізоди, осіб, причетних до них, зв'язки осіб, що перевіряються, перелік інформації щодо кожної із представлених осіб. До передачі матеріалів слід вирішити питання з їх секретністю.

Отримавши попередньо зареєстровані матеріали ОРД, слідчий, виконуючи вимоги процесуального закону, в установлені терміни зобов'язаний внести відповідні відомості до ЄРДР та розпочати розслідування (ст. 214 КПК України).

Зважаючи на відсутність законодавчих приписів про порядок процесуального прийому матеріалів за результатами ОРД слідчими Національної поліції України від підрозділів карного розшуку, виходячи з аналізу відомчих нормативних актів,

практики їх застосування, у тому числі і нашого власного досвіду, можна рекомендувати такий алгоритм дій слідчого щодо оцінки якості інформації (матеріалів за результатами ОРД):

1) при надходженні супровідних документів за результатами ОРД від підрозділу карного розшуку, слідчий повинен упевнитися в офіційності цих документів, а також з'ясувати, чи міститься рапорт посадової особи про виявлення ознак злочину та чи підписані супровідні документи керівником підрозділу;

2) після перевірки супровідних матеріалів слідчий повинен з'ясувати, які види оперативно-службових документів надані та чи правильно, відповідно до закону, іменуються в них ОРЗ (ст. 8 ЗУ «Про ОРД»);

3) слідчому необхідно встановити, чи є в додатках до оперативно-службових документів предмети, речовини, результати використання науково-технічних засобів (кіно-, фото-, відеозаписи та ін.);

4) обов'язково слід звернути увагу на наявність ухвали слідчого судді про дозвіл на проведення ОРЗ, що обмежують конституційні права громадян, і переданих відповідних носіїв інформації (ст. 8 ЗУ «Про ОРД»);

5) з'ясувати, чи уповноважений орган – суб'єкт ОРД – керівник або оперуповноважений підписав оперативно-службові документи, що відображають результати проведення ОРЗ;

6) вивчаючи документи, слід упевнитися, чи уповноважений орган – посадова особа здійснювали ОРЗ (ст. 5 ЗУ «Про ОРД»);

7) аналізуючи документи, слідчий повинен звернути увагу, чи відповідають підстави, зазначені в ЗУ «Про ОРД», для проведення ОРЗ, в зазначених документах (ст.6 ЗУ «Про ОРД»), чи дотримано умови та особливий порядок проведення ОРЗ, що обмежують конституційні права громадян;

8) необхідно звернути увагу на недопущення очевидних порушень законності при проведенні ОРЗ, наприклад, чи не вбачається в матеріалах інформація про здійснення провокації при проведенні оперативної закупки;

9) у разі виявлення в матеріалах за результатами ОРД суттєвих недоліків, допущених підрозділами карного розшуку, слідчий повинен вжити процесуальних заходів щодо повернення матеріалів ОРД для їх усунення;

10) при встановленні відповідності матеріалів ОРД вимогам кримінального процесуального законодавства та наявності в них ознак, що свідчать про вчинення кримінального правопорушення, слідчий вносить відомості до ЄРДР.

Такий алгоритм дій при перевірці наданої оперативно-розшукової інформації лише сприятиме виявленню якісних її сторін, визначення достатності підстав слідчим для внесення відомостей до ЄРДР.

Проаналізувавши норми НПА, вважаємо, що до повноважень підрозділів карного розшуку у випадку направлення матеріалів за результатами ОРД до слідчих можна віднести такі дії:

- заводити ОРС за наявності підстав, передбачених ст. 6 ЗУ «Про ОРД» щодо осіб, стосовно яких є дані про участь у підготовці до вчинення злочину, підслідного слідчим органу НП;

- надавати слідчому матеріали ОРС для вивчення;

- розглядати матеріали ОРС під час оперативної наради для визначення повноти зібраних матеріалів та наявності підстав для реєстрації в ЄРДР;

- розробляти план заходів із реалізації матеріалів ОРС, який затверджується начальниками слідчого та оперативного підрозділів; проводити ОРЗ у рамках ОРС;

- передавати матеріали ОРС до слідчого підрозділу для здійснення досудового розслідування.

До повноважень слідчих Національної поліції України під час направлення підрозділами карного розшуку матеріалів за результатами ОРД до слідчих належать:

- визначення керівником слідчого підрозділу слідчого для закріплення його за конкретною ОРС;

- отримання матеріалів за заведеними ОРС;

- розгляд матеріалів ОРС під час оперативної наради для визначення повноти зібраних матеріалів та наявності підстав для реєстрації в ЄРДР;
- розробка плану заходів із реалізації матеріалів ОРС, який затверджується керівниками слідчого та оперативного підрозділів;
- отримання матеріалів ОРС від підрозділів карного розшуку для здійснення досудового розслідування; повернення матеріалів ОРС у разі визначення зібраних матеріалів неповними та у разі відсутності підстав для реєстрації в ЄРДР;
- внесення слідчим відомостей до ЄРДР.

Повноваження слідчих Національної поліції України та підрозділів карного розшуку щодо їх взаємодії під час направлення підрозділами карного розшуку матеріалів за результатами ОРД до слідчих полягають у такому:

- звернення керівника підрозділу карного розшуку до керівника слідчого підрозділу з метою закріплення за такою ОРС слідчого;
- надання керівником підрозділу карного розшуку слідчому матеріалів ОРС;
- розглядати матеріали ОРС під час оперативної наради, яка відбувається за участю керівників оперативного, слідчого підрозділів та працівників, які брали участь в їх підготовці, для визначення повноти зібраних матеріалів та наявності підстав для реєстрації в ЄРДР;
- спільно розробляти план заходів із реалізації матеріалів ОРС, який затверджується керівниками слідчого та оперативного підрозділів; передавати матеріали ОРС до слідчого підрозділу для здійснення досудового розслідування [165, с. 246].

Шляхи вирішення виділених в цьому підрозділі монографії недоліків правової регламентації взаємодії слідчих Національної поліції України з підрозділами карного розшуку нами будуть досліджені в підрозділі 3.2.

2.2. Повноваження слідчих Національної поліції України та підрозділів карного розшуку під час їх взаємодії на стадії досудового розслідування

У науковій юридичній літературі проблемам правового регулювання і повноважень слідчих та оперативних підрозділів на стадії досудового розслідування приділяли достатньо уваги такі вчені, як О.В. Андрушко, П.Д. Біленчук, І.М. Єфіменко, В.С. Зеленецький, Д.Т. Письменний, М.А. Погорецький, В.А. Фастовець, О.В. Швидкова, М.М. Шумило. Проте поза їхньою увагою залишилися питання стосовно повноважень слідчих Національної поліції України та підрозділів карного розшуку під час здійснення взаємодії між ними.

На думку М.А. Погорецького, взаємодія між слідчими та оперативними підрозділами на стадії досудового розслідування не може здійснюватись довільно. Вона завжди зумовлена конкретними обставинами, які в силу своєї детермінуючої ролі мають розглядатися як підстави, що регулюються не лише нормами кримінального процесуального законодавства, а й іншими законодавчими та підзаконними нормативно-правовими актами [166, с. 13].

У цьому підрозділі ми досліджуватимемо лише ті повноваження слідчих Національної поліції України та підрозділів карного розшуку, що здійснюються під час здійснення взаємодії між ними на стадії досудового розслідування.

Проаналізувавши наукову літературу, норми кримінального процесуального законодавства, а також відомчі НПА, нами виділено такі види повноважень слідчих Національної поліції України та підрозділів карного розшуку під час їх взаємодії на стадії досудового розслідування:

- під час надання слідчими письмових доручень про проведення СРД та НСРД підрозділам карного розшуку та виконання таких доручень;
- при розслідуванні у складі СОГ кримінальних правопорушень;
- під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження;
- при оголошенні підозрюваного в розшук.

Повноваження слідчих Національної поліції України та підрозділів карного розшуку при наданні слідчими письмових доручень про проведення СРД та НСРД

підрозділам карного розшуку та їх виконані. Пунктом 3 ч. 2 ст. 40 КПК України визначено, що слідчий уповноважений доручати проведення СРД та НСРД відповідним оперативним підрозділам. Крім того, в ч. 1 ст. 41 КПК України зазначено, що оперативні підрозділи органів НП здійснюють СРД та НСРД в кримінальному провадженні лише за письмовим дорученням слідчого, прокурора [36] та не мають права здійснювати інші процесуальні дії, які не належать до СРД та НСРД.

У ч. 2 ст. 41 КПК України зазначено, що під час виконання доручень слідчого, прокурора працівник оперативного підрозділу користується повноваженнями слідчого через те, що працівники оперативних підрозділів (крім підрозділу детективів, підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України (далі – НАБУ)) не мають права здійснювати процесуальні дії в кримінальному провадженні за власною ініціативою або звертатись із клопотаннями до слідчого судді чи прокурора [37].

Відповідно до ч. 3 ст. 41 КПК України, п. 2 ч. 1 ст. 7, ч. 4 ст. 7 ЗУ «Про ОРД» такі доручення слідчого, прокурора щодо проведення СРД та НСРД є обов'язковими для виконання оперативним підрозділом [36; 52].

Отже, слідчий не уповноважений доручати підрозділам карного розшуку проведення інших процесуальних дій (наприклад, заходів забезпечення кримінального провадження), що передбачені в КПК України, а працівники підрозділів карного розшуку обмежені проведенням лише тих СРД, які зазначені в дорученні.

Водночас здійснення деяких СРД передбачає необхідність проведення інших процесуальних дій, наприклад, заходів забезпечення кримінального провадження. Так, відповідно до ч. 1 ст. 65 та ст. 133 КПК України, для залучення особи до участі в допиті як свідка її необхідно викликати для давання показань, тобто застосувати виклик – захід забезпечення кримінального провадження, передбачений ст. 133 КПК України. Порядок проведення обшуку та огляду передбачає застосування такого заходу забезпечення кримінального провадження, як тимчасове вилучення майна (ч. 7 ст. 236, ч. 5, 7 ст. 237 КПК України) [167, с. 379].

На думку О.В. Швидкової, яка, відповідаючи в своєму дослідженні на питання про те, чи може в деяких випадках працівник оперативного підрозділу здійснювати процесуальні дії за власною ініціативою для забезпечення виконання доручення слідчого, прокурора, тобто виходити за його межі, доходить висновку, що положення ч. 2 ст. 41 КПК України слід розуміти таким чином, що працівник оперативного підрозділу, «по-перше, повинен виконувати будь-яку СРД відповідно до процесуальної форми, встановленої кримінальним процесуальним законом, і, по-друге, може, користуючись повноваженнями слідчого, застосувати примус при виконанні певної СРД, якщо застосування його передбачено відповідною нормою КПК України» [167, с. 379].

Зазначена точка зору потребує певного уточнення. На нашу думку, працівники підрозділів карного розшуку під час виконання доручень слідчого можуть застосовувати лише ті норми КПК України, що регламентують процесуальний порядок проведення СРД, вказаних у дорученні, але вони не уповноважені здійснювати інші процесуальні дії, навіть якщо слідчий зазначить їх у своєму дорученні.

Наприклад, для того щоб виконати доручення слідчого про проведення СРД працівник підрозділу карного розшуку не має право здійснити виклик особи на допит, оскільки цей захід забезпечення кримінального провадження мають право здійснити, відповідно до ч. 2 ст. 133 КПК України, виключно слідчий та прокурор. Тобто при наданні доручення про проведення СРД співробітникам підрозділу карного розшуку слідчий повинен надавати і повістки, виписані від його імені. А оскільки в КПК України передбачено, що у разі неприбуття особи без поважних причин за викликом на допит, до такої особи за ухвалою слідчого судді може бути застосовано привід, то, співробітник підрозділу карного розшуку повинен невідкладно повідомити рапортом слідчого або прокурора, які надавали доручення на проведення допиту, про неможливість виконання доручення у зв'язку з наявністю підстав для здійснення приводу.

А під час виконання підрозділами карного розшуку доручення слідчого про проведення огляду чи обшуку може застосовуватися такий захід забезпечення

кримінального провадження, як тимчасове вилучення майна, оскільки можливість його застосування прямо передбачена в статтях, що регламентують проведення зазначених СРД.

Про необхідність внесення змін до ст.ст. 40, 41 КПК України, де передбачити можливість доручати оперативним підрозділам не лише СРД а і інші процесуальні дії.

Взагалі, на окрему увагу заслуговує питання про форму складання доручення. У юридичній літературі відсутній єдиний підхід до вирішення питання про те, яка форма доручення слідчого є найбільш прийнятною для забезпечення успішної взаємодії оперативних підрозділів зі слідчим і досягнення завдань кримінального провадження.

Низка авторів підтримують твердження стосовно можливості використання усної форми доручення, вважаючи, що процес співпраці слідчих та оперативних підрозділів повинен бути спрощеним, у тому числі й документообіг між ними [168, с. 132]. Згідно зі статистичними даними, 64% слідчих засвідчили, що в основному інформація, яка має значення для кримінального провадження, отримується від оперативних працівників в усній формі та 39% указали, що таку інформацію одержують у формі рапорта або іншого процесуального документа [169], тобто в письмовій формі. Інші фахівці у сфері права виражають думку, що такі доручення мають формулюватися лише в письмовій формі, чим набувають наочної фіксації підстави для застосування тієї або іншої СРД [170]. Прихильники письмової форми доручення також зауважують, що відповідна форма надає змогу юридично обґрунтувати участь працівників підрозділів карного розшуку та організувати дієвий контроль за виконанням доручення.

Письмова форма доручення, безумовно, має низку певних переваг. Так, вона надає змогу чітко визначити зміст доручення, перелік СРД, котрі необхідно здійснити, проконтролювати якість і строки його виконання, а також уникнути значної кількості суперечок щодо сутності доручення [171, с. 81-82].

Отже, на нашу думку, доручення обов'язково повинні надаватися слідчими Національної поліції України підрозділам карного розшуку в письмовій формі, як

цього вимагає п. 2 розд. 6 наказу МВС України № 575. Так, не допускається надання слідчим Національної поліції України підрозділу карного розшуку неконкретизованих доручень та доручень без встановленого строку їх виконання. Згідно з п. 5 розділу 6 наказу МВС України № 575 у дорученнях зазначаються найменування кримінального провадження, його реєстраційний номер та дата початку досудового розслідування; правова кваліфікація кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) КК України; короткий виклад фактичних обставин кримінального правопорушення; конкретний перелік СРД чи НСРД, які потрібно здійснити; інші відомості, необхідні для виконання цих дій [34].

Тобто у разі складання доручення слідчим потрібно чітко вказати обставини розслідуваного злочину, а також викласти інформацію, яка буде необхідна працівнику підрозділу карного розшуку для виконання тієї чи іншої СРД.

Визначаючи в дорученні СРД, які необхідно здійснити, слідчий повинен вказати мету проведення таких СРД. Термін виконання слідчий визначає шляхом зазначення дати, до якої необхідно працівникам підрозділу карного розшуку надати матеріали вже виконаного доручення.

Для здійснення певних СРД та НСРД, які проводяться за ухвалою слідчого судді, слідчий зобов'язаний надати разом із дорученням дозвіл слідчого судді на їх проведення. Якщо у співробітника підрозділу карного розшуку у ході виконання доручення виникає потреба додатково провести іншу СРД чи НСРД, він обов'язково повинен про це сповістити слідчого; без дозволу слідчого він у жодному разі не повинен їх проводити, а слідчий, у свою чергу, приймає рішення про необхідність проведення у встановленому законом порядку і проводить її самостійно або надсилає доручення для його проведення працівникам підрозділу карного розшуку [172, с. 189].

Під час виконання доручень взаємодія слідчого та оперативного підрозділу повинна відповідати двом основним умовам: це чітке розмежування функцій взаємодії та взаємна погодженість рішень і дій слідчого Національної поліції України та підрозділу карного розшуку. Єдність цих умов та їх дотримання є гарантією ефективності їх спільної діяльності у вирішенні завдань кримінального провадження [173, с. 58].

На сьогодні, нажаль, ці умови не зовсім дотримуються у практичній діяльності, як і не дотримуються перелічені вище нами вимоги до складання доручень слідчого.

Звісно, існують причини такого стану речей і однією із них можливо з упевненістю назвати перевантаженість слідчих у зв'язку з розслідуванням значної кількості кримінальних проваджень, що негативно впливає не лише на якість складених доручень слідчим, а й на ефективність здійснення досудового розслідування взагалі [174].

Іншою проблемою взаємодії між слідчими Національної поліції України та підрозділами карного розшуку під час проведення СРД є те, що слідчий, відповідно до КПК України, не має права залучати працівників підрозділів карного розшуку для участі у проведенні СРД з метою сприяння в їх проведенні, оскільки, по-перше, ці повноваження не передбачені ст. 40 КПК України, по-друге, відповідно до норм гл. 20 КПК України, до участі в проведенні СРД можуть бути запрошені лише учасники кримінального провадження (наприклад, згідно з ч. 1 ст. 236 КПК України для участі в проведенні обшуку може бути запрошений потерпілий, підозрюваний, захисник, представник, адвокат та інші учасники кримінального провадження), адже згідно з п. п. 19, 25 ч. 1 ст. 3 КПК України оперативні підрозділи не належать ані до сторони обвинувачення, ані до інших учасників кримінального провадження.

Щодо НСРД, то їх проведення регламентується главою 21 КПК України, а також Інструкцією про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні, яка затвердженою наказом Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16.11.2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5/. Відповідно до цього наказу надання та виконання доручень слідчого про НСРД повинно здійснюватися з дотриманням вимог режиму таємності. Також Інструкцією про проведення НСРД визначено загальні засади та єдині вимоги до організації проведення НСРД слідчими органів досудового розслідування або (за їх дорученням чи дорученням прокурора) уповноваженими

оперативними підрозділами, а також використання їх результатів у кримінальному провадженні (п. 1.1 Інструкції про проведення НСРД).

До доручення слідчого, прокурора про проведення НСРД додається ухвала слідчого судді про дозвіл на проведення НСРД чи постанова прокурора або слідчого про проведення НСРД. До такого доручення, окрім загальних вимог, висуваються ще такі: у дорученні повинні бути зазначені вид НСРД, початок і тривалість її проведення та дані конкретного прокурора, якому слід направляти матеріали в порядку, передбаченому ст. 252 КПК України.

Для виконання доручення слідчого уповноважений оперативний підрозділ з урахуванням необхідності забезпечення умов для проведення НСРД залучає на підставі свого завдання відповідні оперативні та оперативно-технічні підрозділи. При цьому оперативний підрозділ не має права передоручати виконання доручення іншим оперативним підрозділам.

Виходячи з результатів аналізу Розділу 3 Інструкції про проведення НСРД та практики МВС України, виникає питання щодо доцільності направлення таких доручень слідчого на адресу підрозділу карного розшуку, який наразі технічно не в змозі безпосередньо проводити НСРД, а для цього на підставі свого завдання згідно з п. 3.8 Інструкції залучає відповідні оперативні та оперативно-технічні підрозділи. З метою підвищення оперативності проведення НСРД, на нашу думку, доцільно зазначені доручення слідчого направляти безпосередньо тому оперативному чи оперативно-технічному підрозділу, у якого є відповідні можливості щодо їх проведення.

За результатами проведення НСРД працівник підрозділу карного розшуку, якому було надано доручення в порядку ст. ст. 40 і 246 КПК України, складає, окрім протоколу, до якого у разі потреби долучаються додатки (фотографії, відеозаписи та ін.), ще й рапорт із зазначенням результатів виконаного доручення, залучених при цьому сил і засобів, а також їх результатів, а начальник уповноваженого оперативного підрозділу приймає рішення шляхом накладення резолюції на рапорті стосовно можливості направлення протоколу та додатків до нього прокурору чи вжиття заходів для належного виконання доручення (п. 3.12. Інструкції про

проведення НСРД). Протокол про проведення НСРД з додатками не пізніш як через двадцять чотири години з моменту припинення цієї дії передається прокурору. Прокурор вживає заходів щодо збереження одержаних під час проведення НСРД речей і документів, які плануються для використання в кримінальному провадженні (ст. 252 КПК України). Матеріали виконання доручень направляють до слідчого підрозділу разом із супровідним листом за підписом начальника органу поліції, який реєструється в канцелярії органу [156, с. 35-37].

Підсумовуючи зазначене, ми дійшли висновку, що до повноважень слідчих Національної поліції України при наданні ними письмових доручень про проведення СРД та НСРД підрозділам карного розшуку можна віднести:

- надавати підрозділам карного розшуку доручення про проведення СРД та НСРД;
- у разі формального виконання доручення повертати матеріали відповідно до вимог діловодства підрозділу карного розшуку для усунення недоліків;
- долучати до доручення необхідні матеріали, які потрібні для проведення СРД та НСРД (наприклад, повістка про виклик, ухвала слідчого судді про проведення обшуку);

До повноважень підрозділів карного розшуку при виконанні письмових доручень слідчих про проведення СРД та НСРД можна віднести:

- здійснювати СРД та НСРД в кримінальному провадженні за письмовим дорученням слідчого;
- під час виконання доручень слідчого користуватися повноваженнями слідчого;
- для виконання доручення слідчого з урахуванням необхідності забезпечення умов для проведення НСРД залучати на підставі свого завдання відповідні оперативні та оперативно-технічні підрозділи;
- направляти протоколи про проведення НСРД з додатками не пізніш як через двадцять чотири години з моменту припинення цієї дії прокурору;
- направляти матеріали про виконання доручень до слідчого підрозділу.

Щодо повноважень слідчих та підрозділів карного розшуку при надані слідчими письмових доручень про проведення СРД та НСРД підрозділам карного розшуку та їх виконанні до них належать:

- надання письмового доручення слідчим про проведення СРД та НСРД підрозділам карного розшуку, які є обов'язковими для їх виконання;
- направлення підрозділами карного розшуку матеріалів про виконання доручень до слідчого підрозділу;
- інформування підрозділами карного розшуку слідчого, у разі необхідності проведення інших необхідних СРД та НСРД (наприклад, ініціативний рапорт).

Повноваження слідчих Національної поліції України та підрозділів карного розшуку при розслідуванні кримінальних правопорушень у складі СОГ. Передбачаючи групову форму розслідування (ч. 2 ст. 38 КПК України), закон прямо вказує, що досудове розслідування здійснюють слідчі органу досудового розслідування одноособово або слідчою групою, проте не регулює питання щодо створення СОГ, можливість формування та функціонування яких впливає з норм кримінально-процесуального закону [175, с. 307].

Питання стосовно взаємодії слідчих з оперативними підрозділами у складі СОГ досліджували такі вчені, як А.Я. Дубинський, В.С. Зеленецький, С.В. Слинко, В.М. Тертишник, В.В. Топчій, Ю.І. Шостак та ін. Усі вони вбачали високу ефективність результатів взаємодії між слідчими та підрозділами карного розшуку саме під час здійснення досудового розслідування у складі СОГ.

Підстави та порядок створення СОГ регламентуються наказом МВС України № 575, у якому зазначено, що для усебічного, повного і неупередженого досудового розслідування у складних та великих за обсягом кримінальних провадженнях, а також щодо тяжких та особливо тяжких злочинів, учинених в умовах неочевидності, кримінальних правопорушень, які набули суспільного резонансу або учинені на території кількох адміністративно-територіальних одиниць України, утворюються СОГ. Метою створення та діяльності СОГ є здійснення ефективної взаємодії слідчих та працівників оперативних підрозділів поліції під час досудового розслідування у кримінальних провадженнях, у яких здійснення досудового розслідування доручено

Генеральним прокурором України, його заступниками, керівниками регіональних прокуратур за вмотивованими постановами, у разі неефективного досудового розслідування [34].

Відповідно до п. 2 розділу 4 наказу МВС № 575 утворення СОГ здійснюється наказом Голови НП, першого заступника Голови НП, заступника Голови НП України – начальника Головного слідчого управління, керівника територіального органу поліції, керівника територіального (відокремленого) підрозділу поліції або осіб, які виконують їх обов'язки. Утворення СОГ наказом керівника територіального органу поліції, керівника територіального (відокремленого) підрозділу поліції погоджується з керівником органу досудового розслідування. Утворення СОГ за участю оперативних працівників міжрегіональних територіальних органів НП та їх територіальних (відокремлених) підрозділів здійснюється спільним наказом керівника органу досудового розслідування та керівника відповідного міжрегіонального територіального органу або його територіального (відокремленого) підрозділу [34].

Підставою для здійснення взаємодії між слідчими та підрозділами карного розшуку під час розслідування кримінальних правопорушень у складі СОГ є наказ про створення СОГ. З цього моменту діяльність СОГ здійснюється на підставі єдиного узгодженого плану проведення СРД та НСРД під час досудового розслідування. Цей план передбачає перелік СРД та НСРД, які необхідно провести під час досудового розслідування.

На сьогодні визначення СОГ у законодавчих та відомчих НПА відсутні, але воно надавалося відповідно до п. 1.4. наказу МВС України від 20.10.2014 № 1107 «Про затвердження інструкції про порядок створення та організації діяльності слідчих груп та СОГ», який втратив чинність згідно з наказом МВС України № 575, де було зазначено, що СОГ – це організаційна форма взаємодії слідчих та працівників оперативних підрозділів ОВС, що полягає у здійсненні досудового розслідування слідчим (кількома слідчими) та за його (їх) письмовим(и) дорученням(и) здійснення СРД та НСРД працівниками оперативних підрозділів ОВС України у кримінальному провадженні, яке знаходиться у провадженні слідчих підрозділів ОВС України [176].

У науковій літературі під СОГ розуміється тимчасове формування, яке створено для спільної узгодженої діяльності, до складу якого входять оперативні та інші працівники органів дізнання та слідчий (слідчі), що має своє призначення і в якому під керівництвом слідчого та із запровадженням інтенсивних і тривалих оперативно-розшукових заходів здійснюється розкриття злочину за гарячими слідами, розслідування великих за обсягом складних справ або перевірка заяв та повідомлень про завуальовані злочинні діяння за матеріалами, що надійшли слідчому для розгляду [79, с. 144].

Враховуючи зазначене під СОГ пропонуємо розуміти найбільш ефективну форму взаємодії між слідчими та підрозділами карного розшуку, спрямовану на досягнення спільної мети та вирішення завдань кримінального провадження.

До складу СОГ можуть залучатися працівники структурних підрозділів апарату центрального органу управління поліцією, територіальних органів поліції, у тому числі міжрегіональних територіальних органів поліції, їх територіальних (відокремлених) підрозділів. Керівником СОГ є слідчий, визначений керівником органу досудового розслідування для проведення досудового розслідування кримінального правопорушення [34].

Однак законодавець, наводячи перелік суб'єктів СОГ, не регламентує їхні повноваження.

Згідно з наказом МВС України № 575 від 07.07.2017 контроль за роботою СОГ покладається на керівника органу досудового розслідування, який за погодженням з керівником територіального органу, підрозділу поліції має право організовувати проведення оперативних нарад за участю слідчих та працівників інших органів, підрозділів поліції з питань виявлення та розслідування кримінальних правопорушень, у тому числі стану виконання доручень слідчих та взаємодії служб [34].

Крім того, для організації розслідування тяжких та особливо тяжких злочинів, учинених у минулі роки, наказом керівника територіального органу, підрозділу поліції, погодженим з керівником органу досудового розслідування, створюються спеціалізовані постійно діючі СОГ. Для досудового розслідування кримінальних правопорушень, учинених на території кількох районів області (міста), наказом

начальника ГУНП, погодженим з начальником слідчого управління ГУНП, може створюватися СОГ ГУНП. Контроль за її роботою покладається на слідче управління ГУНП. Для досудового розслідування кримінальних правопорушень, учинених на території кількох областей (регіонів), наказом Голови Національної поліції України або заступника Голови Національної поліції України – начальника Головного слідчого управління може створюватися міжрегіональна СОГ. Контроль за її роботою покладається на Головне слідче управління Національної поліції України [34].

Діяльність СОГ здійснюється на підставі плану проведення СРД та НСРД, який розробляється з урахуванням наданих обґрунтованих пропозицій усіх працівників, включених до складу СОГ. У зазначеному плані відображаються версії вчинення кримінального правопорушення, заходи, спрямовані на їх перевірку, а також зазначаються конкретні виконавці та строки виконання. План погоджується керівниками органу досудового розслідування й оперативного підрозділу та затверджується керівником територіального органу чи підрозділу поліції. Якщо план проведення СРД та НСРД виконано, а кримінальне правопорушення залишається нерозкритим, розроблюється план додаткових заходів. Виконання зазначених планів контролюється керівниками органу досудового розслідування та відповідних оперативних підрозділів за напрямками роботи. Оперативний супровід досудового розслідування забезпечується з моменту створення СОГ і до ухвалення судом вироку або постановлення ухвали, які набрали законної сили, або у разі закриття кримінального провадження. Працівники оперативних підрозділів, включені до складу СОГ, щотижня інформують слідчого – керівника СОГ про стан виконання наданих письмових доручень та запланованих заходів, а на його вимогу надають документи, що підтверджують обсяги проведеної ними роботи. Працівники оперативного підрозділу, включені до складу СОГ, самостійно надають слідчому обґрунтовані пропозиції щодо необхідності проведення конкретних СРД та НСРД. Результати роботи СОГ з виявлення осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, розглядаються на оперативних нарадах при керівникові територіального органу, підрозділу поліції за участю керівників органу досудового розслідування та інших

структурних підрозділів органу, підрозділу поліції щомісяця, а стан досудового розслідування кримінальних правопорушень, які викликали значний суспільний резонанс, – щотижня [34].

Взаємодія слідчого Національної поліції України з працівниками підрозділів карного розшуку у складі СОГ уповноважує слідчому надавати доручення конкретним працівникам, які входять до складу СОГ, без звернення до керівника органу НП. При цьому юридичною підставою виконання членом СОГ певних процесуальних дій все одно є письмове доручення керівника СОГ. Проведення працівниками підрозділів карного розшуку СРД та НСРД без такого доручення матиме наслідком визнання результатів таких дій недопустимими (внаслідок неналежного суб'єкта їх проведення). Ця вимога стосується виключно самостійних процесуальних дій (допит, вручення повістки тощо). Доручення слідчого, яке надано в рамках спільного проведення процесуальної дії, не потребує письмового закріплення (наприклад, виконання оперативним працівником вимоги слідчого про заборону особам залишати місце проведення обшуку).

До повноважень слідчих Національної поліції України під час розслідування кримінальних правопорушень у складі СОГ можна віднести: розробка плану проведення СРД та НСРД; розробка плану додаткових заходів про проведення СРД та НСРД; внесення змін та доповнень до плану проведення СРД та НСРД; надання доручень конкретним працівниками підрозділів карного розшуку, які входять до складу СОГ, без звернення до керівника органу НП тощо.

Повноваженнями підрозділів карного розшуку під час розслідування кримінальних правопорушень у складі СОГ є: щотижнево інформувати керівника СОГ (слідчого) про стан виконання наданих письмових доручень та запланованих заходів; на вимогу слідчого надавати документи, що підтверджують обсяги проведеної ними роботи; надавати слідчому обґрунтовані пропозиції щодо необхідності проведення конкретних СРД та НСРД тощо.

До повноважень слідчих та підрозділів карного розшуку під час їх взаємодії при розслідуванні кримінальних правопорушень у складі СОГ слід віднести: узгоджувати спільний план про проведення СРД та НСРД; за наявності інформації у

підрозділів карного розшуку, яка має значення для кримінального провадження, інформувати слідчого; спільно чи самостійно проводити СРД та НСРД.

Повноваження слідчих Національної поліції України та підрозділів карного розшуку під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження. У ст. 131 КПК України передбачено, що до заходів забезпечення кримінального провадження належать: 1) виклик слідчим, прокурором, судовий виклик і привід; 2) накладення грошового стягнення; 3) тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом; 4) відсторонення від посади; 5) тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя; 6) тимчасовий доступ до речей і документів; 7) тимчасове вилучення майна; 8) арешт майна; 9) затримання особи; 10) запобіжні заходи [36].

У цьому підрозділі монографії ми розглядатимемо лише ті заходи забезпечення кримінального провадження, які здійснюються під час взаємодії слідчих та підрозділів карного розшуку на стадії досудового розслідування.

Аналіз КПК України, а також вивчення матеріалів кримінальних проваджень дозволило нам дійти висновку, що взаємодія між слідчими та підрозділами карного розшуку найчастіше здійснюється при проведенні таких заходів забезпечення кримінального провадження: виклик слідчим і привід; тимчасовий доступ до речей і документів; тимчасове вилучення майна; затримання з метою приводу; запобіжний захід у вигляді домашнього арешту.

Підстави та процесуальний порядок здійснення виклику передбачено ст. ст. 133 та 135 КПК України. Так, відповідно до ч. 1 ст. 133 КПК України слідчий, прокурор під час досудового розслідування має право викликати підозрюваного, свідка, потерпілого або іншого учасника кримінального провадження у встановлених КПК України випадках для допиту чи участі в іншій процесуальній дії [36].

На думку Є.Д. Лялюк, виходячи зі змісту ст. 133 КПК України, підставами для виклику особи до слідчого, прокурора є: перебування особи, яка викликається, у статусі підозрюваного, свідка, потерпілого або іншого учасника кримінального провадження; достатні підстави вважати, що вона може дати показання, які мають значення для кримінального провадження, або її участь у процесуальній дії є обов'язковою [177, с. 199].

Порядок здійснення виклику в кримінальному провадженні передбачено ст. 135 КПК України. Зокрема, особа викликається до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду шляхом вручення повістки про виклик, надіслання її поштою, електронною поштою чи факсимільним зв'язком, здійснення виклику телефоном або телеграмою [36].

Відповідно до ч. 6 ст. 135 КПК України повістка про виклик може бути вручена особі працівником органу зв'язку, працівником правоохоронного органу, слідчим, прокурором, а також секретарем судового засідання, якщо таке вручення здійснюється у приміщенні суду.

Отже, взаємодія під час застосування зазначеного заходу, відповідно до КПК України, може здійснюватися лише під час передання слідчим підрозділам карного розшуку повістки для її вручення.

На нашу думку, до недоліків правової регламентації взаємодії слідчих Національної поліції України із підрозділами карного розшуку при здійсненні виклику слідчим, прокурором, що негативно впливають на рівень ефективності їх взаємодії, можна віднести те, що в КПК України не передбачено повноваження щодо застосування підрозділами карного розшуку окремих заходів забезпечення кримінального провадження з метою виконання доручень слідчого про проведення процесуальних дій, оскільки, як вже нами було розглянуто, необхідність їх застосування у підрозділів карного розшуку існує.

Підстави та порядок здійснення приводу передбачено ст. ст. 139-143 КПК України. Відповідно до ст. 140 КПК України привід полягає у примусовому супроводженні особи, до якої він застосовується, особою, яка виконує ухвалу про здійснення приводу, до місця її виклику в зазначений в ухвалі час. Рішення про здійснення приводу приймається: під час досудового розслідування – слідчим суддею за клопотанням слідчого, прокурора або з власної ініціативи. Привід може бути застосований до підозрюваного, обвинуваченого або свідка. Привід свідка не може бути застосований до неповнолітньої особи, вагітної жінки, інвалідів першої або другої груп, особи, яка одноосібно виховує дітей віком до

шести років або дітей-інвалідів, а також осіб, які, згідно з КПК України, не можуть бути допитані як свідки [36].

При цьому привід застосовується тоді, коли підозрюваний, обвинувачений або свідок, щодо якого здійснюється провадження, був у встановленому КПК України порядку викликаний (зокрема, наявне підтвердження отримання ним повістки про виклик або ознайомлення з її змістом іншим шляхом), але не з'явився без поважних причин або не повідомив про причини свого неприбуття.

Ми погоджуємося з тим, що неявка викликаних осіб призводить до виникнення значних, а часом нездоланих перешкод ефективному розслідуванню [178, с.70].

Отже, на нашу думку, привід є примусовим заходом, що застосовується відповідними підрозділами органів НП та іншими органами до обвинуваченого, підозрюваного та свідка, які раніше викликалися слідчим, прокурором або судом, але не з'явилися без поважних на те причин у зазначені місце і час.

Частина 1 ст. 143 КПК України визначає, що виконання ухвали про здійснення приводу може бути доручене відповідним підрозділам органів НП, органів безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, НАБУ або Державного бюро розслідувань.

У разі неможливості здійснення приводу особа, яка виконує ухвалу про здійснення приводу, повертає її до суду з письмовим поясненням причин невиконання [36].

При цьому в ч. 1 ст. 143 КПК України не конкретизовано, ким саме може доручатися ухвала про здійснення приводу і є не зрозумілим чи не виникатимуть сумніви у законності такого доручення слідчого підрозділам карного розшуку.

Також одним із суттєвих недоліків правової регламентації взаємодії слідчих Національної поліції України з підрозділами карного розшуку під час здійснення досудового розслідування є те, що ст. 143 КПК України не надає можливості особі, яка виконує ухвалу слідчого судді про здійснення приводу, у разі необхідності, проникати до житла чи до іншого володіння особи, з метою забезпечення її виконання.

Слід наголосити, що тимчасовий доступ до речей і документів є одним із найскладніших у застосуванні заходів забезпечення кримінального провадження, спрямованих на відшукування та отримання інформації, доказів під час безпосереднього ознайомлення із змістом, формою та ознаками речей і документів. Проведення зазначеного заходу забезпечення кримінального провадження регулюється положеннями глави 15 КПК України «Тимчасовий доступ до речей і документів».

Відповідно до ч. 1 ст. 159 КПК України тимчасовий доступ до речей і документів полягає у наданні стороні кримінального провадження особою, у володінні якої є такі речі і документи, можливості ознайомитися з ними, зробити їх копії та вилучити їх (здійснити їх виїмку).

Згідно з ч. 2 ст. 159 КПК України тимчасовий доступ до речей і документів здійснюється на підставі ухвали слідчого судді, суду [36].

Відповідно до п. 1 ч. 1. ст. 164 КПК України в ухвалі слідчого судді, суду про тимчасовий доступ до речей і документів мають бути зазначені: прізвище, ім'я та по батькові особи фізичної особи або найменування юридичної особи, які мають надати тимчасовий доступ до речей і документів, якій надано право тимчасового доступу до речей і документів [36].

Також, згідно з положеннями ч. 1 ст. 165 КПК України, право доступу до документів надається тій особі, яка зазначена в ухвалі слідчого судді, суду про тимчасовий доступ до речей та документів, і як володілець речей або документів зобов'язана надати тимчасовий доступ до зазначених в ухвалі речей і документів особі, вказаній у відповідній ухвалі слідчого судді, суду [36].

Протилежна точка зору міститься у підпункті 2 п. 17 інформаційного листа Вищого Спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ (далі – ВССУ) від 05.04.2013 № 223-558/0/4-13 «Про деякі питання здійснення слідчим суддею суду першої інстанції судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження», де зазначено, що особа, яка визначена в ухвалі слідчого судді, суду про тимчасовий доступ до речей і документів як володілець речей або документів, зобов'язана, згідно з ч. 1 ст. 165 КПК України, надати тимчасовий доступ до

визначених в ухвалі речей або документів особі, вказаній у відповідній ухвалі слідчого судді, суду або ж особі, уповноваженій на здійснення тимчасового доступу на підставі доручення слідчого [179]. Отже, ВССУ вбачав законним надання слідчими доручення про виконання ухвали про тимчасовий доступ до речей і документів іншим особам, у тому числі і працівникам підрозділу карного розшуку, які не зазначені в ухвалі. На нашу думку, виконання підрозділами карного розшуку доручення слідчого про тимчасовий доступ до речей і документів, посилаючись на положення зазначеного листа ВССУ, не є допустимим, оскільки роз'яснення ВССУ, згідно з ч. 2 ст. 1 КПК України не належать до кримінального процесуального законодавства України, яке складається з відповідних положень Конституції України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, цього Кодексу та інших законів України[36], а тимчасовий доступ до речей і документів є заходом забезпечення кримінального провадження, а не СРД, проведення яких дозволяється доручати підрозділам карного розшуку.

Отже, проаналізувавши положення КПК України, ми дійшли висновку, що виконати ухвалу про тимчасовий доступ до речей і документів має виключно та особа, яка зазначена в ухвалі слідчого судді. Тобто, якщо слідчий суддя визначить у своїй ухвалі працівника підрозділу карного розшуку як особу, якій доручено виконання ухвали про тимчасовий доступ до речей і документів, він буде уповноважений її виконувати. Слідчий на сьогодні не є уповноваженим надавати доручення підрозділам карного розшуку щодо проведення будь-яких процесуальних дій, окрім СРД. Якщо слідчий вважає, що виконати ухвалу про тимчасовий доступ до речей і документів є більш доцільним представнику підрозділу карного розшуку, то він у своєму клопотанні або під час його розгляду перед слідчим суддею повинен про це зазначити, аби посада, прізвище, ім'я та по батькові співробітника підрозділу карного розшуку знайшли своє відображення в резолютивній частині ухвали слідчого судді.

Оскільки в попередньому підрозділі ми розглядали повноваження слідчих Національної поліції України та підрозділів карного розшуку під час взаємодії між ними при тимчасовому вилученні майна під час затримання особи в порядку,

передбаченому ст. 208 КПК України та під час огляду місця події, вважаємо за необхідне дослідити повноваження вищезазначених суб'єктів під час тимчасового вилучення майна при проведенні обшуку та огляду.

У ст. ст. 236 та 237 КПК України зазначено, що вилучені речі та документи в ході проведення обшуку чи огляду, які не входять до переліку, щодо якого прямо надано дозвіл на відшукання в ухвалі про дозвіл на проведення обшуку чи огляду не належать до предметів, що вилучені законом з обігу, вважаються тимчасово вилученим майном [36]. Проблемам, що виникають під час здійснення тимчасового вилучення майна, присвячено велику кількість праць. Більшість із них в своїх роботах досліджували питання яке саме майно слід вважати тимчасово вилученим і яким чином визначити під час проведення огляду чи обшуку, що виявлені предмети, вилучені законом з обігу. З цими ж питаннями стикаються як слідчі, так і працівники підрозділів карного розшуку під час проведення зазначених СРД.

Вважаємо, що заслуговують на увагу позиції С.М. Смокова та Д.В. Лісніченка, які у своїх працях зазначають, що предмети та речі, які слідчий виявив і вилучив у ході проведення обшуку, і які були прямо вказані в ухвалі суду про дозвіл на проведення обшуку, не вважаються тимчасово вилученим майном, що, у свою чергу, не потребує від слідчого вирішення питання про накладення арешту на вилучені предмети та речі. Також у разі виявлення та вилучення в ході проведення обшуку предметів, які вилучені законом з обігу, закон не вимагає від слідчого вирішувати питання про накладення арешту на майно. Прикладом таких предметів можуть бути зброя, наркотичні засоби, психотропні речовини, прекурсори тощо [180, с. 149].

Також ці науковці зазначають, що якщо в ході проведення обшуку були виявлені речовини й предмети, які, на переконання слідчого, належать до категорії предметів і речовини, які вилучені законом з обігу, але належність вилучених предметів і речовини до вказаної категорії можуть підтвердити лише висновки проведених відповідних експертиз, то в такому разі ці речі вважаються тимчасово вилученим майном і потребують від слідчого вирішення питання щодо накладення на них арешту [180, с. 149].

Розглянувши повноваження працівника підрозділу карного розшуку при виконанні доручень слідчого про проведення СРД, ми дійшли висновку, що працівники підрозділів карного розшуку під час проведення огляду та обшуку за дорученням слідчого мають право здійснити тимчасове вилучення майна.

Після цього працівник підрозділу карного розшуку зобов'язаний передати таке майно слідчому. А слідчий зобов'язаний у найкоротший строк оглянути вилучені речі, прийняти рішення про приєднання їх до матеріалів кримінального провадження як речові докази та за необхідності призначити відповідні дослідження. У подальшому в ході досудового розслідування слідчий у разі встановлення належності майна повинен приймати рішення про його арешт. У разі належності таких речей підозрюваному і за наявності підстав (цивільний позов, можлива конфіскація майна), приймати рішення щодо звернення з клопотанням про арешт майна або його повернення. А у разі належності цих речей потерпілому чи іншій особі, за наявності такої необхідності, повернути ці речі вказаним особам на зберігання [180, 149-150].

Згідно з ч. 3 ст. 168 КПК слідчий, прокурор, інша уповноважена службова особа під час затримання або обшуку і тимчасового вилучення майна або негайно після їх здійснення зобов'язана скласти відповідний протокол [36]. Ураховуючи зазначене, здається незрозумілим, чому законодавець не передбачив складати подібний протокол при проведенні огляду.

Ураховуючи положення ч. 1 ст. 168 та ч. 2 ст. 168 КПК України, вважаємо, що ч. 3 ст. 168 КПК України необхідно змінити, виклавши її в такій редакції: «Слідчий, прокурор, інша уповноважена службова особа під час затримання, обшуку або огляду зобов'язана скласти відповідний протокол, копія якого надається особі, у якої вилучено майно, або її представнику».

Крім того, формулювання ч. 3 ст. 168 КПК потребує уточнення, оскільки термін «відповідний протокол» припускає його двозначне тлумачення. Так, не виключено, що при запровадженні цієї норми законодавець під «відповідним протоколом» мав на увазі протокол тієї процесуальної дії, при проведенні якої було здійснено тимчасове вилучення майна (наприклад, протокол огляду, обшуку) або ж окремий протокол про тимчасове вилучення майна [181, с. 321-322].

На нашу думку, складання окремого протоколу про здійснення тимчасового вилучення майна під час здійснення огляду та обшуку, як того вимагає ч. 3 ст. 168 КПК України, є зайвим, оскільки така інформація зазначатиметься в протоколах проведення даних СРД.

Аналіз норм КПК України дозволяє виокремити такий вид затримання, що здійснюється на стадії досудового розслідування, як затримання з метою приводу на підставі ухвали слідчого судді, суду.

На думку В.В. Коваленка, Л.Д. Удалової та Д.П. Письменного, затримання на підставі ухвали слідчого судді, суду, яке регламентоване ст. ст. 187-191 КПК України, є примусовим заходом забезпечення явки підозрюваного, обвинуваченого до суду для розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою [182, с. 189].

Слідчий за погодженням із прокурором чи прокурор можуть звернутися до слідчого судді, суду з клопотанням про дозвіл на затримання з метою приводу лише у визначених законом випадках. Підставами звернення до суду з клопотанням про дозвіл на затримання з метою приводу є: 1) неприбуття підозрюваного, обвинуваченого за судовим викликом і відсутності у слідчого судді, суду на початок судового засідання відомостей про поважні причини, що перешкоджають його своєчасному прибуттю на засідання для розгляду клопотання щодо обрання запобіжного заходу (ч. 3 ст. 187 КПК України) [182, с. 189].; 2) після неприбуття підозрюваного, обвинуваченого за судовим викликом для участі в розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою і відсутності у слідчого судді, суду на початок судового засідання відомостей про поважні причини, що перешкоджають його своєчасному прибуттю (ст. 188 КПК України) [36].

Вищевказані підстави звернення до суду з клопотанням про дозвіл на затримання підозрюваного, обвинуваченого з метою приводу свідчать про те, що закон дозволяє звернутися із клопотанням про дозвіл на затримання підозрюваного, обвинуваченого з метою його приводу лише для участі в розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

Звідси слід підтримати С.М. Смокова, який вважає, що у разі неявки підозрюваного, обвинуваченого для розгляду клопотання про обрання щодо нього запобіжного заходу у вигляді особистого зобов'язання або особистої поруки слідчий чи прокурор мають поставити питання про зміну запобіжного заходу стосовно такої особи на більш суворий і надати слідчому судді про це нове клопотання [183, с. 394-395].

Ухвала про дозвіл на затримання з метою приводу повинна містити відомості, які визначені в ч. ч. 1, 2 ст. 190 КПК України [184]. При тому у зазначеній нормі не визначено необхідність зазначення в ухвалі відомостей про можливе місце проживання чи перебування підозрюваного, обвинуваченого. Такі відомості мають важливе значення для виконання ухвали уповноваженою службовою особою.

Виконання ухвали про дозвіл на затримання з метою приводу визначено ст. 191 КПК України. Якщо працівники підрозділів карного розшуку затримали особу на підставі ухвали про дозвіл на затримання з метою приводу, то вони зобов'язані негайно повідомити про це слідчого, прокурора, зазначеного в ухвалі.

Домашній арешт полягає в забороні підозрюваному, обвинуваченому залишати житло цілодобово або у певний період доби. Домашній арешт може бути застосовано до особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину, за вчинення якого законом передбачено покарання у виді позбавлення волі.

Як зазначено в ч. 3 ст. 181 КПК України [36], ухвала про обрання запобіжного заходу у виді домашнього арешту передається для виконання органу НП за місцем проживання підозрюваного, обвинуваченого. Для здійснення контролю за його поведінкою законодавець, відповідно до ч. 5 ст. 181 КПК України, наділив працівників органів НП, зокрема підрозділи карного розшуку, такими правами: 1) з'являтися в житло підозрюваного, обвинуваченого; 2) вимагати надання усних чи письмових пояснень з питань, пов'язаних із виконанням покладених на нього зобов'язань; 3) використовувати електронні засоби контролю (далі – ЕЗК). Застосування електронних засобів контролю одночасно є одним зі способів контролю за поведінкою підозрюваного, обвинуваченого, який перебуває під домашнім арештом, та одним із обов'язків, які можуть на нього покладатися (п. 9

ч. 5 ст. 194 КПК України). Отже, домашній арешт може обиратися як із застосуванням ЕЗК, так і без них.

Законодавець не визначив, який саме підрозділ органу НП має здійснювати контроль за виконанням підозрюваним, обвинуваченим обов'язків, не пов'язаних із застосуванням ЕЗК.

Відповідно до п. 1 розділу 3 Інструкції про порядок виконання органами НП ухвал слідчого судді, суду про обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту та про зміну раніше обраного запобіжного заходу на запобіжний захід у вигляді домашнього арешту, затвердженої наказом МВС України від 13.07.2016 № 654 (далі – Інструкція) начальник органу НП при отриманні ухвали слідчого судді, суду щодо підозрюваного, обвинуваченого, який проживає на території його обслуговування, з урахуванням особливостей кримінального провадження визначає підпорядкований структурний підрозділ, який здійснюватиме контроль за виконанням підозрюваним, обвинуваченим обов'язків, покладених на нього ухвалою судді, суду, та невідкладно доручає його керівникові поставити на облік підозрюваного, обвинуваченого і забезпечити контроль за його поведінкою [185].

Таким чином, ухвала про застосування домашнього арешту направляється до територіального органу НП та може доручатися підрозділам карного розшуку.

Згідно з п. 2 розділу 3 Інструкції працівник підрозділу карного розшуку, якому доручено здійснювати безпосередній контроль за поведінкою підозрюваного, обвинуваченого, зобов'язаний:

1) невідкладно з'явитися за місцем проживання підозрюваного, обвинуваченого з метою фіксації факту початку виконання ним покладених ухвалою слідчого судді, суду обов'язків, постановлення особи на облік і встановлення контролю;

2) під час першого відвідування підозрюваного, обвинуваченого роз'яснює йому сутність запобіжного заходу, обмежень та обов'язків, які зазначені в ухвалі слідчого судді, суду, та попереджає, що у разі невиконання покладених обов'язків прокурор, слідчий за погодженням із прокурором, відповідно до ст. 200 КПК України, має право звернутися до слідчого судді, суду із клопотанням про зміну запобіжного заходу, у тому числі про зміну або покладення додаткових обов'язків,

передбачених ч. 5 ст. 194 КПК України, чи про зміну способу їх виконання, про що складає протокол роз'яснення підозрюваному, обвинуваченому обов'язків, покладених на нього ухвалою слідчого судді, суду. Протокол долучається до контрольної-наглядової справи (далі – КНС).

Працівник підрозділу карного розшуку повідомляє підозрюваного, обвинуваченого про необхідність інформування органу НП про наміри залишити житло в заборонений час, зокрема при отриманні виклику слідчого, прокурора, судового виклику; відлучення з дозволу слідчого, прокурора або суду; хворобу, виникнення стихійного лиха тощо;

3) негайно ставить на облік підозрюваного, обвинуваченого шляхом заповнення та внесення до комп'ютерного обліку бази даних МВС електронної картки на особу, про що робить відмітку у графі 3 журналу обліку КНС;

4) про поставлення на облік підозрюваного, обвинуваченого протягом доби з моменту внесення відомостей до комп'ютерного обліку забезпечує письмове інформування слідчого або суду, якщо запобіжний захід застосовано під час судового провадження, копію листа-повідомлення долучає до контрольної-наглядової справи [185]. Про це йдеться і в ч. 4 ст. 181 КПК України, тобто орган НП повинен негайно поставити на облік особу, щодо якої застосовано запобіжний захід у вигляді домашнього арешту і повідомити про це слідчому або суду, якщо запобіжний захід застосовано під час судового провадження.

Проаналізувавши зазначене, до повноважень слідчих Національної поліції України при застосуванні заходів забезпечення кримінального провадження, під час яких здійснюється взаємодія між слідчими та підрозділами карного розшуку, можна віднести:

- звертатися до слідчого судді із клопотанням про застосування заходів забезпечення кримінального провадження;

- викликати шляхом вручення повістки про виклик, надіслання її поштою, електронною поштою чи факсимільним зв'язком, здійснення виклику по телефону або телеграмою підозрюваного, свідка, потерпілого або іншого учасника кримінального провадження, якщо є достатні підстави вважати, що вони можуть

дати показання, які мають значення для кримінального провадження, або їх участь у процесуальній дії є обов'язковою; надавати доручення про вручення повістки підрозділам карного розшуку;

- висловлювати доводи слідчому судді щодо необхідності застосування заходів забезпечення кримінального провадження;

- у разі здійснення приводу супроводжувати особу до місця виклику;

- застосовувати заходи фізичного впливу при здійсненні приводу;

- у разі неможливості здійснення приводу повертати ухвалу про здійснення приводу до суду з письмовим поясненням причин невиконання;

- під час здійснення тимчасового доступу до речей і документів знайомитися з речами і документами, робити їх копії та вилучати їх (здійснювати їх виїмку);

- здійснювати зняття копії інформації, що міститься в електронних інформаційних системах або їх частинах, мобільних терміналах систем зв'язку, без їх вилучення;

- пред'являти особі, яка зазначена в ухвалі як володілець речей і документів, оригінал ухвали про тимчасовий доступ до речей і документів та вручати її копію;

- залишати володільцю речей і документів опис речей і документів, які були вилучені в нього на виконання ухвали слідчого судді, суду; на вимогу володільця залишати копію вилучених документів;

- у разі невиконання ухвали про тимчасовий доступ до речей і документів звертатися із клопотанням про дозвіл на проведення обшуку;

- здійснювати тимчасове вилучення майна під час обшуку та огляду;

- затримувати підозрюваного на підставі ухвали слідчого судді, суду про дозвіл на затримання з метою приводу, якого доставляти не пізніше тридцяти шести годин з моменту затримання до слідчого судді, суду, який постановив ухвалу;

- не пізніше тридцяти шести годин з моменту затримання звільняти затриману особу;

- у разі затримання на підставі ухвали слідчого судді, суду про дозвіл на затримання з метою приводу негайно вручати її копію затриманій особі;

- негайно повідомляти після затримання слідчого, прокурора, зазначеного в ухвалі про дозвіл на затримання з метою приводу;

- негайно звільняти, якщо після затримання підозрюваного, обвинуваченого з'ясується, що він був затриманий на підставі ухвали про дозвіл на затримання, яка відкликана прокурором;

- звертатися до слідчого судді із клопотанням про застосування домашнього арешту;

- направляти ухвали органу НП про обрання до особи домашнього арешту для виконання.

До повноважень підрозділів карного розшуку при застосуванні заходів забезпечення, під час яких здійснюється взаємодія між слідчими та підрозділами карного розшуку, кримінального провадження належить:

- вручати повістку про виклик на підставі наданого доручення слідчим;

- супроводжувати особу до місця виклику у разі здійснення приводу;

- застосовувати заходи фізичного впливу при здійсненні приводу;

- у разі неможливості здійснення приводу повертати ухвалу про здійснення приводу до суду з письмовим поясненням причин невиконання;

- здійснювати тимчасове вилучення майна під час обшуку та огляду, у разі надання доручення про проведення вказаних СРД;

- затримувати на підставі ухвали слідчого судді, суду про дозвіл на затримання з метою приводу;

- у разі затримання на підставі ухвали слідчого судді, суду про дозвіл на затримання з метою приводу негайно вручати її копію затриманій особі;

- негайно повідомляти після затримання слідчого, прокурора, зазначеного в ухвалі про дозвіл на затримання з метою приводу.

- постановляти на облік осіб, до яких застосовано домашній арешт;

- здійснювати інформування слідчих або суд при поставленні на облік осіб, до яких застосовано вказаний запобіжний захід;

- фотографувати осіб, до яких застосовано домашній арешт;

- застосовувати в порядку, встановленому законом, до підозрюваних, обвинувачених ЕЗК, якщо є таке рішення слідчим суддею, судом;

- перевіряти підозрюваних, обвинувачених щодо виконання ними обов'язків;

- звертатися до підприємств, установ, організацій з проханнями щодо надання допомоги для здійснення контролю за особою, до якої застосовано домашній арешт;

- здійснювати доповідь рапортом керівникові органу НП після припинення контролю особи, до якої було застосовано домашній арешт;

- здійснювати перевірку підозрюваного, обвинуваченого за місцем їх проживання; вимагати пояснення від осіб, до яких застосовано домашній арешт, а також їх родичів, у разі допущення порушень процесуальних обов'язків.

Щодо повноважень слідчих Національної поліції України та підрозділів карного розшуку під час їх взаємодії при застосуванні заходів забезпечення кримінального провадження належать:

- передання слідчим повістки підрозділам карного розшуку для її вручення;

- у разі неможливості вручення повістки підрозділи карного розшуку зобов'язані рапортом проінформувати про це слідчого;

- інформувати підрозділами карного розшуку слідчого про результати виконання приводу;

- у разі тимчасового вилучення майна працівниками підрозділів карного розшуку при проведенні обшуку та огляду передавати його слідчому;

- у разі затримання працівниками карного розшуку підозрюваної особи негайно після затримання повідомляти слідчого, зазначеного в ухвалі про дозвіл на затримання з метою приводу;

- надавати доручення працівникам підрозділів карного розшуку щодо здійснення розшуку підозрюваної особи та ухвалу про дозвіл на затримання з метою приводу;

- при постановленні облік, а також при невиконанні покладених обов'язків стосовно осіб, до яких застосовано домашній арешт, інформувати слідчих.

Повноваження слідчих Національної поліції України та підрозділів карного розшуку при оголошенні особи в розшук. Підстави та процесуальний порядок

оголошення особи розшук передбачено ст. ст. 280-281 КПК України, а саме: виконавши всі ЄРД та інші процесуальні дії, проведення яких необхідне та можливе, а також всі дії для здійснення розшуку підозрюваного, якщо зупинити досудове розслідування необхідно у зв'язку з обставинами, передбаченими п. 2 ч. 1 ст. 280 КПК України [36], слідчий вносить постанову про зупинення досудового розслідування, яка погоджується прокурором. Про оголошення розшуку підозрюваного слідчим вноситься окрема постанова. Розшук підозрюваного слідчим може бути оголошено ще до виникнення підстав зупинення досудового розслідування. Якщо підстави для розшуку і зупинення розслідування виникають одночасно, то слідчий може оголосити розшук і зупинити розслідування однією постановою [119, с. 353].

На жаль, чинний КПК України не передбачає видів розшуку та підстав їх оголошення. Це регламентується відомчими НПА (наказ МВС України від 05.01.2005 № 3 ДСК «Про затвердження Інструкції з організації розшуку обвинувачених, підсудних, осіб, які ухиляються від відбування кримінального покарання, безвісно зниклих осіб та встановлення особи невпізнаних трупів» [186], Інструкція про порядок використання правоохоронними органами можливостей НЦБ Інтерполу в Україні у попередженні, розкритті та розслідуванні злочинів, затверджена спільним наказом МВС, СБУ, ДМС, Генпрокуратури, Держприкордону, ДПА від 09.01.1997 № 3/1/2/5/2/2.), які на сьогодні застаріли та не відповідають вимогам чинного Кримінального процесуального законодавства [187].

Згідно з п. 1 розділу 8 наказу МВС № 575 у день прийняття такого процесуального рішення слідчий доповідає про оголошення розшуку підозрюваного керівникові органу досудового розслідування для їх погодження та подальшого направлення керівникові територіального органу, підрозділу поліції або міжрегіонального територіального органу НП або його територіального (відокремленого) підрозділу, який здійснює оперативне супроводження кримінального провадження, або матеріали діяльності якого стали підставою для початку кримінального провадження, для організації розшуку підозрюваного. Зазначені матеріали повинні містити витяг із ЄРДР, копії письмового повідомлення

про підозру, постанови про оголошення розшуку підозрюваного або постанови про зупинення досудового розслідування, ухвали слідчого судді про дозвіл на затримання з метою приводу, довідку про особу або копію документа, який посвідчує особу [34].

Цим же наказом МВС у п. 2 розд. 8 передбачено, що у кримінальних провадженнях про тяжкі та особливо тяжкі злочини, в яких підозрюваного оголошено в розшук, слідчим за погодженням із прокурором вносяться клопотання до слідчого судді про дозвіл на затримання підозрюваного з метою його приводу для участі в розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу [34].

Розшук особи, відповідно до ч. 3 ст. 281 КПК України, слідчий уповноважений доручати підрозділам карного розшуку [36].

За наявності доручення щодо здійснення розшуку підозрюваного розшукова діяльність підрозділу карного розшуку здійснюється протягом усього розшукового провадження із самостійним визначенням заходів його здійснення, які передбачені нормами КПК України та ЗУ «Про ОРД».

Відповідно до ст. 9 ЗУ «Про ОРД» у кожному випадку наявності підстав для проведення оперативно-розшукової діяльності заводиться оперативно-розшукова справа. Постанова про заведення такої справи підлягає затвердженню начальником органу НП або начальником відокремленого підрозділу територіального органу Національної поліції, органу Служби безпеки України, оперативного підрозділу органу Державного бюро розслідувань, Державної прикордонної служби України, охорони вищих посадових осіб, Служби зовнішньої розвідки України, оперативного підрозділу органів доходів і зборів, органу, установи виконання покарань чи слідчого ізолятора, розвідувального органу Міністерства оборони України, розвідувального органу спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у справах охорони державного кордону, підрозділу НАБУ або його уповноваженим заступником [52].

Тобто, по винесеній постанові про зупинення досудового розслідування та оголошення підозрюваного в розшук слідчим працівники підрозділу карного розшуку зобов'язані завести ОРС, про що складають постанову про заведення ОРС.

Така постанова повинна бути затверджена начальником органу НП або начальником відокремленого підрозділу територіального органу НП або його уповноваженим заступником.

На практиці окремі слідчі вважають доручення розшуку підрозділам карного розшуку фактором, що звільняє їх від обов'язку безпосередньо та активно займатись розшуком у цей період. Про дану обставину свідчать 71,1% вивчених А.В. Дунаєвою матеріалів кримінальних проваджень, за якими, після винесення слідчим доручення про здійснення розшуку оперативним підрозділом, слідчим особисто розшукові заходи не проводились; а опитані нею респонденти взагалі вважають, що не є обов'язком слідчого провадження розшуку підозрюваного як до зупинення (52,8%), так і після зупинення кримінального провадження (75,7%), не говорячи вже про факт доручення його оперативному підрозділу [188, с. 4].

Однак кримінальне процесуальне законодавство не забороняє слідчому проводити подальші розшукові заходи, але, на думку А.В. Дунаєвої, їх проведення повинно бути узгоджене з основним виконавцем розшуку, яким у даному випадку є оперативний підрозділ. Це необхідно для того, щоб уникнути прорахунків у даному напрямку діяльності [188, с. 4].

Особливістю змісту доручення слідчого щодо здійснення розшуку підрозділом карного розшуку є те, що в ньому вказується не на перелік заходів розшуку, які потрібно виконати, а на завдання розшуку [189, с. 986].

Після зупинення досудового розслідування у разі переховування підозрюваного від органів досудового розслідування з метою ухилення від кримінальної відповідальності оперативний підрозділ щомісяця письмово інформує слідчого про заходи, ужиті для встановлення його місцезнаходження. У разі необхідності керівникові органу досудового розслідування, а також слідчому надається можливість ознайомлення з матеріалами ОРС (із додержанням режиму секретності) [34].

Отже, на підставі вищезазначеного, ми дійшли висновку, що до повноважень слідчих Національної поліції України при оголошенні особи в розшук можна віднести:

- за наявності підстав, передбачених ст. 280 КПК України, виносити постанову про зупинення досудового розслідування та оголошення особи в розшук;

- виносити окрему постанову про оголошення особи в розшук; доповідати про оголошення розшуку підозрюваного керівникові органу досудового розслідування для їх погодження та подальшого направлення керівникові територіального органу, підрозділу поліції або міжрегіонального територіального органу НП або його територіального (відокремленого) підрозділу, який здійснює оперативне супроводження кримінального провадження або матеріали діяльності якого стали підставою для початку кримінального провадження, для організації розшуку підозрюваного;

- звертатися із клопотанням до слідчого судді про дозвіл на затримання підозрюваного з метою його приводу для участі в розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу;

- відповідно до ч.3 ст. 281 КПК України надавати доручення оперативним підрозділам щодо здійснення розшуку підозрюваного; здійснювати СРД, які спрямовані на встановлення місцезнаходження підозрюваного; знайомитися з матеріалами ОРС.

До повноважень підрозділів карного розшуку при оголошенні особи в розшук можна віднести:

- відповідно до ст. 6 ЗУ «Про ОРД» заводити ОРС щодо осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду або ухиляються від відбування кримінального покарання;

- з дотриманням режиму таємності надавати слідчому матеріали ОРС для ознайомлення; інформувати щомісячно слідчого про заходи, ужиті для встановлення місцезнаходження підозрюваного, оголошеного в розшук;

- розробляти план оперативно-розшукових заходів (далі – ОРЗ) щодо розшуку підозрюваного;

- проводити ОРЗ у рамках ОРС;

- у разі наявності ухвали слідчого судді на затримання підозрюваного з метою приводу здійснювати затримання.

Повноваженнями працівників підрозділів карного розшуку та слідчих під час їх взаємодії при оголошенні особи в розшук є:

- надання слідчим доручення підрозділам карного розшуку для здійснення розшуку підозрюваного.

- щомісячне письмове інформування працівниками підрозділів карного розшуку слідчих про заходи, ужиті для встановлення місцезнаходження підозрюваного;

- надання працівниками підрозділів карного розшуку слідчому для ознайомлення з дотриманням режиму таємності матеріалів ОРС [190, с. 708];

Більш детально зазначені в цьому підрозділі роботи проблеми правового регулювання щодо взаємодії слідчих із підрозділами карного розшуку під час досудового розслідування та шляхи їх вирішення нами будуть досліджені в підрозділі 3.2.

Розділ 3

ВДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ СЛІДЧИХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ З ПІДРОЗДІЛАМИ КАРНОГО РОЗШУКУ НА ДОСУДОВОМУ ПРОВАДЖЕННІ

3.1. Зарубіжний досвід правового регулювання взаємодії слідчих з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні

Інтеграція у правозастосуванні вже давно стала реальністю. Уникнути помилок, проблем, суперечностей, що виникають за повної або часткової інкорпорації норм зарубіжного законодавства, допоможе лише їх аналіз в аспекті порівняльних досліджень.

Останнім часом триває взаємне втілення окремих елементів правових систем держав – представників англосаксонської та континентальної систем права. Звідси і підвищена зацікавленість законодавця до запровадження позитивного досвіду у вітчизняний кримінальний процес правових інститутів, які позитивно зарекомендували себе в правозастосовчій практиці інших держав [191, с. 179].

Запозичення зарубіжного правового досвіду повинно бути свідоме, враховувати не тільки позитивні досягнення, а й допущені помилки правозастосування. Важливою умовою такого запозичення залишається здатність зарубіжних конструкцій вписатися в систему вітчизняного кримінального процесуального законодавства. Неусвідомлене переймання іноземного досвіду може привести до протилежного результату.

Окремим питанням вивчення позитивного досвіду зарубіжних держав присвячували праці такі вчені, як З.С. Галаван, В.Г. Гриценко, Л.П. Іжніна, А.В. Молдован, С.А. Пархоменко, А.А. Петровська, О.В. Попович, П.А. Раєвський, А.Б. Сергєєв, Т.А. Хашем, А.А. Щадило, Р. Яковлев. Утім поза їхньою увагою залишився зарубіжний досвід правового регулювання взаємодії слідчих з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні.

Отже, вважаємо за необхідне дослідити взаємодію означених суб'єктів, ураховуючи різні правові системи. В нашому дослідженні пропонуємо проаналізувати

взаємодію слідчих із підрозділами карного розшуку (чи схожих підрозділів із подібними функціями) на досудовому провадженні у США, Великобританії, Франції, Німеччині, Польщі, Грузії та Білорусії.

Такі держави ми обрали у зв'язку з тим, що вони є представниками англосаксонської та романо-германської правових систем, а також враховано те, що під час розробки КПК України 2012 року та ЗУ «Про Національну поліцію» враховувався саме їх позитивний досвід.

Також вважаємо, що під час здійснення дослідження не можна обійти поза увагою взаємодію слідчих із підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні в Республіці Грузія та Білорусь. Це зумовлено декількома причинами. По-перше, спільним досвідом у сфері взаємодії слідчих з підрозділами карного розшуку. Так, до 1991 р. взаємодія слідчих з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні в Україні, Республіці Грузія та Білорусії була схожа і будувалася на основі кримінально-процесуального законодавства СРСР. По-друге, організація існуючої системи правоохоронних органів України, що задіяні в розслідуванні злочинів, незважаючи на спроби реформування (зокрема, з набуттям чинності нового КПК України в 2012 році), в більшій мірі продовжує існувати в рамках, закладених з радянського законодавства.

Отже, з метою знайдення шляхів адаптації позитивного зарубіжного досвіду в українське законодавство, пропонуємо дослідити регламентацію взаємодії слідчих із підрозділами карного розшуку (чи схожих підрозділів з подібними функціями) на досудовому провадженні в законодавстві саме цих держав.

Проаналізувавши кримінально-процесуальне законодавство зарубіжних держав на предмет регламентації в ньому взаємодії слідчих із підрозділами карного розшуку, ми дійшли висновку, що вищезазначені держави можна поділити на дві групи: 1) держави, в яких схожі суб'єкти взаємодії (слідчі та підрозділи карного розшуку (оперативні підрозділи)) – Білорусь та Грузія ; 2) держави, у яких відсутні суб'єкти взаємодії, що передбачені в Україні, але існують інші підрозділи та органи, взаємодія між якими подібна до взаємодії слідчих із підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні в Україні, – США, Великобританія, Франція та

Німеччина. Отже, розглянемо регламентацію взаємодії між вищезазначеними суб'єктами в державах першої групи порівняно з Україною [192].

Відповідно до п. 17 ч. 1 ст. 3 КПК України слідчим є службова особа органу Національної поліції, органу безпеки, органу, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, органу державного бюро розслідувань, органу Державної кримінально-виконавчої служби України, підрозділу детективів, підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України, уповноважена в межах компетенції, передбаченої КПК України, здійснювати досудове розслідування кримінальних правопорушень [36].

Стаття 41 КПК України визначає, що оперативними підрозділами є органи НП, до структури яких входять і підрозділи карного розшуку [36].

У п. 3 ч. 2 ст. 40 КПК України зазначено, що слідчий уповноважений доручати проведення СРД та НСРД відповідним оперативним підрозділам [36]. Тобто в зазначеній нормі чітко визначено одну із основних форм, за якою при розслідуванні кримінальних правопорушень слідчий здійснює взаємодію із підрозділами карного розшуку, – доручення проведення СРД відповідним оперативним підрозділам.

Згідно з ч. 1 ст. 36 Кримінально-процесуального кодексу Республіки Білорусь (далі – КПК РБ) слідчим є посадова особа Слідчого комітету Білорусії, органів державної безпеки, що здійснює в межах своєї компетенції попереднє слідство [193].

Відповідно до ч. 1 ст. 36 КПК РБ державним органом і посадовими особами, уповноваженими законом здійснювати дізнання, є МВС Білорусії, до структури якого входять і підрозділи карного розшуку [193].

Взаємодія між вищезазначеними суб'єктами в переважній більшості регламентується ч. 7 ст. 36 КПК РБ, яка визначає, що слідчий при розслідуванні ним кримінальної справи, а також при розгляді заяви чи повідомлення про злочин вправі знайомитися з оперативно-розшуковими матеріалами органів дізнання, що стосуються розслідуваної справи, а також заяв чи повідомлень, що розглядаються ними, надавати їм доручення про провадження оперативно-розшукових заходів, слідчих та інших процесуальних дій і вимагати від них сприяння у провадженні

слідчих та інших процесуальних дій [193]. Такі доручення слідчого надаються в письмовій формі і є для органів дізнання обов'язковими.

Отже, в КПК РБ чітко визначено основні форми, за якими при розслідуванні злочинів слідчий здійснює взаємодію з органами дізнання, а саме:

- при розслідуванні кримінальної справи, а також при розгляді заяви чи повідомлення про злочин знайомитися з оперативно-розшуковими матеріалами органів дізнання, що стосуються розслідуваної справи, а також заяв чи повідомлень, що розглядаються ними;

- надавати доручення органам дізнання про провадження оперативно-розшукових заходів;

- надавати доручення органам дізнання про провадження слідчих та інших процесуальних дій;

- вимагати від органів дізнання сприяння у провадженні слідчих та інших процесуальних дій.

Таким чином, за допомогою аналізу кримінально-процесуального законодавства зазначених держав ми доходимо до висновку про те, що в Україні та Білорусії існують однакові суб'єкти взаємодії (слідчі, підрозділи карного розшуку), а процес і форми взаємодії слідчих та підрозділів карного розшуку при розслідуванні злочинів так чи інакше закріплені в нормах права. Також аналіз кримінально-процесуального законодавства даних країн надав нам змогу дійти висновку, що в КПК РБ законодавець наділив більшими повноваженнями слідчих у питаннях, пов'язаних із взаємодією слідчих та підрозділів карного розшуку, а саме: при розслідуванні кримінальної справи, а також при розгляді заяви чи повідомлення про злочин знайомитися з оперативно-розшуковими матеріалами органів дізнання, що стосуються розслідуваної справи, а також заяв чи повідомлень, що розглядається ними; надавати доручення органам дізнання про провадження оперативно-розшукових заходів; вимагати від органів дізнання сприяння в провадженні слідчих та інших процесуальних дій.

На підставі цього ми дійшли висновку, що для вдосконалення взаємодії слідчих із підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні в

кримінальному процесуальному законодавстві України необхідно перейняти досвід Республіки Білорусь щодо розширення повноважень слідчих надавати доручення підрозділам карного розшуку щодо сприяння у провадженні процесуальних дій.

Що стосується Грузії, то відповідно до ч. 1 ст. 37 Кримінально-процесуального кодексу цієї країни (далі – КПК Грузії) слідчий є посадовою особою, уповноваженою в межах своєї компетенції здійснювати слідство у кримінальній справі. Прокурор, який безпосередньо здійснює розслідування, користується статусом слідчого.

У ст. 32 КПК Республіки Грузії зазначено, що прокуратура є органом кримінального переслідування. Для забезпечення виконання цієї функції прокуратура здійснює процесуальне керівництво слідством. Прокуратура у випадках, передбачених КПК Грузії, і в установленому порядку в повному обсязі веде розслідування злочину, підтримує державне обвинувачення в суді [194].

Тобто, відповідно до зазначених норм, право розслідувати кримінальні справи у Грузії належить до компетенції слідчого, а в окремих випадках – до прокурора.

У КПК Грузії на відміну від КПК України, не міститься норм, які регламентують статус оперативних підрозділів. Вказані підрозділи лише згадуються у ст. 172 КПК Республіки Грузія: «Особа, яка має право на затримання», в якій зазначено, що правом здійснювати затримання має наділений відповідними повноваженнями орган або працівник, який здійснює оперативні функції, обов'язки з охорони громадського порядку, веде слідство або здійснює кримінальне переслідування [194].

Так, відповідно до п. а ч. 1 ст. 12 Закону Грузії «Про оперативно-розшукову діяльність» право здійснювати в межах своєї компетенції оперативно-розшукову діяльність надається оперативним органам та слідчим відділам МВС Грузії. Отже, здійснювати оперативні функції мають право оперативні органи Міністерства внутрішніх справ Грузії [195].

Що стосується взаємодії слідчих з оперативними підрозділами, то згідно з ч. 6 ст. 37 КПК Грузії за наявності встановлених законом підстав слідчий має право:

- давати відповідним органам письмові вказівки про доставлення затриманих та заарештованих за місцем слідства;

- вимагати провадження слідчих дій, а також ревізій, інвентаризацій, відомчих перевірок та подання документів [194].

У ч. 6 ст. 33 КПК Грузії визначено, що звертатися до суду із клопотанням про прийняття ухвали суду про провадження слідчих дій або (чи) оперативно-розшукових заходів, що обмежують права людини, має право виключно прокурор [194].

Підставами для проведення оперативно-розшукових заходів, згідно зі ст. 8 Закону Грузії «Про оперативно-розшукову діяльність», є: а) доручення прокурора або за згодою прокурора – слідчого про проведення ОРЗ, що знаходиться в його/їх провадженні по кримінальній справі; б) доручення прокурора або за згодою прокурора – слідчого про проведення оперативно-розшукового заходу у разі надходження в установленому порядку заяви або повідомлення про злочин, що готується, вчиняється чи вчинений або інше протиправне діяння, у зв'язку з чим необхідне проведення розслідування, але відсутні дані, що підтверджують наявність ознак злочину чи іншого протиправного діяння, достатніх для початку розслідування. У такому випадку термін проведення ОРЗ не повинен перевищувати 7 днів; в) постанова про розшук особи, що переховується від слідства, суду або ухиляється від відбування покарання [195].

Отже, проаналізувавши чинне кримінально-процесуальне законодавство Грузії, ми дійшли висновку, що взаємодія слідчого з оперативними підрозділами МВС Грузії здійснюється у таких формах:

1) надання відповідним оперативним органам письмової вказівки про доставлення затриманих та заарештованих за місцем слідства;

2) вимоги провадження слідчих дій;

3) надання згоди слідчим про проведення оперативно-розшукового заходу, що знаходиться в його провадженні по кримінальній справі;

4) надання згоди слідчим про проведення оперативно-розшукового заходу у разі надходження в установленому порядку заяви або повідомлення про злочин, що готується, вчиняється чи вчинений або інше протиправне діяння, у зв'язку з чим

необхідне проведення розслідування, але відсутні дані, що підтверджують наявність ознак злочину чи іншого протиправного діяння, достатніх для початку розслідування;

5) винесення постанови слідчим про розшук особи, що переховується від слідства, суду або ухиляється від відбування покарання.

Щодо вдосконалення взаємодії слідчих із підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні ми дійшли висновку, що в Україні необхідно запровадити практику Грузії щодо розширення повноважень слідчих, а саме: давати відповідним органам письмові вказівки (доручення) про доставлення затриманих та заарештованих за місцем слідства.

У державах другої групи, повноваженнями здійснювати досудове розслідування і оперативно-розшукову діяльність наділені органи поліції (детективи), які взаємодіють з органами прокуратури чи службою переслідування.

Відповідно до законодавства Польщі поліція проводить досудове розслідування проступків, тобто нетяжких злочинів, за вчинення яких передбачено покарання у вигляді позбавлення волі до трьох років. Повноваження щодо розслідування злочинів, за які передбачено покарання на строк понад три роки, покладається на прокуратуру. У більшості випадків прокурор доручає проведення досудового слідства за цими злочинами підрозділам поліції [196].

Відповідно до ст. 4 Закону Республіки Польща «Про поліцію» від 6 квітня 1990 року поліція складається з таких видів служб: кримінальної, превентивної, а також допоміжної для діяльності Поліції в організаційному, логістичному та технічному плані. До складу Поліції входить судова поліція. Докладний обсяг завдань та принципи організації судової поліції визначає шляхом видання наказу міністр, відповідальний за внутрішні справи, за погодженням з міністром, відповідальним за питання правосуддя [196].

У ч. 1 ст. 14 Закону Республіки Польща «Про поліцію» зазначено, що поліція у межах своїх завдань з метою виявлення, запобігання та викриття злочинів і проступків виконує дії: оперативно-розшукові, дізнанняво-слідчі та адміністративно-правопорядкові [197].

Отже, основними завданнями поліції є виявлення та розкриття злочинів, а також дізнаннево-слідчі та оперативно-розшукові дії, що регулюються Законом Республіки Польща «Про поліцію» та Кримінально-процесуальним кодексом Республіки Польща.

Зазначена система роботи поліції Польщі надає можливість більш ефективно розслідувати кримінальні правопорушення та швидко реагувати на заяви, що надає цим органам певної збалансованості.

Підсумовуючи викладене, ми дійшли висновку, що в Польщі відсутні такі суб'єкти, як слідчі та підрозділи карного розшуку, але є поліція, яка здійснює взаємодію з прокурором у формі надання доручення прокурором щодо проведення досудового слідства за злочинами, за які передбачено покарання на строк понад три роки підрозділам поліції.

У США та Німеччині поліція здійснює досудове розслідування та оперативно-розшукову діяльність. Тобто, працівники поліції в цих державах, відповідно до їх повноважень, наділені двома функціями – розслідування та оперативно-розшуковою.

Водночас в структурі кримінальної поліції є підрозділи (відділи) з розслідування вбивств, по боротьбі з наркоманією, організованою злочинністю, тобто свого роду існує поділ за спеціалізацією [198, с.138].

Щодо Німеччини то до 1975 р. попереднє розслідування там здійснювалося за французькою моделлю у формі поліцейського дізнання і попереднього слідства, здійснюваного судовим слідчим. Однак з метою раціоналізації здійснення провадження попереднє слідство було скасовано у зв'язку з дублюванням повноважень поліції і прокурора. В даний час розслідування здійснює поліція під керівництвом прокурора, а судовий слідчий (дільничний суддя-дізнавач) бере в ньому лише епізодичну участь, пов'язану із прийняттям найважливіших рішень у справі та легалізацією доказів.

Відповідно до КПК Німеччини обов'язок проведення розслідування покладено на прокурора. Після порушення кримінальної справи прокурором у більшості кримінальних справ розслідування здійснює поліція. При цьому функція прокурора

зводиться до вирішення питання про подальший рух справи: направлення на розслідування, припинення кримінального переслідування або передача в суд. У найбільш важливих і складних справах прокурор сам здійснює розслідування, а поліція зобов'язана виконувати його вказівки щодо проведення процесуальних та інших дій [199].

Органи поліції в Німеччині створюються на трьох адміністративних рівнях. В межах цих поліцейських сил є внутрішній поділ на загальну і кримінальну поліцію. Загальна поліція займається розслідуванням дрібних (малозначних) злочинів, кримінальна – більш тяжких злочинів. На федеральному рівні існує федеральне управління кримінальної поліції. Воно виконує в основному координуючу функцію та функцію підтримки місцевих підрозділів. Управління може розслідувати обмежену кількість категорій кримінальних справ про особливо небезпечні злочини (наприклад, тероризм) [200, с. 39-40].

Попереднє розслідування, що провадиться поліцією або прокурором, не має детально регламентованої процесуальної форми і здійснюється більш розшуковим порядком. Таке розслідування важко відрізнити від оперативно-розшукової діяльності. Так, порядок проведення окремих негласних оперативно-розшукових заходів, які має право проводити поліція за судовим рішенням, регламентуються кримінально-процесуальним кодексом ФРН [199].

У США посадова особа, що здійснює розслідування, збирає матеріал, який, якщо є достатності данні вважати, що конкретна особа вчинила конкретний злочин, передається прокурору, який приймає рішення про висунення обвинувачення. При цьому будь-які процесуальні процедури, спрямовані на доказування, під час розслідування не проводяться [198, с. 138].

Унікальний досвід децентралізації поліцейської діяльності напрацьовано у США. У поліцейській системі цієї на сьогодні налічується майже 40 тис. поліцейських формувань різних рівнів (федеральних, штатів, графств, округів, муніципалітетів). На федеральному рівні нараховується приблизно 60 поліцейських служб різного відомчого підпорядкування, що діють на підставі федерального законодавства та уповноважені виконувати поліцейські функції на території всієї

країни. Доцільно зазначити, що до системи правоохоронних органів належать не лише поліцейські відомства, але й інші, функції яких у сфері боротьби з організованою злочинністю полягають у збиранні доказів стосовно конкретних підозрюваних осіб у рамках проведених розслідувань, їх затримання і проведення деяких інших дій. Законодавча автономія штатів США відносно Федерації призвела до значної децентралізації поліцейської системи країни і поліцейські структури штатів вважаються незалежними від федеральної поліції. Теоретично федеральна поліція взагалі не має права втручатись у компетенцію місцевих поліцейських сил, і якщо таке втручання здійснюється, то лише в обмежених масштабах [201, с. 62-63].

Відмінна риса системи органів розслідування у США – децентралізація державної функції дізнання та попереднього слідства, якою наділені різні установи виконавчої влади, що не пов'язані між собою підпорядкованістю. Ця своєрідність організації розслідування у кримінальних провадженнях впливає з особливостей американської державності та, зокрема, з принципу федералізму. Федеральний устрій у США передбачає незалежність місцевих органів влади від органів влади штату; останні незалежні від федерального уряду. На кожному з цих трьох рівнів державної влади є власні, автономні органи розслідування. Федеральні органи проводять розслідування злочинів, які віднесені до підслідності та підсудності федеральному уряду, а слідчі органи у штатах розслідують злочини, віднесені до компетенції влади штатів. Всі державні органи, наділені правом проведення оперативної та слідчої роботи, здійснення затримань, арештів, обшуків і виїмок, порушення та здійснення кримінального переслідування, називаються у Сполучених Штатах правозастосовними відомствами [198, с.139].

Також у всіх штатах США, крім Аляски, функціонує поліція округів – шерифська поліція. Більшість конституцій штатів визначають шерифа як головного правоохоронного офіцера в окрузі. Ця посада обирається безпосередньо місцевим населенням на термін 2-4 роки (і лише у 10 округах шерифів призначають). Саме це визначає їх залежність у відносинах із муніципалітетом. Загалом шерифи є дієвою силою у реалізації правоохоронної функції на місцях, адже ними обслуговується близько 1/5 населення США. Цей інститут визнається кращим зразком організації

поліцейського апарату на місцях, унікальним засобом охорони правопорядку, що склався в США сторіччями, з усталеними традиціями [201, с.63].

Аналіз законодавства та правозастосовної діяльності США та ФРН показав, що в ході досудового розслідування злочинів поліцейські цих країн, на яких покладено функції з розслідування злочинів, найменше займаються складанням процесуальних документів та дбають про дотримання процесуальної форми. Протоколи допитів свідків, потерпілих, підозрюваного являють собою прості замітки, начерки. Однак у випадках, коли дії поліції стосуються обмеження прав громадян, вони повинні бути санкціоновані суддею. До їх належать такі дії, як попередній арешт, обшук та інші дії, пов'язані з обмеженням особистої свободи громадян. Така організація розслідування злочинів забезпечує значну економію, раціональне використання сил та засобів [198, с. 139].

Про це також у своєму дослідженні зазначали Л.П. Іжніна та О.А. Петровська, які роблять висновок, що світова практика боротьби зі злочинністю давно відмовилася від намірів вирішення завдання розкриття кожного злочину та досягнення 100 % -го розкриття. Практична реалізація цього постулату виключила зацікавленість у приховуванні злочинів від обліку, необґрунтовані перекладання нерозкритих злочинів у категорію розкритих та інші маніпуляції статистикою. Все, що пов'язано з виявленням злочинів та встановленням злочинців, повністю передано в даних державах у відання та на розсуд поліції. В юридичній літературі немає відомостей про факти приховування злочинів або необґрунтованого віднесення нерозкритих злочинів до категорії розкритих. Очевидно, поліції «невигідно» приховувати злочини, оскільки з реальним станом боротьби зі злочинністю пов'язано виділення коштів, техніки, штатів (земель) [198, с. 139].

Тобто в зазначених країнах критерії оцінювання діяльності поліції націлені на якість розслідування злочинів та на вирішення кримінально-правового конфлікту між сторонами, а не на кількість, якої, на жаль, досі не можуть позбутися вітчизняні правоохоронні органи.

Підсумовуючи викладене, можна зазначити, що в Україні доцільно запровадити наведений позитивний досвід щодо переходу до якісних критеріїв

оцінювання, що сприятиме більш ефективній взаємодії слідчих із підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні.

Незважаючи на те що в Україні переважають складові континентальної системи права (з наявністю національних особливостей, які дісталися нашій державі у спадок від правової системи часів СРСР), досвід діяльності органів досудового розслідування Великобританії заслуговує детальної уваги з огляду ефективності їх практичної діяльності та прагматичної організації.

Л.В. Головка, К.Ф. Гуценко та Б.А. Філімонов, досліджуючи досудове розслідування Великобританії, зазначали, що воно являє собою «етап досудового провадження, в ході якого поліція, отримавши інформацію про вчинений злочин, вживає заходів, спрямовані на встановлення особи, яка його вчинила, збирає щодо даної особи обвинувальні докази, а також застосування стосовно неї у разі потреби заходів процесуального примусу» [202, с. 99.]. При цьому поліція «...в непроцесуальних формах збирає фактичні дані, які могли б переконати суд у необхідності вжиття заходів процесуального примусу для притягнення конкретної особи до кримінальної відповідальності» [202, с. 72.].

Отже, англійську поліцію можна визначити як орган виконавчої влади, що уповноважений самостійно приймати процесуальні рішення у зв'язку з розслідуванням злочину [203].

Безумовно, таке функціонування органів, що здійснюють досудове розслідування злочинів, пов'язано з максимальною реалізацією принципу змагальності сторін процесу в цій державі, згідно з яким «докази надаються заінтересованими сторонами безпосередньо до суду» [204, с. 34.]. Пов'язана з цим відсутність ступінчастості при розслідуванні злочинів, як вірно зазначали науковці, безумовно, має величезну перевагу – економію часу і фінансів у ході досудового слідства. Неможливо не погодитися з дослідниками, які вважають, що за такої системі «...вся діяльність поліцейського спрямована саме на виявлення особи, яка вчинила злочин, і збір проти неї доказової бази ... англійські поліцейські менш схильні до формалізації, а вся їхня робота спрямована на головне: вони бачать свою мету, тому діяльність їх більш ефективна з практичної точки зору» [203].

Одне з провідних місць у Великобританії серед органів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, відведено поліції і Королівській службі переслідування [205].

Королівська служба переслідування (Crown Prosecution Service) розпочала свою діяльність з 1986 р. та являє собою систему спеціалізованих державних органів виконавчої влади, до якої входять:

а) місцеві підрозділи, які здійснюють основну роботу з організації та здійснення кримінального переслідування;

б) середня ланка, яка здійснює переслідування у справах про злочини підвищеної небезпеки і складності, а також координує діяльність місцевих підрозділів;

в) дирекція публічних переслідувань. Директора публічних переслідувань призначає Генеральний атторней, він же і керує діяльністю служби переслідування.

Функціями та повноваженнями служби переслідування є:

- доручення поліції розпочати провадження кримінальних справ;
- нагляд за дотриманням законності розслідування органами поліції;
- здійснення кримінального переслідування в судах та інструктаж адвокатів, яким ця служба доручає провадження конкретних кримінальних справ і які виступають як переслідувачі в судах;
- взаємодія з іншими правоохоронними органами [206].

Отже, у Великобританії функції схожі зі слідчими, що здійснює служба переслідування, яка плідно взаємодіє з поліцією.

У кожній кримінальній справі, яка надходить із поліції, королівський переслідувач має відповісти на 2 питання:

1) чи зібрані достатні докази для здійснення кримінального переслідування певної особи в суді;

2) чи відповідатиме публічним інтересам таке переслідування [206].

На Королівську службу переслідування покладається розслідування переважної більшості кримінальних проваджень поряд із реалізацією інших функцій, а саме: збирання обвинувальних доказів, формування досьє на підозрюваних та підтримання обвинувачення в суді.

Поліція Великобританії включає в себе: регіональні органи поліції, які обслуговують конкретну територію; підрозділи спеціальної поліції, до яких належить Британська транспортна поліція, Поліція Міністерства оборони, Військова поліція, Поліція мирного атому, Агентство по боротьбі з організованою злочинністю; служби, які не мають відношення до поліції, втім їх співробітники захищають закон; різноманітні формування, діяльність яких базується на звичаях або законодавстві, яке діє вже кілька століть (наприклад, до їх відання може належати конкретний парк) [207, с. 80]. Основний підрозділ поліції Великобританії – констеблі, який діє в територіальній поліції та уповноважений на арешт та обшук підозрюваних [206].

Як зазначає А.В. Молдован у своєму дослідженні, поліція самостійно вирішує питання про доцільність і можливість подальшого кримінального переслідування, зокрема після проведення власного розслідування, в ході якого вона також самостійно приймає рішення про необхідність застосування заходів процесуального примусу шляхом аналізу зібраних доказів, а також приймає одне з таких рішень:

- 1) про відмову від кримінального переслідування без будь-яких умов;
- 2) про попередження злочинця, яке буває неформальне, формальне й офіційне;
- 3) про подальшу передачу матеріалів справи у Королівську службу переслідувань для підтримання обвинувачення в суді [208, с. 132-133; 209, с. 509].

Якщо кримінальними правопорушеннями невеликої тяжкості займаються рядові констеблі, то розкриттям і розслідуванням серйозних злочинів займаються детективи – працівники департаменту кримінальних розслідувань (Criminal Investigation Department – CID) [210].

Тобто здійснення СРД за тяжкими злочинами покладається на детективів департаменту кримінальних розслідувань, які щільно взаємодіють із науково-технічними підрозділами.

CID – підрозділ територіального поліцейського формування, члени якого мають приставку «детектив» перед званням. Офіцери CID розслідують такі тяжкі

діяння, як зґвалтування, вбивство, розбій, шахрайство та інші злочини, що вимагають комплексного розслідування. Детективи повинні аналізувати отримані докази, будувати на їх основі версії та проводити всі необхідні дії – від арешту до обвинувачення підозрюваного. Поряд із розслідуванням та обвинуваченням, до повноважень СІД належить захист свідків [210].

У королівській службі переслідування СРД здійснюються окружними підрозділами в тих провадженнях, які відрізняються особливою складністю і небезпекою. Відносно поліції відповідна служба може здійснювати координацію та надавати рекомендації [211, с. 187].

Британському процесуальному праву не властиво виділення таких форм, як досудове розслідування (а з ним чіткому розподілу не підлягає дізнання та досудове слідство) і судовий розгляд. Для вищевказаних органів під час здійснення оперативно-розшукової діяльності характерна висока самостійність. Вона проявляється в прийнятті власних процесуальних рішень і в певних випадках здатності застосовувати короточасний арешт без дозволу судді чи обшук без судового наказу. Вони головним чином у своїй діяльності керуються збірниками практичних правил, які підлягають постійному коригуванню та доповненню МВС [211, с. 187].

Отже, підсумовуючи, ми дійшли висновку, що повноваження слідчих та підрозділів карного розшуку органів Національної поліції України під час їхньої взаємодії схожі з повноваженнями Королівської служби переслідування Великобританії, яка взаємодіє з поліцією (констеблі) у таких формах: надання службою переслідування доручення поліції для початку провадження кримінальних справ; нагляд службою переслідування за дотриманням законності розслідування органами поліції.

Реформи початку 80-х рр. ХХ ст. у Франції внесли істотні зміни і до правового поля функціонування поліції. Це стосувалось, зокрема, запровадження нового інституту комісарів, який змінив традиційний для Франції інститут префектів. Загальний стан національної поліцейської системи Франції почав зазнавати суттєвих змін унаслідок, з одного боку, збільшення кількості муніципальних підрозділів, а з

іншого – «руйнації централізованого корсету, що ускладнював еластичність служб». Розбудова сучасної структури поліцейської системи країни характеризується своєрідною централізацією, коли безпосереднє керівництво поліцейською діяльністю здійснюється в межах особливих ланок міністерства – департаментів або дирекцій, яким безпосередньо підпорядковуються і всі галузеві служби [201, с. 60-61].

Базовим принципом, який впливає на діяльність та структуру оперативних підрозділів у Франції, є принцип чіткого і абсолютного поділу функцій кримінального переслідування (обвинувачення), попереднього слідства та судового розгляду. Втім у Франції розподіл функцій оперативних підрозділів та органів дізнання не відбувся. У загальному вигляді більшість оперативно-розшукових заходів у Франції здійснюється двома відомствами: поліцією і жандармерією. Що стосується слідчих органів прокуратури, де немає оперативних підрозділів, то вони аналогічно слідчим суддям Франції не можуть вважатися поліцейськими органами [211, с. 188].

Так, наприклад, Національна поліція Франції здійснює свої повноваження в рамках Міністерства внутрішніх справ, а Національна жандармерія функціонує в рамках Міністерства оборони. Звідси випливає, що Міністерство оборони Франції бере участь у правоохоронній діяльності через органи Національної жандармерії [212, с. 186].

На Національну поліцію Франції, поряд із вищезгаданим обов'язком, покладається обов'язок з реалізації адміністративної функції (підтримання громадського порядку). Поліція функціонує в межах всієї країни і включає центральні та регіональні управління. На теперішній час існують чотири центральних управління: 1) управління зі збору оперативних даних; 2) управління громадської безпеки; 3) управління судової поліції; 4) управління зі спостереження за територією.

Національна жандармерія здійснює відповідні поліцейські повноваження щодо кримінальних правопорушень, пов'язаних із військовою діяльністю або військовими. Її структура побудована за адміністративно-територіальним принципом (департаментська жандармерія діє в межах певного регіону), однак

існують мобільні (поширюють діяльність на всю територію країни) та спеціалізовані підрозділи жандармерії (наприклад, повітряна та морська жандармерія).

Процес дізнання у Франції тісно пов'язаний із непроцесуальною діяльністю поліції, оскільки оперативно-розшукова діяльність здійснюється в рамках провадження у справі, аж до моменту порушення публічного кримінального позову. Діяльність поліції має розшуковий характер. Вона тісно пов'язана з оперативно-розшуковими заходами. Багатогранність дій поліції обумовлює контроль над нею з боку таких суб'єктів, як прокуратура, обвинувальна палата (спеціалізований орган, який здійснює нагляд за слідчими діями) та службовці поліції вищого рангу [211, с. 188-189].

Провадженням попереднього розслідування займається там судова поліція (*police judiciaire*), яка і є основним органом поліцейського дізнання. Її процесуальними особами є офіцери жандармерії, поліції, органів державної безпеки, до обов'язків яких належить встановлення фактів порушення кримінального закону, збирання доказів, розшук осіб, які вчинили злочин, доти, доки не розпочато слідство. Свою діяльність вони здійснюють під керівництвом прокурора Республіки [204, с. 13]. Зібравши матеріал, поліція направляє його прокурору, який або приймає рішення про порушення кримінального переслідування стосовно конкретної особи, або відправляє матеріал на доопрацювання. В такому випадку працівники поліції збирають докази, що підтверджують винуватість особи, яка вчинила злочин, доти, доки прокурор не буде впевнений у тому, що вина злочинця буде доведена в суді повністю. Офіцери судової поліції мають право проводити такі слідчі дії, як затримання та обшук. Якщо справа готова для розгляду, прокурор передає матеріали поліцейського розслідування безпосередньо в поліцейський (*le tribunal de police*) або кримінальний (*le tribunal correctionnel*) суд. У разі розслідування тяжкого злочину після проведення поліцейського дізнання слідство проводиться слідчим суддею суду другої інстанції, який не пов'язаний з висновками прокуратури і не обмежений зібраними доказами. Він має право сам збирати докази шляхом провадження слідчих дій та приймати процесуальні рішення [203, с. 3; 213, с. 115-116].

Отже, підсумовуючи, ми дійшли висновку, що у Франції також відсутні такі суб'єкти, як слідчі та підрозділи карного розшуку, але існує Національна поліція, жандармерія та прокуратура. У Франції взаємодія в основному здійснюється між поліцією та прокуратурою, яка полягає у направленні достатньо зібраних матеріалів щодо винуватості особи у скоєнні злочину прокурору для прийняття рішення про порушення кримінального переслідування чи направлення матеріалів на доопрацювання.

Проаналізувавши зарубіжний досвід Польщі, Німеччини, США та Франції, ми дійшли висновку, що взаємодія у цих державах здійснюється між поліцією та прокурором. Основною формою такої взаємодії є: збирання інформації (часто в непроцесуальній формі) щодо визначення винуватості осіб, які вчинили злочин, та передання у такому разі справи прокурору.

3.2. Напрями вдосконалення взаємодії слідчих Національної поліції України з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні

Діяльність із розкриття та розслідування кримінальних правопорушень передбачає різноманітність та значне використання сил та засобів, що потребує від слідчих та працівників підрозділів карного розшуку тісної взаємодії та оперативності, організованості та професіоналізму.

Чітко спланована та організована взаємодія слідчих Національної поліції України та підрозділів карного розшуку на досудовому провадженні сприяє швидкому розкриттю злочинів, а також заходам, спрямованим на виявлення та протидію злочинності.

З метою підвищення ефективності взаємодії слідчих Національної поліції України із підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні необхідно визначити напрями її вдосконалення, але перед цим вважаємо за доцільне з'ясувати сам термін «удосконалення».

Поняття «удосконалення (вдосконалення)» має походження від «удосконалювати» – робити досконалішим, кращим [214, с. 1506].

Також термін «удосконалення (вдосконалення)» тлумачиться як зміна в чомусь у бік поліпшення; результат такої зміни [215, с. 397]; як поліпшувати (робити кращим, досконалішим, більш задовільним тощо), покращувати [216, с. 785].

Проаналізувавши поняття «удосконалення», вважаємо, що під удосконаленням взаємодії слідчих із підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні слід розуміти діяльність компетентних органів держави, спрямованих на покращення чинного законодавства відповідно з розвитком правовідносин та напрацювання оптимальних рішень та способів для досягнення кращого результату взаємодії між слідчими та підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні з метою підвищення ефективності взаємодії між зазначеними суб'єктами.

Вчені у своїх працях, присвячених взаємодії, намагалися визначити і напрями її удосконалення. Найбільш, на нашу думку, вдалим поділом напрямів удосконалення взаємодії є поділ, здійснений у своєму дослідженні А.А. Патиком, який, з'ясовуючи напрями оптимізації взаємодії між слідчими та оперативно-розшуковими підрозділами при розкритті та розслідуванні майнових злочинів поділив їх на дві групи: нормативно-правові та організаційні [4, с.161].

Організаційні напрями вдосконалення взаємодії слідчих із оперативними підрозділами в своїх роботах досліджували І. Коноплицький [217], А.В. Гордін [218] і І.І. Татарин [219].

Так І. Коноплицький зазначає, що ефективність взаємодії при розслідуванні злочинів залежить від прискіпливої належної уваги до планування діяльності, яке приводить до його організації. Планування припускає використання традиційних і нетрадиційних шляхів. До першого вчений відносить відпрацювання так званих типових версій, висунутих на основі наукового аналізу даних узагальненого досвіду розслідування злочинів певної категорії, до другого – використання, поряд із типовими версіями, і таких, які не вкладаються у звичні рамки, а виникають у зв'язку з виявленням нових способів учинення злочинів та інших даних. Тому, на його думку, найбільш важливим для слідчого є використання обох зазначених шляхів, тобто здійснення активної розумової діяльності, пов'язаної з висуненням різного роду версій [217].

І.І. Татарин зазначає, що до системи вдосконалення діяльності оперативних і слідчих підрозділів належать: підвищення освітнього рівня працівників органів поліції; вирішення проблеми кадрового забезпечення поліції; істотне підвищення рівня інформаційного забезпечення діяльності поліції; впровадження досягнень науки і техніки; поступове впровадження нетрадиційних засобів розшуку; створення в оперативних підрозділах окремої посади, в посадовій інструкції якої буде вказано діяльність, спрямовану на відшкодування шкоди потерпілим від злочинів; вдосконалення організаційно-тактичних форм і методів розшуку [219, с. 165].

Ми підтримуємо позицію А.В. Гордіна, який зазначав, що ефективність взаємодії слідчого і оперативних підрозділів полягає в необхідності вдосконалення законодавчого та відомчого нормативного регулювання, що створює умови для вироблення нових форм і напрямків у вирішенні завдань протидії злочинності [218].

У цьому підрозділі роботи ми приділимо увагу саме нормативно-правовим напрямам удосконалення взаємодії, оскільки необхідно визнати, що НПА в частині регламентації питань взаємодії слідчих з працівниками підрозділів карного розшуку потребують певного доопрацювання та законодавчого врегулювання з метою усунення наявних протиріч [220, с. 183]. Удосконалення кримінального процесуального законодавства України та відомчих НПА щодо взаємодії слідчих Національної поліції України з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні створить умови для ефективного використання результатів оперативно-розшукової та процесуальної діяльності, а також визначення нових форм і напрямків у вирішенні завдань кримінального судочинства.

Одним із напрямів вдосконалення є поліпшення організації та здійснення взаємодії слідчих Національної поліції України із підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні при виявленні, розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень, усунення прогалин у його законодавчому та відомчому регулюванні [221, с. 257].

Останнім часом найбільш обговорюваним напрямком удосконалення взаємодії між зазначеними суб'єктами став проект запровадження в Національній поліції України підрозділу детективів.

Про необхідність об'єднати функції слідчого й оперативного працівника в експертному і науковому середовищі говорять уже багато років. До того ж такий підхід вже успішно випробувано в країнах ЄС, зокрема в Чеській Республіці, Литві, та Румунії. З моменту ухвалення КПК України такі дискусії почастишали, оскільки в ньому слідчого визначено як основну процесуальну особу на стадії досудового розслідування [222].

Станом на сьогодні в нашій державі лише один орган правопорядку має у своїй структурі детективів — Національне антикорупційне бюро України. Його детективи здійснюють оперативну роботу, фіксацію доказів і підготовку всіх процесуальних документів. Водночас НАБУ є спеціалізованим органом, якому підслідна високопосадова корупція — корупційні злочини, якщо вони вчинені високопосадовцем або якщо розмір предмета злочину або завданої шкоди дорівнює чи перевищує 812 тис. грн. Ефективність роботи детективів цього органу й ефективність слідчих та оперативних підрозділів поліції, яким підслідна загальнокримінальна злочинність, порівнювати складно. Проте певний позитивний досвід держави в інституційному та законодавчому врегулюванні служби детективів уже є. Інститут поліцейських детективів існує в скандинавських країнах, Німеччині, США та інших державах сталої демократії. Між ними є низка відмінностей в обсязі повноважень, моделі взаємодії з прокуратурою тощо. Разом з тим усіх їх об'єднує те, що збирає докази і фіксує їх у процесуальних документах одна особа, яка несе відповідальність за якість проробленої роботи — підготовку й направлення обвинувального акту до суду. Тому детектив зацікавлений у якісній роботі над кримінальним провадженням, на якому він досконало знається [222].

Запровадження інституту детективів є логічним і передбачено політичними документами у сфері реформи. Так, першим кроком на шляху запровадження інституту детективів було затвердження розпорядженням Кабінету Міністрів України від 22.10.2014 №1118-р. «Питання реформування органів внутрішніх справ України».

Однак, на сьогодні Верховною Радою України не прийнято закон, який передбачав би об'єднання функцій слідчого та працівника підрозділу карного розшуку поліції в єдиного детектива та визначав їх повноваження.

У січні 2017 р. Національна поліція України спільно з міжнародними партнерами, а саме Консультативною місією Європейського Союзу розпочала пілотний проект на базі Бориспільського відділу поліції Київської області, який об'єднав функції слідчих та оперативних працівників під єдине підпорядкування. У червні пілотний проект поширено на вісім областей: Харківську, Львівську, Одеську, Хмельницьку, Запорізьку, Сумську, Полтавську і Київську. В експерименті бере участь один відділ поліції від кожної області. За словами голови Національної поліції України, близько 75–90 % особового складу підрозділів кримінальної поліції перевели в статус слідчих. При цьому оперативні працівники, які залишилися на посадах, і надалі виконують прямі обов'язки кримінальної поліції: оперативну й агентурну роботу, ведення оперативно-розшукових справ, встановлення невідомих трупів і розшук безвісти зниклих осіб [222].

На нашу думку, слід зауважити, що на всіх етапах трансформування системи органів досудового розслідування та кримінальної поліції в Україні необхідно враховувати не лише аспекти оптимальної європейської моделі загальних елементів системи органів кримінальної юстиції та найбільш ефективні напрями і форми досягнення завдань кримінального судочинства, а й запити та очікування суспільства щодо протидії злочинності в Україні. Також при реформуванні слід враховувати і власне законодавство, яке склалося історично, в тому числі стосовно слідчих та підрозділів карного розшуку, яким уже понад 50 і 90 років.

На нашу думку, на сьогодні запроваджувати інститут поліцейських детективів ще зарано. До його запровадження досягнути позитивного результату з протидії злочинності можливо шляхом удосконалення напрямів взаємодії слідчих із підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні, зокрема шляхом запровадження обов'язкового здійснення досудового розслідування у складі СОГ у кожному кримінальному провадженні незалежно від тяжкості злочину.

Оскільки нормативно-правові напрями вдосконалення взаємодії слідчих Національної поліції України з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні передбачають внесення змін до чинного Кримінального процесуального законодавства України, вважаємо за доцільне більш детально

розглянути, які саме зміни ми пропонуємо внести до КПК України за результатами проведеного дослідження

Чинний КПК України неоднозначно вирішує питання щодо наявності у працівників підрозділів карного розшуку обов'язку надавати допомогу слідчому під час проведення СРД. Так, ст. 71 КПК України містить загальну норму, яка дозволяє слідчому залучати спеціаліста для надання консультацій та допомоги під час досудового розслідування. Це положення конкретизується у ч. 1 ст. 236, ч. 3 ст. 237 КПК України, де передбачено право слідчого запросити спеціаліста до участі в обшуку й огляді. Отже, працівник підрозділу карного розшуку не може бути залучений до проведення СРД лише як спеціаліст для надання допомоги з питань, що потребують спеціальних знань у разі його відповідності вимогам ст. 71 КПК України. Такий висновок випливає з того, що в чинному КПК України відсутня норма, яка б надавала слідчому право залучати працівників підрозділів карного розшуку для проведення процесуальних дій. У КПК України (ч. 1 ст. 236, ч. 3 ст. 37) йдеться лише про те, що слідчий вправі залучити до обшуку й огляду інших учасників кримінального провадження, до яких, відповідно до п. п. 19, 25 ч. 1 ст. 3 КПК України, оперативні підрозділи не належать, хоча законодавець і перелічує їх серед представників сторони обвинувачення в параграфі 2 глави 3 КПК України. Така неузгодженість правових норм залишає відкритим питання щодо правомірності залучення працівників підрозділів карного розшуку до проведення огляду і обшуку як інших учасників кримінального провадження. Вбачається, що для усунення цієї правової невизначеності доцільно працівників оперативних підрозділів у п. 19 ч. 1 ст. 3 КПК України включити до представників сторони обвинувачення [223, с. 182]. Також вищезазначену проблему можна вирішити шляхом внесення змін та доповнень до п. 3 ч. 2 ст. 40 КПК України, де передбачити можливість слідчим вимагати від оперативних підрозділів сприяння у провадженні СРД та НСРД.

Окрім того, слідчі нерішуче, часом з невиправданою недовірою ставляться до оперативно-розшукової інформації при плануванні та при здійсненні розслідування. На нашу думку, регламентація в КПК України чіткого процесуального порядку направлення підрозділами карного розшуку матеріалів оперативно-розшукової

діяльності до слідчих позитивно вплине на ефективність взаємодії між зазначеними суб'єктами.

Працівники підрозділів карного розшуку, у свою чергу, не завжди своєчасно і якісно виконують їх доручення про проведення СРД та НСРД у кримінальних провадженнях. Однією із причин даної проблеми вбачається відсутність чітких термінів виконання оперативними підрозділами доручень слідчого в порядку ст. 40 КПК України [224, с. 21].

У зв'язку з викладеним вважаємо за доцільне доповнити п.3 ч. 2 ст. 40 КПК України положенням про те, що в дорученні слідчого повинен бути зазначений граничний термін його виконання, а працівники підрозділів карного розшуку повинні прагнути виконати таке доручення в найкоротший термін.

Відповідно до ст. ст. 40 та 41 КПК України до повноважень слідчого Національної поліції України віднесено доручати оперативним підрозділам лише проведення СРД та НСРД, однак слідчі потребують допомоги і під час проведення інших процесуальних дій, наприклад, під час тимчасового доступу до речей і документів, який є заходом забезпечення кримінального провадження і не відноситься ані до СРД, ані до НСРД [225], що унеможлиблює на сьогодні проведення зазначеного заходу підрозділами карного розшуку.

На нашу думку, для вирішення даної проблеми необхідно в п. 3 ч. 2 ст. 40 КПК України внести зміни де передбачати можливість слідчим доручати проведення не лише СРД і НСРД, а й будь-яких інших процесуальних дій відповідним оперативним підрозділам.

А ч. 1 ст. 41 КПК України слід викласти в такій редакції: «Оперативні підрозділи органів Національної поліції, органів безпеки, Національного антикорупційного бюро України, Державного бюро розслідувань, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового і митного законодавства, органів Державної кримінально-виконавчої служби України, органів Державної прикордонної служби України здійснюють процесуальні дії в кримінальному провадженні за письмовим дорученням слідчого, прокурора, а підрозділ детективів, оперативно-технічний підрозділ та підрозділ внутрішнього контролю Національного

антикорупційного бюро України – за письмовим дорученням детектива або прокурора Спеціалізованої антикорупційної прокуратури».

Проаналізувавши норми ст. ст. 133, 135 КПК України, можна стверджувати, що слідчий має право здійснити виклик підозрюваного, свідка, потерпілого або іншого учасника кримінального провадження шляхом вручення повістки про виклик, надіслання її поштою, електронною поштою чи факсимільним зв'язком, здійснення виклику по телефону або телеграмою, а підрозділи карного розшуку таких повноважень не мають, хоча така необхідність існує під час виконання доручень слідчого.

Відповідно до ч. 6 ст. 135 КПК України законодавець наділив підрозділи карного розшуку лише повноваженнями здійснювати вручення повістки про виклик, в якій зазначено, що повістка про виклик вручається особі працівником органу зв'язку, працівником правоохоронного органу, слідчим, прокурором, а також секретарем судового засідання, якщо таке вручення здійснюється в приміщенні суду.

Вважаємо за необхідне внести зміни та доповнення до ч. 1 ст. 133 КПК України, виклавши її в такій редакції: «Слідчий, прокурор під час досудового розслідування, а також працівники оперативних підрозділів для забезпечення виконання доручення мають право викликати підозрюваного, свідка, потерпілого або іншого учасника кримінального провадження у встановлених цим Кодексом випадках для допиту чи участі в іншій процесуальній дії».

Також пропонуємо викласти ч. 1 ст. 135 КПК України таким чином: «особа викликається до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, а в окремих випадках – до працівника оперативного підрозділу для забезпечення виконання доручення шляхом вручення повістки про виклик, надіслання її поштою, електронною поштою чи факсимільним зв'язком, здійснення виклику по телефону або телеграмою».

У ч. 1 ст. 143 КПК України неоднозначно регламентовано, кому саме може бути доручено виконання приводу. Звідси виникає питання, чи мають право слідчі доручати підрозділам карного розшуку виконання ухвали про здійснення приводу?

Р.І. Благута, І.С. Кіпрач, у своїй праці вбачають, що законодавець наділив у

вищезазначеній статті слідчого таким правом та зазначають, що слідчому чи прокуророві, які ініціювали привід, доцільно направити доручення про його виконання керівнику оперативного підрозділу, який дає вказівку щодо виконання ухвали про привід підлеглим особам, зокрема тим, хто працює у складі СОГ у конкретному кримінальному провадженні [226, с. 388].

Хоча, на нашу думку, на сьогодні, відповідно до ч. 1 ст. 143 КПК України, виконання ухвали про здійснення приводу може бути доручене виключно слідчим суддею чи суддею, що ускладнює суттєво роботу практичних працівників і не сприяє підвищенню ефективності взаємодії між слідчим та підрозділом карного розшуку.

Отже, для усунення даної прогалини пропонуємо внести зміни до ч. 1 ст. 143 КПК України, яку викласти в такій редакції: виконання ухвали про здійснення приводу може бути доручене слідчим суддею, судом, прокурором та слідчим, відповідним оперативним підрозділам.

Крім того, згідно зі ст. 143 КПК України особа, рішення про здійснення приводу якої прийнято слідчим суддею, судом, зобов'язана прибути до місця виклику в зазначений в ухвалі про здійснення приводу час у супроводі особи, яка виконує ухвалу. У випадку невиконання особою, що підлягає приводу, законних вимог щодо виконання ухвали про здійснення приводу, до неї можуть бути застосовані заходи фізичного впливу, які дозволяють здійснити її супроводження до місця виклику. Застосуванню заходів фізичного впливу повинно передувати попередження про намір їх застосування. У разі неможливості уникнути застосування заходів фізичного впливу вони не повинні перевищувати міри, необхідної для виконання ухвали про здійснення приводу, і мають зводитися до мінімального впливу на особу. Забороняється застосування заходів впливу, які можуть завдати шкоди здоров'ю особи, а також примушення особи перебувати в умовах, що перешкоджають її вільному пересуванню, протягом часу більшого, ніж необхідно для негайного доставлення особи до місця виклику. Перевищення повноважень щодо застосування заходів фізичного впливу тягне за собою відповідальність, установлену законом.

Відповідно до ст. 30 Конституції України кожному гарантується недоторканність житла. Не допускається проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інакше як за вмотивованим рішенням суду [227]. У зв'язку з цим виникає питання про можливість проникнення до житла особи, щодо якої ухвалено рішення слідчого судді про здійснення приводу.

Ми вважаємо, що для усунення даної проблеми необхідно ч.3 ст. 143 КПК України доповнити третім абзацом такого змісту: «при виконанні ухвали слідчого судді про здійснення приводу у кримінальному провадженні про тяжкі та особливо тяжкі злочини, у випадку безпідставного, очевидного ігнорування прибуття до слідчого судді, уповноважена службова особа на здійснення приводу має право, у разі необхідності проникнути до житла чи іншого володіння особи з метою забезпечення виконання приводу. Факт очевидного, безпідставного ігнорування особою законної вимоги про її привід та саме проникнення обов'язково фіксуються у відповідному протоколі із застосуванням відеозапису».

Принципово важливим моментом у процесуальному порядку доставлення затриманої особи до органу досудового розслідування є строк такого доставлення. Кримінальний процесуальний закон не встановлює конкретного граничного терміну, протягом якого слід здійснити доставлення. Натомість ч. 3 ст. 210 КПК України містить досить неоднозначну норму, відповідно до якої у разі наявності підстав для обґрунтованої підозри, що доставлення затриманої особи тривало довше, ніж це необхідно, слідчий зобов'язаний здійснити перевірку для вирішення питання про відповідальність винуватих у цьому осіб. Із даного припису випливає, що проміжок часу, необхідний для доставлення, в кожному конкретному випадку визначається індивідуально на основі розсудного рішення слідчого [154, с. 116-117].

Ми погоджуємося з думкою І.М. Бортуня, який вважає, що процес затримання особи згідно із ст. 208 КПК України, є способом її законного доставлення до органу досудового розслідування, при цьому строк доставлення не повинен перевищувати трьох годин. Три години – це час, визнаний міжнародними стандартами, що дає можливість працівнику правоохоронного органу обмежити право особистої свободи

громадян з метою з'ясування обставин певної події і має бути закріплений на законодавчому рівні в КПК України [228, с. 104].

Тому пропонуємо внести зміни до ч.1 ст. 210 КПК України та викласти її в наступній редакції: «Уповноважена службова особа протягом розумного строку, але не пізніше трьох годин з моменту її затримання, зобов'язана доставити затриману особу до найближчого підрозділу органу досудового розслідування, в якому негайно реєструються дата, точний час (година і хвилини) доставлення затриманого та інші відомості, передбачені законодавством».

У зв'язку з тим, що факт передачі затриманого підрозділами карного розшуку до органу досудового розслідування в КПК України та відомчих НПА конкретно не визначений, на нашу думку, для усунення даної прогалини необхідно при доставленні затриманої особи в порядку ст. 208 КПК України до органу досудового розслідування вести журнал обліку доставлення затриманих до органу досудового розслідування, в якому передбачити дату, точний час (година і хвилини) доставлення затриманого та інші відомості, передбачені законодавством.

Також, на нашу думку, потребує корегування ст. 214 КПК України, в якій зазначено про можливість проведення до ЄРДР лише огляду місця події. На нашу думку, у вищезазначену законі статтю необхідно внести зміни щодо можливості здійснення затримання особи в порядку ст. 208 КПК України, оскільки фактично таке затримання особи в порядку ст. 208 КПК України здійснюється саме до внесення відомостей до ЄРДР, а результати вивчення матеріалів кримінального провадження та опитування практичних працівників свідчать про зворотнє.

Тому для усунення відповідної прогалини необхідно ч. 3 ст. 214 КПК України доповнити такими положеннями «Затримання та огляд місця події у невідкладних випадках може бути проведений до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань, що здійснюється негайно після завершення затримання та огляду».

Беручи до уваги суттєві труднощі в розкритті та розслідуванні злочинів, ми вважаємо цілком необхідним доповнити ст. 38 КПК України положенням щодо обов'язкового здійснення досудового розслідування у складі слідчо-оперативної

групи у кожному кримінальному провадженні, незалежно від тяжкості вчиненого злочину.

Також вважаємо запровадити наступні зміни, що при створенні та розслідуванні кримінальних проваджень у складі СОГ слідчий не зобов'язаний надавати доручення підрозділам карного розшуку в порядку ст. 40 КПК України, а їх спільна робота повинна регламентуватися спільними планами, затвердженими керівником органу НП.

Ще, на нашу думку, у чинному КПК України необхідно передбачити види розшуку та підстави їх оголошення. Також необхідно видати нові відомчі НПА, якими повинен регламентуватися порядок розшуку осіб, які переховуються від органів слідства та суду, оскільки діючі відомчі НПА застаріли та не відповідають чинному КПК України.

Виходячи з аналізу чинних НПА, нами виділено напрями вдосконалення взаємодії слідчих Національної поліції України з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні щодо пропозицій для внесення змін та доповнень до нормативно-правових актів. Зокрема, до таких статей КПК України: п. 19 ч. 1 ст. 3 КПК України; ст. 38 КПК України; п. 3 ч. 2 ст. 40 КПК України; ч. 3 ст. 41 КПК України; ч. 1 ст. 133 КПК України та ч. 1 ст. 135 КПК України; ч. 1 та ч. 3 ст. 143 КПК України; ч. 3 ст. 168 КПК України; ст. 208 КПК України; ч. 1 ст. 210 КПК України; ч. 3 ст. 214 КПК України. Також в КПК України пропонується запровадити процесуальний порядок направлення підрозділами карного розшуку матеріалів оперативно-розшукової діяльності до слідчих, для початку досудового розслідування, а в відомчих НПА визначити ведення журналу обліку доставлених до органу досудового розслідування осіб.

ВИСНОВКИ

У монографічному дослідженні здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукового завдання, суть якого полягає в усебічному дослідженні проблем взаємодії слідчих з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні і формулюванні на цій основі висновків, пропозицій та рекомендацій щодо вдосконалення їх взаємодії, що відповідають науковій новизні та мають теоретичне і практичне значення, зокрема:

1. Дослідження генези кримінально-процесуального законодавства, яким регулювалася взаємодія слідчих з підрозділами карного розшуку (або суб'єктів, які виконували в різні історичні періоди схожі з ними функції) на досудовому провадженні, дозволило виділити п'ять основних історичних періодів: 1) з 1864 р. до 1922 р.; 2) з 1922 р. до 1927 р.; 3) з 1927 р. до 1960 р.; 4) з 1960 р. до 2012 р.; 5) з 2012 р. до теперішнього часу, а також визначити процесуальні форми взаємодії, що їм притаманні, а саме: взаємодія під час проведення підрозділами карного розшуку (поліцією) слідчих (процесуальних) дій за дорученням слідчого та взаємодія при оголошенні особи в розшук. Вищезазначені форми стали основою сформульованої системи процесуальних форм взаємодії слідчих з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні.

2. Вивчення наукових праць вчених та аналіз чинного кримінального процесуального законодавства України дозволили сформулювати поняття взаємодії слідчих з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні як засновану на законах і підзаконних актах взаємну, узгоджену діяльність слідчих та підрозділів карного розшуку із використанням особливих повноважень, методів і форм, притаманних кожній із взаємодіючих сторін, що передбачені в кримінальному процесуальному законодавстві та відомчих нормативно-правових актах МВС України, які регламентують діяльність означених суб'єктів з метою виконання на досудовому провадженні завдань кримінального провадження за керівної ролі слідчого.

З'ясовано, що сутність взаємодії слідчих з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні, її правові та організаційні основи обумовлено принципами узгодженої діяльності. Система таких принципів може бути представлена у такому

вигляді: законності; організації і управління; розмежування компетенції; керівної ролі слідчого; планування; комплексного використання сил і засобів; нерозголошення даних досудового розслідування; обміну інформацією; підтримки атмосфери довіри, співпраці та взаємної допомоги (принцип взаємності).

3. Системний аналіз наукових праць та нормативно-правових актів щодо взаємодії слідчих з підрозділами карного розшуку дозволив сформулювати системи існуючих процесуальних та непроцесуальних форм взаємодії слідчих з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні. До процесуальних форм взаємодії віднесено взаємодію: при проведенні підрозділами карного розшуку слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) за дорученням слідчого; при застосуванні заходів забезпечення кримінального провадження; при оголошенні в розшук підозрюваного. Доведено, що система процесуальних форм взаємодії слідчих з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні повинна включати в себе взаємодію під час: 1) проведення підрозділами карного розшуку процесуальних дій за дорученням слідчого; 2) застосування заходів забезпечення кримінального провадження; 3) оголошення особи в розшук; 4) здійснення досудового розслідування у складі слідчо-оперативної групи; 5) процесуального сприяння працівниками підрозділів карного розшуку при провадженні слідчим процесуальних дій; 6) виявленні ознак злочину та направленні підрозділами карного розшуку зібраних матеріалів за результатами оперативно-розшукової діяльності до слідчих для початку досудового розслідування.

До системи непроцесуальних форм взаємодії слід віднести: взаємне інформування; надання інформації при отриманні необхідних відомостей; спільний аналіз при отриманні інформації; спільне планування оперативно-розшукових заходів, а також слідчих (розшукових) дій; консультації; взаємодію у разі направлення матеріалів за результатами оперативно-розшукової діяльності; спільний аналіз причин та умов, які сприяють вчиненню кримінального правопорушення, та обговорювання оперативно-профілактичних заходів; досудове розслідування у складі слідчо-оперативних груп; проведення оперативних нарад щодо проблемних питань взаємодії; аналіз за результатами проведення спільних дій у конкретних

кримінальних провадженнях; надання допомоги наявними силами й засобами; підбиття підсумків спільної діяльності з метою усунення недоліків та підвищення ефективності здійснення взаємодії у майбутньому тощо.

4. Залежно від етапів досудового провадження здійснено класифікацію повноважень слідчих та підрозділів карного розшуку під час здійснення взаємодії між ними: до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань та на стадії досудового розслідування. До внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань віднесено такі види повноважень: при надходженні заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події; при затриманні в порядку ст. 208 КПК України; при тимчасовому вилученні майна; при направленні підрозділами карного розшуку матеріалів за результатами оперативно-розшукової діяльності до слідчих. На стадії досудового розслідування виділено такі види повноважень: при наданні слідчими письмових доручень про проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій підрозділам карного розшуку та їх виконання; при розслідуванні кримінальних правопорушень у складі слідчо-оперативної групи; під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження; при оголошенні в розшук підозрюваного. Визначено повноваження у кожному з означених видів взаємодії слідчих з підрозділами карного розшуку.

5. За результатами порівняльно-правового аналізу законодавства зарубіжних держав (США, Великобританії, Франції, Німеччини, Польщі, Білорусії та Грузії) щодо регламентації взаємодії слідчих з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні встановлено, що в Білорусії та Грузії існують означені суб'єкти та є схожими з Україною, але існують певні відмінності щодо їх повноважень; в інших державах (США, Великобританії, Франції, Німеччині та Польщі) відсутні вказані суб'єкти взаємодії, які передбачені в Україні, але їх повноваження є дещо схожими при взаємодії слідчих з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні і в основному здійснюються між поліцією (підрозділами детективів) та прокуратурою. Шляхом вивчення законодавства Білорусії та Грузії обґрунтовано, що повноваження слідчих та підрозділів карного розшуку порівняно з Україною є ширшими. Запропоновано запозичити норми із

законодавства іноземних держав, які б розширили повноваження слідчих та підрозділів карного розшуку під час здійснення взаємодії між ними на досудовому провадженні.

6. З метою підвищення ефективності здійснення взаємодії слідчих з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні та з урахуванням зарубіжного досвіду й аналізу чинних нормативно-правових актів виділено напрями їх вдосконалення, зокрема: щодо віднесення оперативних підрозділів до сторони обвинувачення (п. 19 ч. 1 ст. 3 КПК України); доповнення ст. 38 КПК України щодо обов'язкового здійснення досудового розслідування у кожному кримінальному провадженні, незалежно від тяжкості вчиненого злочину, у складі слідчо-оперативної групи; розширення повноважень слідчих та підрозділів карного розшуку під час здійснення взаємодії між ними (надання слідчим доручень щодо виконання підрозділами карного розшуку не лише слідчих (розшукових) дій, а й інших процесуальних дій, сприяння підрозділам карного розшуку під час проведення слідчими процесуальних дій) (п. 3 ч. 2 ст. 40, ч. 3 ст. 41, ч. 1 ст. 143 КПК України); застосування підрозділами карного розшуку окремих заходів забезпечення кримінального провадження з метою виконання доручень слідчого про проведення процесуальних дій (ч. 1 ст. 133, ч. 1 ст. 135 КПК України); виключення необхідності складання окремого протоколу про здійснення тимчасового вилучення майна під час проведення затримання, огляду та обшуку; регламентації в КПК України: порядку направлення матеріалів оперативно-розшукової діяльності підрозділами карного розшуку до слідчих для початку та здійснення досудового розслідування, строку доставлення затриманої особи за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення до органу досудового розслідування (ч. 1 ст. 210 КПК України), право здійснювати затримання уповноваженою службовою особою до внесення відомостей в Єдиний реєстр досудових розслідувань (ч. 3 ст. 214 КПК України); доповнення диспозиції ч. 3 ст. 143 КПК України щодо надання можливості особі, яка виконує ухвалу слідчого судді про здійснення приводу, у разі необхідності, проникати до житла чи до іншого володіння особи з метою забезпечення її виконання; запровадження у відомчих нормативно-правових актах ведення журналу обліку доставлених до органу досудового розслідування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аменицкая Н.А. Взаимодействие следователя и органов, осуществляющих оперативно-розыскную деятельность раскрытия и расследования преступлений (в ОВД): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Нижегород. акад. МВД России. Н. Новгород, 2006. 195 с.
2. Пивоваров В.В., Щербина Л.І. Взаємодія органів досудового слідства та дізнання при розслідуванні кримінальних справ: Монограф. Харків: Право, 2006. 176 с.
3. Дунаєва А.В. Діяльність слідчого щодо розшуку підозрюваного: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2013. 20 с.
4. Патик А.А. Взаємодія слідчих та оперативно-розшукових підрозділів при розкритті та розслідуванні майнових злочинів: дис ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2010. 233 с.
5. Старченко О.В. Місце та роль зовнішньої взаємодії у слідчій діяльності: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук / Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2007. 19 с.
6. Бойко О.П. Розвиток законодавства та теоретичних поглядів на взаємодію слідчих із підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки. 2015. Вип. 2. Том 3. С. 71-75.
7. Малюга В. Історико-правовий аналіз взаємодії органів досудового слідства і співробітників оперативних підрозділів у розслідуванні злочинів // Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2015. Вип. 61. С. 163-170.
8. Бойко О.П. Розвиток законодавства щодо взаємодії слідчих із підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні // Сучасна кримінально-правова політика України: законотворчість та судова практика (тенденції, проблеми і шляхи їх подолання): Матеріали круглого столу (Дніпропетровськ, 22 квіт. 2016 р.). Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016. С. 43-45.
9. Попов А. А. Руководство для чинов корпуса жандармов при производстве дознаний. СПб., 1888. 348 с.

10. Калайдович Н. Н. Указания по производству уголовных следствий. СПб.: Типография Якова Трея, 1849. 220 с.
11. Российское законодательство X–XX веков. Т. 8 : Устав уголовного судопроизводства. М.: Юр. лит., 1991. 496 с.
12. Духовской М.В. Русский уголовный процесс: Издание для студентов. М.: Склад издания в книжном магазине М.В. Клюкина, 1908. 464 с.
13. Мордухай-Болтовский В. П. Сборник Узаконений для руководства чинов полицейских и корпуса жандармов при исследовании преступлений по судебным Уставам 20 ноября 1864 года, правилам Высочайше утвержденным 19 мая 1871 года и позднейшим узаконениям. СПб.: Тип. Ретгера и Шнейдера, 1872. 168 с.
14. Селиванов И. О дознании и розыске // Журнал гражданского и уголовного права. СПб., 1890. 9-я кн. С. 8-12.
15. Фойницкий И. Я. Курс уголовного судопроизводства: в 2-х т. Петроград: Тип. Правит. Сената, 1915. Т. 2. 320 с.
16. Софинов П. Г. Очерки истории Всероссийской Чрезвычайной комиссии (1917-1922 гг.). М.: Политиздат, 1960. 248 с.
17. Систематизированный сборник циркуляров Народного комиссара юстиции и Верховного трибунала ВЦИКа по разъяснению, толкованию и применению уголовно-процессуального кодекса. М.: Народный Комиссариат Юстиции, 1922. 340 с.
18. Лимарченко С.Л. Основные этапы развития органов предварительного расследования Украинской ССР: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / С. Л. Лимарченко / КВШ МВД СССР. Киев, 1972. 24 с.
19. Строгович М.С. О дознании и предварительном следствии и о едином следственном аппарате // Соц. законность. 1957. №5. С.19-26.
20. Шнейдер М.А. Основы уголовного законодательства Союза ССР и союзных республик: Лекция для студентов ВЮЗИ. М.: Всесоюзный юридический заочный институт, 1959. 34 с.
21. Татаров О.Ю. Досудове провадження в кримінальному процесі України: теоретико-правові та організаційні засади (за матеріалами МВС): Монографія. Київ – Донецьк: ТОВ «ВПП «ПРОМІНЬ», 2012. 640 с.

22. Основы уголовного судопроизводства Союза ССР и союзных республик: Закон СССР от 25 декабря 1958 г. // Ведомости ВС СССР. 1959. №1. Ст.15.

23. Гусев Л. Н. Процессуальное положение следователя в советском уголовном процессе // Вопросы судопроизводства и судоустройства в новом законодательстве Союза ССР / Под ред. С. А. Голунского. М.: Юр. лит., 1959. С. 301–329.

24. Слободянюк Б.К. Историчний розвиток взаємодії слідчих та оперативних підрозділів // Міжнародний юридичний вісник: збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. 2016. Вип. 1. С. 121-127.

25. Федченко В.М. Розслідування злочинів слідчою та слідчо-оперативною групою: правові та організаційні засади: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2005. 250 с.

26. Кравец Г., Иоффе М., Герасун А. Организация взаимодействия следователей и органов дознания при расследовании преступлений // Соц. законность. 1963. №6. С. 51-53.

27. Об утверждении Инструкции по взаимодействию следователей с оперативными работниками уголовного розыска, отделений борьбы с хищениями социалистической собственности и дежурными частями ОВД при возбуждении уголовного дела и расследовании преступлений: приказ МВД СССР № 64 от 20.02.1979.

28. Основы оперативно-розыскной деятельности / Под ред. В.Б. Рушайло. 2-е изд., испр. и доп. СПб.: Лань, 2001. 631 с.

29. Миньковский Г., Эйсман А. Спорное и бесспорное в теории доказательств // Соц. законность. 1971. №11. С. 58-59.

30. Белкин Р.С., Жогин Н.В. Теория доказательств в советском уголовном процессе. М.: Юр. лит., 1973. 415 с.

31. Мальцев Е.Г. О признаках и условиях сочетания оперативно-розыскных мероприятий и следственных действий // Вопросы уголовного права, процесса и криминалистики: Ученые записки Пермского университета. Пермь, 1967. № 187. С. 73-76.

32. Баулін О.В. До проблеми організаційної побудови органів досудового слідства // Вісник Запорізького юридичного інституту. 2000. № 4. С. 191-203.

33. Про організацію взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами внутрішніх справ у попередженні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень: наказ МВС України № 700 від 14.08.2012. URL: <http://document.ua/pro-organizaciyu-vzaemodiyi-organiv-dosudovogo-rozsliduvannj-doc119907.html>.

34. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: наказ МВС України № 575 від 07.07.2017. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE30805.html.

35. Бойко О.П. Окремі аспекти взаємодії органу досудового розслідування з оперативними підрозділами при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень // Кримінальне право, кримінологія та кримінальний процес: історія, тенденції, проблеми: Матер. VIII Міжвуз. студ. наук. конф. (м. Дніпропетровськ, 17 квіт. 2014 р.). Дніпропетровськ: Державний ВНЗ «Національний гірничий університет», 2014. С. 147-150.

36. Кримінальний процесуальний кодекс України: закон України від 13.04.2012 із змін., внес. згідно із Законами України: за станом на 14.04.2017 р. № 1950-19. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

37. Остропілець В.Р. Адміністративно-правове забезпечення взаємодії органів досудового розслідування Міністерства внутрішніх справ України з іншими правоохоронними органами: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Херсон. держ. ун-т. – Херсон, 2015. – 206 с.

38. Малярова В.О. Розслідування злочинів проти моральності у сфері статевих стосунків: теорія та практика: Монографія / За ред. д-ра юрид. наук, чл.-кор. НАПрН України С. М. Гусарова. Харків : Диска плюс, 2013. 422 с.

39. Чугунов В.Е., Чувилев Л.Н., Белозеров М.Н. Дознание в органах милиции и его проблемы. М.: Юр. лит, 1972. 92 с.

40. Статкус В.Ф. Становление и развитие следственного аппарата в органах внутренних дел. М.: Акад. МВД СССР, 1984. 348 с.

41. Гапанович Н.Н. Мартинович И.И. Основы взаимодействия следствия и органов дознания при расследовании пре ступлений: Учеб. пособие для вузов. Мн.: Изд-во БГУ, 1983. 104 с.

42. Поляков М.П. Уголовно-процессуальная интерпретация результатов оперативно-розыскной деятельности. Монография. / Под научн. ред. проф. В.Т. Томина. Н. Новгород: Нижегород. правовая акад., 2001. 262 с.

43. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та CD) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2009. 1736 с.

44. Петрушенко В.Л. Філософський словник : терміни, персоналії, сентенції. Львів: Магнолія 2006, 2011. 352 с.

45. Философский энциклопедический словарь. М.: ИНФРА-М, 2012. 576 с.

46. Философский энциклопедический словарь / Редкол.: С. С. Аверинцев, Э. А. Араб-Оглы, Л. Ф. Ильичёв и др. 2-е изд. М.: Сов. энциклопедия, 1989. 815 с.

47. Ляш А.О. Проблеми взаємодії слідчого з оперативними підрозділами органів внутрішніх справ у сучасних умовах // Використання сучасних досягнень науки і практики у підвищенні ефективності боротьби зі злочинністю: Матер. наук.-практ. конф. Київ: Національна академія внутрішніх справ України, 2000. С. 123–127.

48. Алексеев С.С. Механизм правового регулирования в социалистическом государстве. М.: Юр. лит., 1966. 188 с.

49. Кубарев І.В. Організація розслідування злочинів: сутність та структура // Науковий вісник Юридичної академії МВС. 2004. № 3. С. 367-373.

50. Калатур М.В. Особливості взаємодії слідчих з іншими підрозділами ОВС під час досудового розслідування (теоретичний аспект) // Митна справа. 2014. № 5(2.1). С. 153-158.

51. Карташов В.Н. Принципы права (некоторые аспекты понимания и классификации) // Юридические записки Ярославского государственного университета им. П.Г. Демидова / Под ред. В.Н. Карташова, Л.Л. Кругликова, В.В. Бутнева. Ярославль, 1999. Вып. 3. С.319.

52. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 // Відомості Верховної Ради України. 2011. № 32. Ст. 314.

53. Томин В.Т. Избранные труды. СПб.: Изд-во «Юридический центр Пресс», 2004. 586 с.

54. Мухитдинов А.А. Процессуальное положение следователя в уголовном процессе (на материалах Республики Таджикистан): Монография / Под. общ. ред. Б.Я. Гаврилова. Душанбе: Таджик. гос. ун-т, 2015. 335 с.

55. Плеснева Л.П. Правовые и организационные основы взаимодействия следователя с органами дознания: Дисс. .... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Байкальск. гос. ун-т экономики и права. Иркутск, 2002. 190 с.

56. Мухитдинов А.А., Ахмедов Н.И. К вопросу о сущности взаимодействия следователя с органами дознания // Вестник Таджикского государственного университета права, бизнеса и политики. Серия гуманитарных наук. 2013. № 4 (56). С. 16-25.

57. Гегель. Философия права. М.: Мысль, 1990. 326 с.

58. Большой энциклопедический словарь. СПб.: Норинт, 2000. 1536 с.

59. Большая советская энциклопедия. Т. 5. М.: Сов. энциклопедия, 1971. 640 с.

60. Маркушин А.Г., Казаков В.В. Основы управления в деятельности органов внутренних дел: Учебник для СПО. Н.Новгород: Нижегород. акад. МВД РФ, 2006. 209 с.

61. Прангишвили И.В., Бурков В.Н., Горгидзе И.А. и др. Системные закономерности и системная оптимизация. М.: Синтег, 2004. 204 с.

62. Афанасьев В.Г. Общество: системность, познание и управление. М.: Политиздат, 1981. 384 с.

63. Вицин С.Е. Системный подход и преступность. М.: Академия МВД СССР, 1980. 140 с.

64. Бандурка О.М. Оперативно-розшукова діяльність: Підручник. Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2002. 336 с.

65. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001. 1440 с.

66. Ожегов С.И. Словарь русского языка. М.: Наука, 1987. 832 с.

67. Танасевич В.Г. Пределы и предмет доказывания по уголовному делу // Практика применения нового уголовно-процессуального законодательства. М.: Юристъ, 1962. – С. 87–91.

68. Черепушак В.В. Взаємодія органу досудового розслідування з оперативними підрозділами при виявленні і розслідуванні тяжких та особливо тяжких злочинів // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія юридична. 2013. Вип. 2. С. 442-447.

69. Обшалов С.В. Взаємодія оперативних працівників та слідчих під час проведення невідкладних слідчих дій // Вісник Академії митної служби України. Сер.: Право. 2012. № 1. С. 143-147.

70. Башта І.І. Співвідношення оперативно-розшукової, кримінально-процесуальної та криміналістичної діяльності у виявленні і розслідуванні злочинів у сфері обігу наркотичних засобів // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія юридична. 2013. Вип. 4. С. 186-197

71. Півненко Л.В. Належна організація взаємодії слідчого з органами дізнання в ході розслідування кримінальних справ // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Серія "Право". 2012. Вип. 19. С. 168-173.

72. Ларин А.М. Процессуальные вопросы соотношения следствия и оперативно-розыскной деятельности органов дознания // Соц. законность. 1964. № 7 С. 14-16.

73. Бердичевский Ф.Ю. Взаимодействие органов следствия и дознания как организационная система: пути совершенствования // Советское государство и право. 1973. № 12. С. 106-110.

74. Карнеева Л. М. Правовые основы взаимодействия следователя с сотрудниками милиции // Соц. законность. 1981. № 5. С. 50-52.

75. Невский С.А., Сычев Є.А. Взаимодействие следователей и органов дознания при расследовании преступлений // Российский следователь. – 2003. – № 9. С. 7-9

76. Белкин Р. С. Криміналістическа енциклопедія. 2-е изд., доп. М.: Мегатрон XXI, 2000. 334 с.

77. Матусовский Г.А. Основы взаимодействия и информационного обеспечения в методике расследования преступлений // в кн.: Криминалистика. Криминалистическая тактика и методика расследования преступлений: Учеб. для студ. юрид. вузов и ф-тов ; под. ред. проф. В. Ю. Шепитько. Харьков: Одиссей, 2001. С. 226–229.

78. Омеляненко А.С. Окремі аспекти взаємодії слідчого та уповноважених оперативних підрозділів при провадженні негласних слідчих (розшукових) дій // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2013. № 5. С. 287-291.

79. Топчій В.В. Теоретичні та практичні засади взаємодії органів досудового слідства з оперативними підрозділами у розкритті та розслідуванні злочинів (за матеріалами МВС України): Монографія. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2013. 444 с.

80. Суворов О.М. Взаємодія підрозділів "К" Служби безпеки України із слідчими під час виявлення й досудового розслідування корупційних злочинів: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Національна академія СБ України. Київ, 2015. 211 с.

81. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 28. – Ст. 253.

82. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю : Закон України від 30.06.1993 // Відомості Верховної Ради України. 1993. № 35. Ст. 358.

83. Про організацію діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України: наказ МВС України від 06.07.2017 № 570. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0918-17>.

84. Про затвердження Положення про Департамент карного розшуку Національної поліції України»: наказ Національної поліції України від 14.11.2015 № 90. URL: <https://vn.npu.gov.ua/mvs/control/main/uk/.../2213352/>

85. Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань: затверджений наказом Генеральної прокуратури України № 139 від 06.04.2016 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0680-16/page/>

86. Бойко О. П. Поняття взаємодії слідчих із підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні // Порівняльно-аналітичне право: електронне наукове

фахове видання юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет». 2014. № 8. С. 199-201. URL: http://www.pap.in.ua/8_2014/59.pdf.

87. Даль В.И. Толковый словарь русского языка: иллюстрированное издание. М.: Эксмо, 2011. 896 с.

88. Український тлумачний словник. URL: https://ukrainian_explanatory.academic.ru/189404/%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%B0%D0%B0].

89. Зубач І.М. Деякі аспекти взаємодії оперативного працівника та слідчого під час розслідування злочинів, скоєних у кредитно-банківській сфері // Вісник Запорізького юрид. ін-ту МВС України. 2003. № 1. С. 282-289.

90. Озерський І.В. Взаємодія органів слідства та дізнання у боротьбі з організованою злочинністю (психолого-правовий аспект) // Економічні злочини: попередження і боротьба з ними. Президенту України, Уряду України, органам центральної та місцевої виконавчої влади. Аналітичні розробки, пропозиції наукових і практичних працівників: міжвідомчий наук. збірник / За ред. А.І. Комарової, М.О. Потєбенька, В.П. Пустовойтенка та ін. Київ: Інфра, 2001. Т. 25. 820 с.

91. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ. Загальна частина: Підручник / за заг. ред. І.П. Голосніченка, Я.Ю. Кондратьєва. Київ: Укр. акад. внутр. справ, 1995. 352 с.

92. Полищук А.Д. Взаимодействие милиции с добровольными народными дружинами в сфере охраны общественного порядка. Административно-правовой аспект: Учеб. пособие. Киев: НИИиРИО КВШ МВД СССР им. Ф. Э. Дзержинского, 1981. 120 с.

93. Погорецький М.А. Кримінально-процесуальні правовідносини: структура і система: Монографія. Харків: Арсіс, 2002. 160 с.

94. Єфіменко І.М. Взаємодія слідчих і оперативних підрозділів при реалізації таємної інформації: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2014. 200 с.

95. Тертышник В.М., Слинько С.В. Взаимодействие следователя с иными подразделениями органов внутренних дел при расследовании преступлений. Харьков: Ун-т внутр. дел, 1995. 66 с.

96. Гордін Л.Я. Слідчо-оперативна група: проблеми створення та діяльності: Монографія. Харків: ФІНН, 2009. 192 с.

97. Кругликов А.П. Сущность и правовые формы взаимодействия органов предварительного следствия и дознания. Волгоград: ВСШ МВД СССР, 1985. 217 с.

98. Волобуєва О.О. Взаємодія слідчого з фахівцями під час збору інформації про особу, що скоїла злочин: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Донецьк. юрид. ін-т. Луганськ. держ. ун-ту внутр. справ. Донецьк, 2006. 236 с.

99. Хитра А.Я., Кучер В.О. Взаємодія слідчого та органу дізнання при провадженні кримінальних справ: Курс лекцій. Львів: Львівський держ. ун-т внутр. справ, 2009. 100 с.

100. Пивоваров В.В., Щербина Л.І. Взаємодія слідчого з органами дізнання при провадженні досудового слідства у кримінальних справах: Навч. посібник. Харків: Право, 2008. 295 с.

101. Цимбал Г.П. Взаємодія як умова забезпечення виявлення і розслідування податкових злочинів: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Нац. акад. ДПС України. Ірпінь, 2005.

102. Дедюхин В.В., Канцарин Ф.Г. Совершенствование взаимодействия оперативных аппаратов ИТУ с другими частями и службами этих учреждений // Актуальность проблемы управления оперативными аппаратами ОВД. М.: Акад. МВД СССР. 1978. С. 23-25.

103. Иваншвили Г.Г. Взаимодействие оперативных аппаратов ИТУ и уголовного розыска в раскрытии преступлений, совершенных до ареста и оставшихся нераскрытыми: Автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Акад. МВД СССР. М., 1985. 21 с.

104. Потоцкий Н.К. Совершенствование деятельности оперативных аппаратов следственных изоляторов в борьбе с преступностью: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Акад. МВД СССР. М., 1984. 202 с.

105. Лукашев В.А. Организация взаимодействия оперативно-розыскных аппаратов ОВД. Омск: ОШМ, 1982. 153 с.

106. Матусовский Г.А. Экономические преступления: криминалистический анализ. Харьков: Консум, 1999. 480 с.

107. Яни П.С. Экономические и служебные преступления. М.: Бизнес-шк. "Интел-синтез", 1997. 201 с.
108. Безруких Е.С., Рытьков А.А. Взаимодействие при расследовании и раскрытии преступлений: Учеб.- практ. пособие. Калининград : Калининград. юрид. ин-т МВД России, 2010. 64 с.
109. Бойко О.П. Форми взаємодії слідчих з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні // Держава та регіони. Серія: Право. 2014. № 4. С. 136-139.
110. Криминалистика: Учебник: в 3-х ч. / Под ред. Г.Н. Мухина. 2-е изд., испр. Мн: Акад. МВД РБ, 2010. Ч. 2. Криминалистическая тактика. 243 с.
111. Волобуєв А.Ф., Осика І.М., Степанюк Р.Л. та ін. Взаємодія при розслідуванні економічних злочинів: Монографія / За заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. А.Ф. Волобуєва. Харків: Курсор, 2009. 320 с.
112. Глушков В.О., Скалозуб Є.Л. Взаємодія оперативних підрозділів із органами досудового слідства // Криміналістика ХХІ століття: Матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 25-26 листоп. 2010 р.). Харків: Право, 2010. – С. 247-250.
113. Мещерякова Е.В. Взаимодействие следователя прокуратуры и органов, осуществляющих оперативно-розыскную деятельность при расследовании преступлений // Российский следователь. 2002. № 5. С. 2-7.
114. Топчій В.В. Загальна характеристика кримінальних процесуальних форм взаємодії органів досудового розслідування з оперативними підрозділами // Митна справа. 2013. № 6 (90). Ч. 2. Кн. 1. С. 303-306.
115. Багрій М. Взаємодія слідчого з працівниками підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність // Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2013. Вип. 57. С. 315-321.
116. Кримінально-процесуальний кодекс України від 28.12.1960. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1001-05>.
117. Мазан В.Б. Організаційні та процесуальні проблеми вдосконалення діяльності органів дізнання: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2005. 230 с.

118. Погорецький М.А. Кримінально-процесуальні правовідносини: структура і система: Монографія. Харків: Арсіс, 2002. 160 с.

119. Сорока С.О., Римарчук Г.С. Взаємодія слідчого із співробітниками інших підрозділів під час досудового розслідування // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Юридичні науки. 2015. № 825. С. 347-354.

120. Грибовський О.В. Взаємодія оперативних і слідчих підрозділів під час виявлення, припинення та розслідування неправомірної вигоди / О.В. Грибовський // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2015. № 1. С. 246-254.

121. Щербина Л.І. Взаємодія органів досудового слідства з оперативними підрозділами // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція. 2015. Вип. 14(2). С. 114-116.

122. Яцюк О.В. Непроцесуальні форми взаємодії слідчих та оперативно-розшукових підрозділів під час розкриття і розслідування злочинів, скоєних організованими групами// Вісник Академії митної служби України. Сер.: Право. 2009. № 1. С. 134-140.

123. Денежкин Б.А. Взаимодействие органов предварительного следствия с другими государственными службами в борьбе с преступностью: Учеб. пособие. Саратов: Саратов. гос. акад. права, 1997. 64 с.

124. Баринов С.В. Проблемы выявления и расследования преступных нарушений неприкосновенности частной жизни: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Саратов. гос. ун-т. Саратов, 2006. 206 с.

125. Чувилев А.А. Взаимодействие следователя внутренних дел с милицией : Учеб. пособие. – М.: МВШ МВД СССР, 1981. 79 с.

126. Эксархопуло А.А Криминалистика в схемах и иллюстрациях: Учеб. пособие. СПб.: Юридический центр Пресс, 2002. 261 с.

127. Шурухнов Н.Г. Криминалистика: Учеб. пособие. М. : Юристъ, 2006. 639 с.

128. Стецовский Ю.И., Ларин А.М. Конституционный принцип обеспечения обвиняемому права на защиту. М.: Наука, 1988. 250 с.

129. Стахівський С.М. Слідчі дії як основні засоби збирання доказів. Київ: Атіка, 2009. 64 с.

130. Погорецький М.А. Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі. Харків: Арсіс, 2007. 575 с.

131. Городецька М.С. Кримінально-процесуальна компетенція слідчого органів внутрішніх справ: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. Дніпропетровськ, 2010. 20 с.

132. Лобойко Л.М. Підстави і момент початку досудового розслідування // Питання боротьби зі злочинністю. 2014. Вип. 27. С. 132-141.

133. Статіва І.І. Початковий етап підготовчого провадження в кримінальному процесі України: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. Дніпропетровськ, 2011. 20 с.

134. Грошевий Ю.М., Тацій В.Я., Туман А.Р. та ін. Кримінальний процес: Підруч. / За ред. В. Я. Тація, Ю. М. Грошевого, О. В. Капліної, О. Г. Шило. Харків: Право, 2013. 824 с.

135. Лазарев Б.М. Компетенція органів управління. М: Наука, 1972. 210 с.

136. Тихомиров Ю.М. Теорія компетенції. М.: Юр. лит., 2001. 320 с.

137. Бандурка С.О. Процесуальні повноваження органу дізнання // Форум права. 2011. № 1. С. 50-53. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2011_1_10.

138. Баранкова В. В. Нотаріат і суд // в кн.: Курс цивільного процесу: Підруч. / В. В. Комаров, В.А. Бігун, В. В. Баранкова та ін.; за ред. В. В. Комарова. Харків: Право, 2011. 1352 с.

139. Лобойко Л.М. Кримінально-процесуальна компетенція: Монографія. Дніпропетровськ: Дніпропр. держ. ун-т внутр. справ. 2006. 188 с.

140. Городецька М.С. Кримінально-процесуальна компетенція слідчого органів внутрішніх справ: Монографія / За наук. ред. д-ра юрид. наук, доц. Л.М. Лобойка. Дніпропетровськ: Дніпропр. держ. ун-т внутр. справ; Ліра-ЛТД. 2010. 232 с.

141. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.

142. Юридична енциклопедія: в 6-и т. / Редкол. : Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ: Укр. енцикл., 1998. Т. 4: Н-П. 2002. 720 с.

143. Великий енциклопедичний юридичний словник / За ред. акад. НАН України Ю. С. Шемшученка. Київ: ТОВ «Видавництво «Юридична думка»», 2007. 992 с.

144. Про затвердження Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події: наказ МВС України № 1377 від 06.11.2015 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1498-15>.

145. Про затвердження Положення про порядок роботи зі зверненнями громадян і організації їх особистого прийому в системі Міністерства внутрішніх справ України: наказ МВС України №1177 від 10.10.2004 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1361-04>.

146. Сервецький І.В. Кримінально-процесуальні засоби вирішення заяв та повідомлень громадян про кримінальні правопорушення // Юридична наука. 2014. № 6. С. 35-48.

147. Бойко О.П. Взаємодія слідчих та підрозділів карного розшуку під час надходження до органів поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення // Процесуальні та криміналістичні аспекти досудового розслідування: Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 14 квіт. 2016 р.). Одеса: ОДУВС, 2016. С. 266-268.

148. Науково-практичний коментар до ст. 237 Кримінального процесуального кодексу України. URL: <http://jurists.org.ua/criminal-law/4461-naukovo-praktichniy-komentar-do-st-237-krimnalnogo-procesualnogo-kodeksu-ukrayini.html>.

149. Цимбалюк В. І. Процесуальний порядок огляду місця події // Юридичний вісник. 2014. № 4 (33). С. 144-147.

150. Ларин А.М. Расследование по уголовному делу: планирование, организация. М.: Юр. лит., 1970. 224 с.

151. Бойко О.П. Повноваження слідчих та підрозділів карного розшуку під час здійснення взаємодії між ними при проведенні огляду місця події // Принципи та стандарти змагального кримінального процесу на досудовому провадженні: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 7 груд. 2016 р.) / Ред. кол.

О.Ф. Кобзар, В.В. Рогальська А.Г. Гаркуша. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. С. 38-40.

152. Бойко О.П. Деякі процесуальні повноваження слідчих та підрозділів карного розшуку органів Національної поліції під час здійснення взаємодії на досудовому провадженні // Світовий досвід підготовки кадрів поліції та його впровадження в Україні: Матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 17 бер. 2016 р.). Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016. С. 443-445.

153. Про затвердження Інструкції з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України: наказ МВС України від 23.05.2017 № 440. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0750-17/page>.

154. Лазарева Д.В. Процесуальна характеристика етапів проведення затримання уповноваженою службовою особою // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2016. Вип. 38. Том 2. С. 114-118.

155. Мирошніченко Ю.М. Проблемні питання тимчасового вилучення й арешту майна за новим кримінально-процесуальним законом // Порівняльно-аналітичне право. 2013. № 3-2. С. 310-312.

156. Рогальська В.В., Бойко О.П., Литвинов В.І. Взаємодія органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції у попередженні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень: Методичні рекомендації. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016. 65 с.

157. Ігнатко В. Поняття матеріалів оперативно-розшукової діяльності, що використовуються в інтересах кримінального судочинства // Право України. 2004. № 11. С. 52-53.

158. Горяинов К.К., Кваша Ю.Ф., Сурков К.В. Законодательное определение оперативно-розыскной деятельности в оперативно-розыскных законах стран СНГ и Балтии // Федеральный Закон «Об оперативно-розыскной деятельности»: комментарий. М.: Новый Юрист, 1997. 576 с.

159. Веселов Ю.И. Оперативно-розыскные данные и их отличие от доказательств // Труды Омской высш. шк. милиции МВД СССР. 1974. Вып. 17. С. 3-20.

160. Бедняков Д.И. Непроцессуальная информация и расследование преступлений. М.: Юр. лит., 1991. 208 с.

161. Рязанов В.Д. Понятие реализации материалов оперативной разработки и ее соотношение с возбуждением уголовного дела // Труды КВШ МВД СССР. 1978. № 12. С. 120-129.

162. Снігерьев О.П., Душейко П.О., Долгий О.А. та ін. Оперативно-розшукова інформація: проблеми реалізації / За заг. ред. А.М. Подоляки і П.В. Коляди. Суми: ВВП «Мрія-1», 2003. 204 с.

163. Павлик П.М. Оперативно-розшукове забезпечення розслідування злочинів у досудових стадіях кримінального процесу: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 21.00.06 / Нац. акад. внутр. справ України. Київ, 1998.

164. Зажицкий В.И. Трудности предоставления прокурору и органам расследования результатов оперативно-розыскной деятельности // Рос. юстиция. 2000. № 1. С. 37-39.

165. Бойко О.П. Повноваження слідчих та підрозділів карного розшуку під час здійснення взаємодії між ними до внесення відомостей до єдиного реєстру досудових розслідувань: окремі аспекти // Право і суспільство. 2017. № 1-2. С. 243-247.

166. Погорецький М.А. Кримінально-процесуальні правовідносини слідчого з органом дізнання, начальником слідчого відділу та прокурором: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Нац. юрид. акад. України. Харків, 1997. 17 с.

167. Швидкова О.В. Процесуальні повноваження оперативних підрозділів на стадії досудового розслідування // Ученые записки Таврического Национального университета имени В.И. Вернадского. Серия: Юридические науки. 2013. Т. 26 (65). № 2-1. Ч. 2. С. 377-383.

168. Нечаев В.В. Организационно-правовые основы взаимодействия органов предварительного следствия и органов дознания: Монография. М.: ВНИИ МВД России, 2007. 284 с.

169. Тітуніна К.В. Проблеми взаємодії та оперативно-розшукового забезпечення розслідування комп'ютерних злочинів, які вчинені з використанням мережі

Інтернет, як окремий аспект кримінологічної безпеки // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). 2010. № 22. С. 247-257.

170. Дубинский А.Я., Шостак Ю.И. Организация и деятельность следственно-оперативной группы: Учеб. пособие. Киев: НИ и РИО КВШ МВД СССР, 1981. 48 с.

171. Карпіка С.М. Виконання доручень слідчих як основна форма діяльності оперативних підрозділів у кримінальному судочинстві // Вісник кримінального судочинства. 2014. Вип. 6-2. Т. 4. С. 81-84.

172. Юрченко А.М. Нормативно-правове регулювання взаємодії слідчого з оперативними підрозділами // Актуальні проблеми держави і права. 2016. № 76. С. 186-191.

173. Климчук М.П. Виконання доручень, як форма взаємодії слідчих та оперативних підрозділів у кримінальному провадженні // Вісник кримінального судочинства. 2015. № 1. С. 54-58.

174. Виступ А. Авакова на колегії МВС. URL: http://mvs.gov.ua/ua/news/3439_Na_odnogo_slidchogo_pripada_blizko_sta_sprav__Arse_n_Avakov.htm.

175. Топчій В.В. Взаємодія органів досудового розслідування та оперативних підрозділів у складі слідчо-оперативних груп // Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. 2014. № 4(1). С. 302-309.

176. Про затвердження інструкції про порядок створення та організації діяльності слідчих груп та слідчо-оперативних груп: наказ МВС України від 20.10.2014 № 1107. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1618-14>.

177. Лялюк Є. Проблемні питання участі адвоката при проведенні обшуку // Підприємництво, господарство і право. 2016. № 11. С. 197-201.

178. Кудин Ф.М. Принуждение в уголовном судопроизводстве. Красноярск: Красноярский университет, 1985. 136 с.

179. Інформаційний лист № 223-558/0/4-13 05.04.2013 «Про деякі питання здійснення слідчим суддею суду першої інстанції судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0558740-13>.

180. Смоков С.М. Тимчасове вилучення та арешт майна: практика й проблеми застосування // Південноукраїнський правничий часопис. 2014. № 1. С. 148-152.

181. Моргун Н.С. Тимчасове вилучення майна як захід забезпечення кримінального провадження, що обмежує право власності // Митна справа. 2014. № 3(2). С. 318-323.

182. Коваленко В.В., Удалова Л.Д., Письменний Д.П. Кримінальний процес: Підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 544 с.

183. Кримінальний процесуальний кодекс України: науково-практичний коментар / Відп. ред.: С.В. Ківалов, С.М. Міщенко, В.Ю. Захарченко. Харків: Одісей, 2013. 1104 с.

184. Кримінальний процесуальний кодекс України: законодавство набуває чинності з 19 листопада 2012 р. (офіц. текст). Київ: Паливода А.В., 2012 р. 326 с.

185. Про затвердження Інструкції про порядок виконання органами Національної поліції ухвал слідчого судді, суду про обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту та про зміну раніше обраного запобіжного заходу на запобіжний захід у вигляді домашнього арешту: наказ МВС України від 13.07.2016 № 654. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1087-16>.

186. Про затвердження Інструкції з організації розшуку обвинувачених, підсудних осіб, які ухиляються від відбування кримінального покарання, безвісно зниклих осіб та встановлення особи невпізнаних трупів: наказ МВС України від 05.01.2005 № 3 дск.

187. Інструкція про порядок використання правоохоронними органами можливостей НЦБ Інтерполу в Україні у попередженні, розкритті та розслідуванні злочинів: затв. спільним наказом МВС, СБУ, ДМС, Генпрокуратури, Держприкордону, ДПА від 09.01.1997 № 3/1/2/5/2/2.

188. Дунаєва А.В. Взаємодія слідчого та оперативного підрозділу органу внутрішніх справ під час розшуку підозрюваного // Часопис Академії адвокатури України. 2013. Том 6, № 1(18). С. 1-7.

189. Стратонов В.М., Захарченко О.В. Загальні положення взаємодії слідчого з органами дізнання в процесі розшуку та встановлення місця знаходження

обвинуваченого // Форум права: електрон. наук. фах. вид. / Харк. нац. ун-т внутрішніх справ. Харків. 2011. № 1. С. 982-988. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.

190. Бойко О.П. Повноваження слідчих та працівників підрозділів карного розшуку під час їх взаємодії при оголошенні особи в розшук // Актуальні проблеми кримінального права, процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності : тези Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Хмельницький, 3 бер. 2017 р.). Хмельницький: Вид-во НАДПСУ, 2017. С. 705-708.

191. Тертышная О.А. Предпосылки становления правового института досудебного соглашения о сотрудничестве в уголовном судопроизводстве России. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/predposylki-stanovleniya-pravovogo-instituta-dosudebnogo-soglasheniya-o-sotrudnichestve-v-ugolovnom-sudoproizvodstve-rossii/>.

192. Бойко О.П. Зарубіжний досвід правового регулювання взаємодії слідчих з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2017. № 4. С. 188-195.

193. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Беларусь от 16.07.1999. URL: <http://kodeksy.by/ugolovno-processualnyu-kodeks>.

194. Уголовно-процессуальный кодекс Грузии от 09.10.2009. URL: http://pravo.org.ua/files/Criminal%20justice/_-09_10_2009.pdf.

195. Об оперативно-розыскной деятельности: Закон Грузии от 30.04.1999. URL: <https://matsne.gov.ge/ru/document/view/18472>.

196. Працівники Національної поліції ознайомилися з досвідом польських колег. URL: http://mvs.gov.ua/ua/news/4090_Pracivniki_Nacionalnoi_policii_oznayomilisya_z_dosvidom_polskih_koleg_FOTO.htm.

197. Про поліцію: Закон Республіки Польща від 06.04.1990. URL: <http://pravo.org.ua/files/Criminal%20justice/Poland.pdf>.

198. Ижнина Л.П., Петровская А.А. Сравнительно-правовой анализ взаимодействия следственных органов и оперативных подразделений // Вестник Нижегородского университета им. Н.И. Лобачевского. 2015. № 4. С. 137-140.

199. Калиновский К.Б. Уголовный процесс современных зарубежных государств: Учеб. пособие. Петрозаводск: Изд-во ПетрГУ, 2000. 48 с.

200. Крылов А.П. Опыт использования полицией Федеративной Республики Германия, Соединенного Королевства Великобритании и Северной Ирландии и Соединенных Штатов Америки средств массовой информации при раскрытии и предупреждении преступлений в XX веке: история и современность // Безопасность бизнеса. 2007. № 1. С. 39-40.

201. Криштанович М.Ф. Зарубіжний досвід державного управління діяльністю поліції і можливості його використання в Україні // Ефективність державного управління. 2012. Вип. 32. С. 59-66.

202. Головкин Л.В., Гуценко К.Ф., Филимонов Б.А. Уголовный процесс западных государств. М.: Зерцало-М, 2002. 528 с.

203. Хашем Т.А. Зарубежный опыт. Сравнительный анализ уголовного процесса России, Англии, Франции, США и Германии. URL: www.law-n-life.ru/arch/137/137-21.doc.

204. Сергеев А.Б. Предварительное расследование в европейских странах и США. Челябинск: Челябинск. юрид. ин-т МВД РФ, 1998. 58 с.

205. Галаван З.С. Функціонування системи досудового слідства у державах-членах Європейського Союзу // Публічне право. 2012. № 3. С. 218-225.

206. Молдован А.В. Кримінальний процес: Україна, ФРН, Франція, Англія, США: Навч. посібник. 2-ге вид. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 352 с.

207. Клейменов И.М. Полицейские органы Великобритании // Вестник Омского университета. Серия «Право». 2011. № 3(28). С. 80-84.

208. Молдован А.В. Кримінальний процес: Україна, ФРН, Франція, Англія, США: Навч. посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 352 с.

209. Попович О.В. Деякі аспекти процесуального керівництва під час досудового розслідування в кримінальному процесі Англії // Університетські наукові записки / Хмельницьк. ун-т упр. та права, Нац. акад. держ. упр. при Президенті України, Ін-т законодавства Верховної Ради України. 2013. № 3 (47). С. 508-512.

210. Общая характеристика полицейских органов Великобритании. URL: https://studwood.ru/634610/pravo/obschaya_harakteristika_politseyskih_organov_velikobritanii.

211. Щадило А.А. Оперативные подразделения в уголовном судопроизводстве зарубежных стран: сравнительно-правовой анализ // *Visegrad journal on human rights*. 2014. №2. Part. 1. P. 185-191.

212. Гриценко В.Г. Зарубіжний досвід Франції щодо організації та функціонування правоохоронних органів і можливості його використання в Україні // *Право та інноваційне суспільство*. 2015. № 1. С. 185-189.

213. Яковлев Р. Зарубежный опыт функционирования следственных органов // *Legea si Viata*. 2016. Nr. 12/3(300). P. 113-118.

214. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. Київ: Ірпінь, 2004. 1440 с.

215. Словник української мови: в 11-и т. 1976. URL: <http://sum.in.ua>.

216. Бурячок А.А., Гнатюк Г.М., Головащук С.І. та ін. Словник синонімів української мови: в 2-х т. Київ: Наук, думка, 2001. Т. 2. : 0-Я. 2001. 960 с.

217. Коноплицкий И. Пути совершенствования взаимодействия следователей и оперативных подразделений ОВД в ходе расследования пре ступлений. URL: <http://gisap.eu/ru/node/86015>.

218. Гордин А.В. Взаимодействие оперативно-розыскных подразделений и следователя органов внутренних дел при раскрытии и расследовании преступлений: Автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Санкт-Петербург. ун-т МВД России. 2005. 22 с.

219. Татарин І.І. Забезпечення відшкодування шкоди, заподіяної кримінальним правопорушенням, на досудовому розслідуванні: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів., 2015. 223 с.

220. Бойко О.П. Взаємодія слідчих з працівниками підрозділів карного розшуку: окремі проблемні питання // *Реформи законодавства України в умовах євроінтеграції: Матеріали VI Всеукр. наук.-теоретич. конф. (м. Київ, 30 жовт. 2014 р.)*. Київ: Нац. акад. внутр. справ. Ч. 1. 2014. С.182-183.

221. Бойко О.П. Вдосконалення взаємодії слідчих з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні // Актуальні проблеми кримінального права та процесу: Матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Кривий Ріг, 10 черв. 2016 р.). Кривий Ріг: Поліграфічна компанія «Геліос-Принт», 2016. С. 257-260.

222. Реформа поліції в Україні – значний крок до створення органів правопорядку європейського зразка. URL: <http://umdppl.info/police-experts.info/2017/07/08/reforma-kryminalnoho-bloku-politsiji-problemy-i-perspektyvy-dzerkalo-tyzhnya-26/>.

223. Бойко О.П. Взаємодія слідчих з підрозділами карного розшуку на стадії досудового розслідування за КПК України: проблемні питання // Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie PRÁVNA VEDA A PRAX V TREŤOM TISÍCROČÍ / 27-28. február 2015 / Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Košice, 2015. С.180-182.

224. Бойко А.П. Направления совершенствования взаимодействия следователей с подразделениями уголовного розыска на досудебном производстве // Legea si Viata. 2016. № 7/2. С. 19-22.

225. Часова Т.О. Особливості взаємодії слідчих та оперативних підрозділів ОВС під час розслідування злочинів у сфері державних закупівель // Теорія і практика правознавства: електрон. наук. фах. вид. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 2014. Вип. 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2014_2_46.

226. Благута Р.І., Кіпрач І.С. Привід як захід забезпечення кримінального провадження на стадії досудового розслідування // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична. 2012. Вип. 4. С. 116-122.

227. Конституція України: Прийнята на 5-й сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141.

228. Бортун М. Особливості затримання особи без ухвали слідчого судді // Вісник Національної академії прокуратури України. 2014. № 5(38). С. 102-106.

SUMMARY

The monograph researches problem questions of interaction between criminal investigators of National Police of Ukraine and departments of criminal investigation at the pretrial proceeding.

Status of research studies of problem questions of interaction between criminal investigators of National Police of Ukraine and departments of criminal investigation at the pretrial proceeding and current state of interaction between criminal investigators of National Police of Ukraine and departments of criminal investigation at the pretrial proceeding are analyzed.

Author defines periodization of laws development that regulates interaction between criminal investigators of National Police of Ukraine and departments of criminal investigation at the pretrial proceeding and takes into consideration powers of criminal investigators of National Police of Ukraine in the criminal proceeding legislation (or powers of individuals who compiled the same functions in the different historical periods).

The author's definition of «interaction between criminal investigators of National Police of Ukraine and departments of criminal investigation at the pretrial proceeding» is given.

The author proves that interaction between criminal investigators of National Police of Ukraine and departments of criminal investigation at the pretrial proceeding, its' legal and organizational platforms caused by principals of concerted action.

The definitions of procedural and non-procedural forms of interaction between criminal investigators of National Police of Ukraine and departments of criminal investigation at the pretrial proceeding are given. System elements of interaction between criminal investigators of National Police of Ukraine and departments of criminal investigation at the pretrial proceeding are formulated.

The author proves that interaction between criminal investigators of National Police of Ukraine and departments of criminal investigation could be done not only at the pretrial investigation, but at the pretrial proceeding too, because criminal procedural relationships starts before registration of information to Unitary list of pretrial investigation.

The definition of «pretrial proceeding» is given.

The author classifies powers of criminal investigators of National Police of Ukraine and departments of criminal investigation during its interaction before registration information to Unitary list of pretrial investigation and at the phase of pretrial investigation.

Kinds of powers of criminal investigators of National Police of Ukraine and departments of criminal investigation during its interaction before registration information to Unitary list of pretrial investigation and at the pretrial proceeding are defined and explained its` basic nature.

The actions order of criminal investigator of National Police of Ukraine to evaluate quality of forms and nature of given information (criminal investigative materials) by department of criminal proceeding is proved. According to the author it could help to distinguish its` qualitative sides and motives to register information to Unitary list of pretrial investigation.

Native and foreign experience of legal regulation of criminal investigators` interaction with departments of criminal investigation at the pretrial proceeding is studied. Author distinguishes ways of improvement of criminal investigators` interaction with departments of criminal investigation at the pretrial proceeding by introduction of changes and additions in the law normative acts.

Н а у к о в е   в и д а н н я

Бойко Олексій Павлович
Рогальська Вікторія Вікторівна

ВЗАЄМОДІЯ СЛІДЧИХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ
З ПІДРОЗДІЛАМИ КАРНОГО РОЗШУКУ
НА ДОСУДОВОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Монографія

Видання друкується в авторській редакції

Відповідальний редактор *Біла К. О.*
Дизайн обкладинки *Біла К. О.*
Оригінал-макет *Бойко О. П., Рогальська В. В.*

Підп. до друку 19.07.18. Формат 60x84¹/₁₆.
Ум. друк. арк. 8,93. Тираж 150 пр. Зам. № 0718-03/1.

Видавець та виготовлювач СПД Біла К. О.
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК № 3618 від 06.11.09

Надруковано на поліграфічній базі видавця Білої К. О.
Україна, 49000, м. Дніпро, пр. Д. Яворницького, 111, оф. 2
+38 (099) 7805049; +38 (067) 2100256

www.impact.dp.ua
e-mail: impact.dnepr@gmail.com